

Mátíyu **Ebeq sáhnsahwe ahtebé** **ehwehne.**

Mátíyuwe téh táhkísi moné mewe arámbéhríúwana anehe Sísaga we kéro aní míankeheéna we omaq atowana wene táhkísi arámbéhrí suena Sísá kérowe. We mó awíqmé Áríwáie. Wega wenawahrah Asíú kényábé iwíáhéna mah pukú sehiranúwe. Asiu kegá mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atageheéna Mátíyuga sehiranúwe. Asiu kegá iwíáhéra, Mókake Manikánka anotah aní omaq atahnana wega ite Asiu kené Wahnah míanieéna sinkehe uwe. Sísá Karáhéga ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka we omaq atena eqmarowe. Wenawahrah Asíú kéné sína Wahnáhmé íre mó aní míre. We Sísá wire éra Asiu kegá wensabé aiq pútare atageheéna Mátíyuga mah pukú sehiranúwe.

Mátíyuga mah kawéq éhwéh **sehiranúwe.**

Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmari kéh éhwéhne.
(Árúka 3.23-38)

¹ Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmari mahraue kéhre.

Sísawe Tébíti kahnáhne.

Tébítiwe Ébárahma kahnáhne.

² Ébárahmawe Áhísáhkine abowáe.

Áhísáhkiwe Sékópane abowáe.
Sékópawe Súrareh ábárahnahnehne sibowáe.

³ Súrauwe Pérésareq Sérareqne sibowáe.

Mi aníténé sinowawé wenáwíq Támárie.

Pérésawe Ésáronine abowáe.

Ésároniwe Árámine abowáe.

⁴ Árámiwe Ámínárápane abowáe.

Ámínárápawe Násónine abowáe.

Násóniwe Sámónine abowáe.

⁵ Sámóniwe Póásine abowáe.

Póásine anowawé wenáwíq Áráhpae.

Póásiwe Óbétine abowáe.

Óbétine anowa wenáwíq Árútie.

Óbétiwewe Sésine abowáe.

⁶ Sésiwe Tébíti anotah wahnáhné abowáe.

Tébítiwe Sórómónine abowáe.

Sórómónine anowawé téhwe Úríane ahre míowe.

⁷ Sórómóniwe Áréóbóámane abowáe.

Áréóbóámawe Ábíyane abowáe.

Ábíyawewe Ásane abowáe.

⁸ Ásawe Séhósápátine abowáe.

Séhósápátiwewe Séórámane abowáe.

Séórámawe Úsíane abowáe.

⁹ Úsíawewe Sótámane abowáe.

Sótámawewe Áhásane abowáe.

Áhásawewe Ésékíane abowáe.

¹⁰ Ésékíawewe Mánásene abowáe.

Mánásewewe Émónine abowáe.

Émóniwewe Sósáíane abowáe.

¹¹ Sósáíawewe Séhóíákínireh ábárahnahnehne sibowáe.

Mi tanáhráq Pábíroni marákóipéqté kégá Ísara ke táhtoqme meriqmera sene marakórapeq mórítówe.

12 Pábíróni marákórápéq mórítówana

Séhóiákíniwe Séátíérane abowáe.

Séátíérawe Sérúbábéране abowáe.

13 Sérúbábérawe Ábíútiwe abowáe.

Ábíútiwe Ériákímáne abowáe.

Ériákímawe Ásóране abowáe.

14 Ásórawe Sárókiwe abowáe.

Sárókiwe Ékímáne abowáe.

Ékímawe Ériútiwe abowáe.

15 Ériútiwe Éréásane abowáe.

Éréásawe Mátánine abowáe.

Mátániwe Sékópane abowáe.

16 Sékópawe Sósépane abowáe.

Sósépane Máhriáne awehkawae.

Máhriága Sísa maqmarowara mi anímé Karáhéé atowe. Karáhéwé áwahewé ite meirena kawerai-tankeheéna Manikánka we omaq atowe.

17 Ébaráhma míotaqtenué Tébititaq seuwekue airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Tébiti míotaqtenué Pábíróni marákórápéq mórítótaq seuwekue mó airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Pábíróni marákórápéq mórítótaqtenué Karáhéga marakóipeq tutaq seuwekue mó 14 se ábáhnínáhnah míówe.

Máhriága Sísa Karáhé maqmaro ehwéhne.

(Árúka 2.1-7)

18 Sísa Karáhé maqmaro ehwéh teiníboq íráhro. Wenano Máhria Sósépage ahreyabéútaq Sósépareq íre nogúyataq Manikáne Awanka iwíáh atowana kía míówe.

19 Sósépage ahriahri peh kaweq sansánúwe. Wega meyanáú ahrégá kía mío ehwéh irena wega iwíáhéna, Mó wehreq nogoye éna Máhria

ayehitéhneho éna wehuke míótaq íre ehweh atasa peh auwaníe íwíáhúwe.

²⁰ Mira íwíáhúwana Maniká itene Wahnah míéhrameq íópeqté áninká áónáh atena wensabé, Sósépao, Tébiti kahnáh ánino, írátíahno. Manikáne Awanka iwíáh atéhraṅa Máhría kía míéhre. Minayabe we meweyabe íre áhreúno.

²¹ We animai maqmiahnana wega wehukene ahabábq kaweraritena merirankéhe. Minayabe wenáwíq Sísae ato úwe.

²² Minayabe Manikánka iwíáh atowana wene ehweh irarú aninká mahraréna,

²³ Írátíáhro. Wehreq íre nogu ahrárigá kía ména animai maqmiahnara Émánúérae atagéhe úwe. *(Aisaia 7.14)*

Mi awíqmé Émánúérawé áwahewé Maniká itereq mía míai áwíre.

²⁴ Sósépaga áónáhéna irigútaq itene Wahnah míéhrameq íópeqté áninká teawu ehwéh sehgiena Máhría meyowe.

²⁵ Wega mewena Máhríaga ani íre maqmíotaq Sósépaga peh míowana animai maqmarowana Sísae áwíratowe.

2

Ahtebia kégá Sísá kabaru ehwéhne.

¹ Anotah wahnáh aní wenáwíq Éróti Súría marákórápéqté kéné wahnah míótaq Máhríaga Pétáríema suwahpeq Sísá maqmiowe. Maqmiowara ío kiembogirabeqte ké ahtebia kégá Sarúsarama suwahpeq suwe.

² Segá mibeqté káyábé, Inahunahní Asiu kené anotah Wahnáh úkína anímé eheq míehro? Íó kiembogirabeq wehyoqka, Anotah Wahnáh maqmarehre sokigi aínsábé wensabé iwíáh iwíáh ataneheéq súne uwe.

³ Uwana Érótiga mi ehwéh irena wene arupipeq iwíáh kikirúwara moke Sarúsarama suwahpeqte kéné sirupipeq moq iwíáh kikiruwe.

⁴ Érótiga moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kereq síáhrabéna sensabé, Wehuke merirankeheéna Manikánka omaq ato aní eheq maqmianabo úwe.

⁵ Úwara sega wensabé, Súría marákórápéq Pétárióma suwahpeq maqmianae éra minayabe Manikáne ehweh irarú aninká sehiranue mahraréna,

⁶ Pétárióma suwahpeqte kéó, Súría marákórápéq moke mó kehiná suwahpeq iteruwahpeq kiotaikiro? Írakaumo. Pétárióma suwahpeq anotah aní maqmarahnana mi aninká néne animárió Ísara ke wahnahnéna kaweq ah sokigi arinkéhe úwe. *(Maika 5.2)*

⁷ Érótiga íó kiembogirabeqte ké kopéq síáhrabúwara sega weba suwana sensabé, Téhwe mi wehyóq aneq tanáhráq ábóraragurairo kasenúwara teawúwe.

⁸ Teawúwana mi keyábé mahraréna, Mi kariq ánínsábé kawerue kogabaroro. Mi aní koábóraq máréhrataq íné moq koiwíáh iwíáh ataníboq sereníéro éna Pétárióma suwahpeq eqmaq suowe.

⁹ Eqmaq suowara pokue ahtaqqeq míówana pópoqnah kiembogirabeq wehyoqka ebeq kure mi karíq ání mío nah kotaq abobóráhpeq kowara

¹⁰ tagéra sirupipeq anotahtaq eyoyóuwe.

¹¹ Nahupéq kibekéra mi karíq ánínseq wenano Máhriareq tagéra sirehunseraráq méra mi karíq ánínsábé iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atera sene unahpípeqté péwe kóraakáq kaweq weriákáq kaweq kunkúni pahuráhákáq áwúwe.

¹² Manikánka mi ke áónáh aritena sensabé, Érótiba íre seuwekoro aritowara sega mó ahtápéqtáq sensuwahpeq pokuwe.

Sósépareh karírónánínká Ísípi marákórápéq poku ehwéhne.

¹³ Ahtebia kégá mitaq suera pokuwana itene Wahnah Maniká míéhrabeq íópipeqté ánínká Sósépa áónáh atena wensabé, Irigue mi karíq ánínseq we-nanoreq Ísípi marákórápéq pehbeheráh meriqme mórito. Érótiga mi aní subiq suanieéna kabari-naire. Teawéna tanáhráq seuwekinkehboq mibeq kowíahno úwe.

¹⁴ Úwana Sósépaga irigéna inokáhpeq mitaq suena mi karíq ánínseq we-nanoreq meriqmena pokue Ísípi marákórápéq pokúwe. Éróti íre pukú tanáhráq Sósépareh karírónání Ísípi marákórápéq kowíówe.

¹⁵ Minayabe itene Wahnahnka wene ehweh irarú ani iwíáh atowana sehiranue mahraréna, Nénahni Ísípi marákórápéq míéhnsábé mitaq sue mahbeq súno atóge íre. *(Hosea 11.1)*

Mi ehwéh aiq pútaraginkeheéna Manikánka Sósépansabé Ísípi marákórápéq kowíahno atowe.

Káriq maigáú subiq súáhro arito ehwéhne.

16 Ahtebia kégá Érótime ehweh íre sehgira mó ahtáqpéq pokue taqnobagunsabe Érótiga áyátó púana anotah abíáhnsánúwe. Anotah abíáhnsánéna Pétáriéma suwahpeqkákáq wahtote kehiná suwahpeqkákáq mó ke eqmaq suanaútaq sensabé, Moke náhtate karíq máigáú subiq súáhro aritowe. Ahtebia kégá wehyoq ehwéh teawú tanahráq Érótiga iwíáhéna, Mi anímé amahnága peh náh neh aníne éna moke náhtate karíq máigáú subiq súáhro aritowe.

17 Érótiga miraúnka Sérémáiane naho éhwéh aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Sérémáia iwíáh atowana wega sehiranue mahraréna,

18 Áréma suwahpeqte kégá ibiséra áhnte ibítúnátúnánowara íráhwe. Áréséraga wene animárinsábé ibisehre. Moke subiq sutonsabé wenawahrahga wene arupipeq íre kaweratahráhowana peh ibisehre úwe.*
(Jeremaia 31.15)

Kehrari marákórápéq kowió ehwehne.

19 Sósépareh karírónání Ísípi marákórápéq míowana Éróti pukúwana íópeqté ánínká Sósépa áónáh atowe.

20 Áónáh atena wensabé, Irigue mi anínseq wenanoreq meriqme iteruwahrah Ísara kené

* **2:18:** Árésérawe Sékópane ahre míowe. Áréséra akéqmé Súrareh ábárahnahne sinoiboe. Súrareh ábárahnah nah airápété téhtaré káhnáh méra moke Ísara kené sigaqnaréhe. Mi tanáhráq Áréséra wewega íre ibisówe. Wene aigaqnaréh ininsónká ibisowe.

marakórapeq seuwekúno. Mi aní subiq suanehe íwíáhuro ke aiq pukuro puah meriqme kouwekúno úwe.

²¹ Kouwekúno úwana Sósépaga mi anínseq we-nanoreq meriqmena Ísípi marákórápéq suena Ísara kené marakórapeq kouwekuwe.

²² Érótime ahninkáwá wenáwíq Ákéráúsae. Wega wenabone arambehri Súría marákórápéq Ísara keráq wahnah arámbéhrí awaq miowana Sósépaga minayabe irena mi marákórápéq pokéyabe áhreúwe. Manikánka Sósépa áónáh atena wensabé, Súría marákórápéq íre pokúno éna Kehrari marákórápéq kowíahno úwana meriqmena pokue Kehrari marákórápéq kowíowe.

²³ Kehrari marákórápéq kowéna Néhsara suwahpeq pokéna mitaq kaegaeúwe. Minayabe Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara Sísansabé sehiranue mahraréra, We Néhsara suwahpeqte áníne ataneherawoe éra sehiranuwe.

3

*Sóni wání meri merinú anínká teriu ehwehne.
(Máhka 1.2-8; Áruká 3.1-18; Sóni 1.19-28)*

¹ Mi tanáhráq wání meri merini aní Sóniga Súría marákórápéq séna mibeqté úwórápéq ména weba su ke ehweh teri terinúwe.

² Wega mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnirabeq aiq wahtotaq kéh púaq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míáhro úwe.

³ Manikánka wene ehweh irarú ani wenáwíq Áísáía iwíáh atowana Sóni éhweh sehiranue mahraréna,

We uworapeqté sawai sawaiéna mahraréna, Itene
Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah
kaweraráhro ire úwe. *(Aisaia 40.3)*

⁴ Sóniga kéhma áyórate kogahnia aneranera-
tiowe. Áú aretí wene ayahbataq konahnatiowe.
Tábahnkákákq sehenáhrabahnkákákq nówe.*

⁵ Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke Súría
marákórápéqté kéhíná suwahpeqte kéreq Sorana
aroipéq wahtotaq kehiná suwahpeqte kéreqka
Sóniba suwe.

⁶ Weba séra sene ahbabáqsabe Manikápa pah-
súówana Sóniga Sorana aroipéq wání meriuwe.

Sóniga Péhrasi keyábé ehweh arito ehwehne.

⁷ Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka† wání meane-
heéra Sóniba suwana wega sensabé, Itewe wehene
animáří móe. Insega teínsabé áhreue ínéba seo?
Manikánka kamah inehoéq ínéba se mino.

⁸ Aiq pútaq kaweqtaq míaneheqmúne íwíáhirataq
itene ahbabáq sansa sueq kaweq sansánoro. Mi-
rairataq Manikánka tagéna, Ite amahnága kaweq
sansánowe aitankéhe.

⁹ Ébáráhma itene igaqna míéh púaq itewe
Manikáne animáří méq kaweq ke míone éq
iteitensabé iwíáh íwíáhiyeho. Manikánka
mah ebáhmáritáté Ébáráhmane anahwaréh
mirarahráhire.

* **3:4:** Sóniwe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráisa tahnsa
aníne. 2 King 1.8, Malakai 4.5, Mátíyu 11.13-14, 17.10-13 tagáhno.

† **3:7:** Péhrasi kereq Sáyúsi kereqsabé éhwéhmé púku anehepe-
qte séhírámé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrabeq
tagáhno.

10 Wehukenínká awanká áwaheraq tehsúme maréhrana kaweq será íre íyéh áwánká moke apiwe ira parianawire úwe.‡

11 Sóniga mó mahraréna, Itene ahbabáq sansa aiq súáhnsábé wání mei meinuge. Íné peh wání mei meinugana íné kiotaiki aní inehe sinawire. Inehe si anímé anotah aní púana ínéga wene súu meweyabe íre awehrari aní múge. Wega Wenawa eqmarahnana wehukenínká ira kekínserah Wenawanka iteba tuinkéhe.

12 Wehukega ayu siqmíáhtáq sega kaweq ayú sene nahtapeq sáharera atutu ira paríáhwe. Mira onserah Manikánka kaweqtaq míáh káyábé, Néne mátaburapeq kiwíáhro aritena ahbabáq keyabé, Íre puinkorahi iraipéq pokoro aritanawire úwe.

Sóniga Sísá wání meawu ehwéhne.

(Máhka 1.9-11; Árúka 3.21-22)

13 Sóniga mi ehwéh pahsuqme teriuwana Sísaga Kehrari marákórápéqté sure Sorana aroipéq Sóniga wání meawinkeheéna weba súwe.

14 Sísaga wání meanieéna weba súwana Sóniga ahqáho atena wensabé, Aneqsabé ínéga wání meninkeheé seno? Arega íné wání menínaraqmé aiq kawerinae úwana

15 Sísaga wensabé, Amahnága arega wání meninkéhe. Minawé Maniká awahbeh arámbéhríe úwana Sóniga wene ehwehnsabé kowe atowe.

16 Kowe atena Sísá wání meawuwana Sísaga wánípipeqté kiutaq sabona sawekúwana

‡ 3:10: Mah pabéqmé éhwéhmé ira paríéhnserah Manikánka íre kaweqtaq míáh ké kamah arinawire.

Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwana tagówe.

¹⁷ Tagówana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensabé nirutaboiruge úwe.

4

Owainawanka Sísá áhwárawe tagó ehwehne.

(Máhka 1.12-13; Árúka 4.1-13)

¹ Manikáne Awanka Sísá abatapi móatowana owainawanka weba séna Sísaga ahababárinkeheéna áhwárawe tagéna áwíoqnówe.

² Sísaga áhnte wehekáh, 40wehekáh tópah awehriúnsabe anotah arúpíbíúwe.

³ Anotah arúpíbíúwana owainawanka wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah mah ebáhmárínsabé, Tópah úkúno ato úwe.

⁴ Úwana Sísaga wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Tópahnka wehuke íre oganúq sitahráhi nanere.

Írakaumo. Peh morá Manikánka irari ehwéhnká oganúq sitahráhire ire úwe. *(Lo 8.3)*

⁵ Úwana owainawanka Sísá meqmena kaweq mapéq Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh nahnsorapéq móatena

⁶ wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah maraipéq ahkuagúno. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Manikánka wene íópeqté keyábé are wahnah-natíáhro aritankéhe. Ebahtaq arene aigará peraq míéhneho éra sene siyahnkaratáté are pankeragéhe ire úwe. *(Buk Song 91.11-12)*

⁷ Úwana Sísaga ahqáho atena wensabé, Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Maniká arene anotah Wahnáh áhwárawe tagé áwíóqnéhneho ire úwe. (Lo 6.16)

⁸ Owainawanka Sísá mó meqmena anotah sawéhrápéq kiena moke mah kawéq márakóákáq moke kéh náneqmarínkákáq sokigi awuwe.

⁹ Sokigi awena wensabé, Káuqmunue ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhnaraqmé moke tagahna naneqmarí awiníe

¹⁰ úwana Sísaga wensabé, Owainawano, íné nuwe pokúno. Manikáne ehwehnka mahraréna, Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq we-bataq we awahbeh arámbéhrí miraoro ire úwe. (Lo 6.13, 10.20)

¹¹ Úwana owainawanka Sísá auwena pokúwara íopeqté kégá Sísaba séra séhréh atówe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáro ehwehne.

(Máhka 1.14-15; Árúka 4.14-15)

¹² Sóni karábúsiipéq atárówe u ehwéh irena Sísaga Kehrari marákórápéq pokúwe.

¹³ Pokéna Néhsara suwahpeq suena Kehrari kawéhú ayehráq Kápénéáma suwahpeq kowíowe. Mi marákówé Sébúrúna kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqka téhwe aborisowe.

¹⁴ Sísaga mitaq pokúnka Manikáne ehwehme aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Áísáía iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

¹⁵ Sorana aroipéq seberaebéq Kehrari kawéhú kéhrabeq Sébúrúna kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqne marakó kéhre.

16 Mitaqté kéwé sunkíkírirabeq mía míaó kegá téhreh tagagehe. Puké marákó sunkíkírirabeq téhrankehe úwe. *(Aisaia 9.1-2)*

*Sísaga itaréitaré wéhyábé, Íné séníráhro ú ehwehne.
(Máhka 1.16-20; Árúka 5.1-11)*

17 Mi tanáhráq Sísaga kaweq ehwéh síwáhnoré sansa áhwárowé. Wegá mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtoni puaq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq miáhro úwe.

18 Sísaga Kehrari kawéhú ayehrápéq nogena se ábárahre Ehntarureq Sáímónireq tagówe. Sáímóniwe mó awíq Pítæ. Se pah meyóya anité míóyansabé kahweraté wánípipeq uwe taga tagauyana tagówe.

19 Tagéna sensabé, Íné séníráhtao. Amahnága itega kahweraté uwe taga tagaéta pah meyehye. Mina óyanserah wehuke ínéba meriqmeta sigéhe. Minayabe íwáhnoriniboq séníráhtao úwe.

20 Séníráhtao úwara sene kahwe apubúue mitaq marera Sísá kéroýe.

21 Kéroýana Sísaga kure mó abárahre, Sébérine ahninkáwáráre Sémísireq Sónireq tagówe. Tagówara sereq sibowá Sébérireqka sípiipéq méra sene kahwewarí kawerarówe. Kawerarówana Sísaga mi abárahreyábé, Máhotao úwara

22 sega apubúue sípiakáq sibowánkákáq suera Sísá kéroýe.

*Sísaga síwáhnoréna áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.
(Árúka 6.17-19)*

²³ Sísaga moke Kehrari marákórápéq ah nogéna Asiu kené momiwí nahmárítápéq síwáhnoréna Maniká wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teri terinéna moke náonkakáq kéreq awahre kereq kawer-aritowe.

²⁴ Sísá éhwéh mitaq teri mahtaq terinuwara moke Síría marákórápéqté kégá írówe. Minayabe mi kegá moke awahre kereq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq iransá aruqaruru kereq aigará soriqnah kereq meriqmera Sísaba mórítówana wega moke mi ke kawer-aritowe.

²⁵ Kehrari marákórápéqté kéreq Tékápórísa marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq Súría marákórápéqté kéreq Sorana aroipéq seberaebéqté kéreq, peh íregárita q kegá Sísá kérowe.

5

Sísaga sáwéhrapeq síwáhnorú ehwehne.

¹ Sísaga mi ke tagéna sáwéhrapeq kiwéna tútuue míowaq ite we kérahwána kegá weba sewane.

Sísaga iwíáh iwíáhoró ú ehwehne.

(Árúka 6.20-23)

² Sísaga íwáhnoréna mahraréna,

³ Tabonah keo, itega Manikánsabe, Iteriahriáh íre miraorahúne éq séhréh aito iwíáhéra íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq mi-ahráhsabé iwíáh iwíáhoró.

⁴ Amahnága irupipeq umehiraq ibisah keo, Manikánka séhréh aitena itene iru ukiq itankéhe. Minayabe iwíáh iwíáhoró.

⁵ Íre píribahria peh uwaresa kéó, mah marákó marákó awaq miahráho puaq iwíáh iwíáhoró.

⁶ Kaweqtaq mé sansa sehgieyabe suwahbeh keo, ite arupibii aní tahnsa móe. Wání tahbobói aní tahnsa móe. Manikánka ite tabonaho naneq náinkéhe. Minayabe iwíáh íwíáhoró.

⁷ Mó keyábé irutaboírariteq séhréh arítáh kéó, Manikánka itensabé moq arutaboíraitena séhréh aitahna puaq iwíáh íwíáhoró.

⁸ Irupipeq kaweq iwíáh aruqaruro keo, Maniká tagahraho puaq iwíáh íwíáhoró.

⁹ Morá ké tahnsanue tobeh ehweho sansá sueq pehwehribeq míáhro íwíáho keo, Manikánka itensabé, néne animárí móe aitahna puaq iwíáh íwíáhoró.

¹⁰ Manikáne kaweq sansá sehgiónsábé mó kegá íwíoqnah keo, Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miahráho puaq iwíáh íwíáhoró.

¹¹ Néne animáríno, néne animárí míáh púara mó kegá íre kaweq ehwéh aitera íwíoqnéra péhepehe ehwéhnué íéhruruirataq iwíáh íwíáhoró.

¹² Sega miraonka íópeq itene ápeq anotah úki puaq iru eyoyóeq iwíáh íwíáhoró. Sega ite íwíoqnahnserah Manikáne ehweh iraru ke naho síwíoqnowe úwe.

Ite sóreq tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Máhka 9.50; Áruká 14.34-35)

¹³ Sísaga pabeqme ehwéh mó mahraréna, Itewe mah kehiná kéhínané sóreq tahnsá móe. Sóreq auqmah naneq úkínaraqmé kaweraranéhnkono? Írakaumo. Auqmah soréq íre tei puara wehukega sigárátáté abasawe seraweh keragéhe úwe.

Ite téhreh tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Áruká 8.16-18)

14 Sísaga mó pabéqmé éhwéh síwáhnoréna, Mah kehiná kéhínánká tagageheéq ite téhreh tahnsá ké wóe. Sáwéhrapeqté náhmárí kopípéq íre kahrahire.

15 Mina inserah wehukega áráhmu keqmaráhtáq páhkétiraté íre akariaráhwe. Írakaumo. Peh tahberaq máráhwana téhráhnara moke nahupeq míáh kéga kawerue tagahrahowe.

16 Wehukenínká áráhmu tahberaq márénhserah wehukega tagehrataq kaweq sansánoro. Mó kegá itene kaweq sansá tagéra Maniká Iteribo íopeq míéh áninsábé iwíáh iwíáh atagéhboq kaweq sansánoro úwe.

Mósísiga sehgióro ú ehwehne.

17 Sísaga mó mahraréna, Ínénsabewé Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikákáq sabiruanieéna sire iwíáhoo? Írakaumo. Íre sabiruanieéna suge. Peh mi ehwéh áwahe sokigi ainieéna suge.

18 Teí éhwéh ahtebagehboq íráhro. Íopeqkákáq mah marákó márakóákáq peh kahnaraq Mósísiga sehgióro ú ehweh íre parabagia peh kagainae. Mi ehwéhmé pehgáriq íre parabagia peh moke kagainawire. Mi ehwéhnká moke aiq pútarágínana anehe íopeqkákáq mah marákó márakóákáq parabaginawire.

19 Minayabe wehukenínká mi ehwéh pehgáriq anteruena mó keyábé, Ínéga unserahnoro éna pagu pagunínaraq mi anímé Manikánka wahnah wahnahnirabeq pehgáriq aní míankehe. Mó anínká mi ehwéh sehgiena mó keyábé, Kawerue sehgióro

síwáhnorínaraq mi anímé Manikánka wahnah wahnahnirabeq anotah aní míankehe.

²⁰ Teiníboq írátíáhro. Itega Manikáne sansá sehgironka Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqne arambehri íre kiotaikínaraqmé Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhoo? Írakaumo. Íre kioráhowe úwe.

Apubúue insahwé ato ú ehwehne.

(Árúka 12.57-59)

²¹ Sísaga mó mahraréna, Naho naho síwáhnoruro kegá itene igaqnaréhyabe teriú ehweh itega aiq íráhwe. Sega síwáhnoréra,

Wehukení subiq sueho. Subiq suahna anímé kotiorabeq móatagéhe uwe. *(Kisim Bek 20.13, 21.12)*

²² Sega miraue iraruwana amahnága ínéga teiníboq írátíáhro. Wene iyahnabo anínsábé abiahnsa atahna anímé kotiorabeq móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé íre kaweq ehwéh atahna anímé kaunsíri kebá móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé múguwahgu uwoyansa aní móne atahna anímé iraipéq pokinae.

²³ Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéqté táhbérápéq irigé, Mahna Maniká náwinie iwíáhóne. Are mitaq irigé arene iyahnabo anínká arensabé abiahnsa atéhnsábé ahreraq matiahnawe

²⁴ arega awinieina naneq tahbe áwaheraq maro. Áwaheraq mare apubúue arene iyahnabo anípá pokue insahwé ato. Insahwé ate kouwekue mitaq marahna naneq mewe Maniká náwo úwe.

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mó anínká are ehweh atanieéna anotah sahsí móatanaínaraq ahtapeq kirataq apubúue insahwé ato. Kotiorabeq kirataq wega anotah sahsí are móatahnana wega párisiba móatahnana karábúsiipéq móatehnehboq apubúue insahwé ato.

²⁶ Teiníboq írátíáhro. Karábúsiipéq móatahnara pehipi íre soraq auwagéhe. Ebeqme anotah apéq paiqmaréhnaraqmé anehe soraq auwagéhe úwe.

Sísaga mó aniné ahre weh abariiyeho ú ehwehne.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna,

Mó aniné weh ahre abariiyeho ire. *(Kisim Bek 20.14)*

²⁸ Mi ehwéh írátówana amahnága ínéga teiníboq írátíáhro. Arene auranka mó aniné ahre tagé, Íné mi iní abariyéyabe níre íwíáhónawe arene arupipeq abarié ahababáq aiq miraóne.

²⁹ Minayabe arene auranka are ahababáratana ínaraq mi aurá piruo. Peh morá áúránkákákq miéhnaraq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áúránkákákq miéhnaraq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae.

³⁰ Arene púpeqte áyáhnkáránká are ahababáratana ínaraq mi ayáhnkárá kiraqsuo. Peh morá áyáhnkáránkákákq miéhnaraq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áyáhnkáránkákákq miéhnaraq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae úwe.

Sísaga, Ahre kaqsúého ú ehwehne.

(Mátíyu 19.9; Máhka 10.11-12; Árúka 16.18)

³¹ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna, Arene ahre kaqsuaníe inaraqmé minayabe tíkéti pepáhq kowewe móawo úwe.

³² Minayabe amahnága ínéga teiníboq írátíáhro. Arene ahrega mó wehreq ahbabárirataq mi tanáhráq kaqsuankéhe. Pehipi kaqsúéhnaaraq wega mó wehkínaraq mi tanáhráq ahbabárinae. Mi iní meyahna anínká moq mi tanáhráq ahbabárinae. Minayabe arene ahre pehipi kaqsúéhneho uge úwe.

Sísaga peh kowekákq ahqáhoakákq irarero ú ehwehne.

³³ Sísaga mó mahraréna, Itega mó ehwéh írátó ehwéhmé itene igaqnaréhyabe teríú éhwéhnká mahraréna,

Arega iraré, Manikánka tagaríéhtáq ínéga teawú éhwéh mirainauge énawe péhenineho. Arene ehweh kawerue sehgio ire. *(Namba 30.2)*

³⁴ Segá miraue iraruwana amahnága ínéga teiníboq írátíáhro. Arega mirainauge inaraq Manikánka tagaríéhtáq mirainauge íre úno. Íopeqmé Manikánka wahnah wahnahni puah, Íónka tagaríéhtáq mirainauge íre úno.

³⁵ Mah marákówé Manikáne tahbe tahnsá púah, Marakóga tagaríéhtáq mirainauge íre úno. Sarúsarama suwahpeqme itene anotah Wahnáhné mátabu púah, Sarúsaramaga tagaríéhtaq mirainauge íre úno.

³⁶ Arega irarénaga peh morá arene tontonah ayáhránká pabusa ayáhrá íre úkorahi puah, Niyahqnonka tagaríéhtáq mirainauge íre úno.

³⁷ Arega, Ahqáho. Íre mirainauge íwíáhónawe peh, Ahqáho úno. Arega, Kowe. Mirainauge íwíáhónawe peh, Kowe úno. Owainawanka ahbabáq ehweh atahnah áhnte irarinehboq peh morá ahqáhoakáq koweakáq irarúno úwe.

Sísaga, Ahbabáq íre ayahqmaro ú ehwehne.

(Árúka 6.29-30)

³⁸ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna,
Mó anínká arene aura piauwahnah arega moq wene aura piruo. Mó anínká arene áwéh sehqauwahnah arega moq wene áwéh sehqauwo ire. *(Lo 19.21)*

³⁹ Mi ehwéh írátówana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Are áwíoqneh anímé íre ayahqmaro. Mó anínká are ahsuehinahwe éberiopeq pabeq suehnana ahsuehino.

⁴⁰ Mó anínká are ehweh atena síóti meanié ínaraqmé arene síótiakáq arene sáhkétiakáq náwo.

⁴¹ Wahnah anínká wene ménsámehnsá abaqme ákáhtaq wahtotaq morá kírómitá kúno atahnahwe ákáhtaq íre wahto téhtaré kírómitá mewe móato.

⁴² Mó anínká arensabé aneqpopoq nánio ínahwe náwo. Mó naneq átárianiboq nánio ínahwe náwo úwe.

Arene naruoyabé irutaboiroro ú ehwehne.

(Árúka 6.27-28,32-36)

⁴³ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna,
Arene iyahnaboyabé arutaboiré arene naruoyabé íre arutaboiroro ire.

44 Mi ehwéh írátówana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Íre peh morá itene iyahnaboyabé irutaboiroro. Itene naruoyabé moq irutaboiroro. Íwíoqnah keyábé púrerarítáhro.

45 Íópeqté Ítéribóné animárí méq ite íwíoqnah ke púrerarítáhro. Manikánka ahbabáq kereq kaweq kereqne marakóraq monseráhnue, Patahúno atéhre. Wega kaweqtaq míáh kéreq ahbabáq kereqne marakóraq monseráhnue, Ibonsúno atéhre.

46 Peh morá itensabé sirutaboiro keyábé irutaboirirataqmé Manikánka ápeq awinkéhbo? Írakaumo. Ahbabáq kereqka moq sensabé sirutaboiro keyábé sirutaborowe.

47 Peh morá itene iyahnaboyabé mehweh arítéhrame anotah kawéq sánsápo? Írakaumo. Maniká íre tagaríáh kégá mi sansá mirao mino.

48 Íópeqté Ítéribógá kaweqtaq mía míainserah ite moq kaweqtaq mía míaoro úwe.

6

Sísaga mó ke séhréh arite sansansabé teí éhwéhne.

1 Sísaga mó mahraréna, Peh mó kegá itene kaweq arámbéhrí tagéra, Kaweq kee íwíáhigeheéq mi arámbéhrí ábóraq miraonsabé íre kawerowe. Mirairataq mókake íópeqté Ítéribógá mi arámbéhríyábé ápeq íre náinawire.

2 Minayabe arega tabonah ke nárínaraq mó kegá tagagehboq ebeq pembíáh póbíéh ání íre eqmaro. Mó kegá momiwí nahtápéqkákáq wahba ahtápéqkákáq pembíáh póbíéh ání

eqmarera anehe mitaq séra tabonah ke náríéwe. Tabonah keyabé íre sirutaboírue náríera péhepehe sansánowara mó kegá tagéra kaweq ke wóe íwíáh aitageheéra ábóraq náríéwe. Teiníboq írátíáhro. Mi sansáno kegá ábóraq náríe púara tagah kegá sensabé iwíáh íwíáh arítáhn sábé mókake mó apéq íre meyagéhe. Segá mira onserahniyeho.

³ Arega tabonah ke nárínaraqmé mó kegá tagehboq peh kopí péq nário.

⁴ Kopí péq nárínaraqmé Iteriboga tagéna ápeq náwinkéhe úwe.

Sísaga púreré sansansábé teriu ehwéhne.

(Árúka 11.2-4)

⁵ Sísaga mó mahraréna, Táhmaro kegá ábóraq kaweq sansánéra peh kopí péqmé íre kaweq sansánéra kopéráhpéro ke wóe. Itega púrerirataqmé mi kegá púrero serahniyeho. Segá momiwí nahtápéqkákáq wahba áhtápéqkákáq mó kegá tagehrataq, Kaweq ke wóe íwíáh aritageheéra ábóraq iriwe méra púrerowe. Teiníboq írátíáhro. Mi sansáno kegá ábóraq púrerotaq tagah kegá sensabé iwíáh íwíáhonsabé mókake mó apéq íre meyagéhe.

⁶ Arega púrerinaraq arene paqnahipeq kibekue onsa paiqmare kopí péq mé púrerúno. Iteribo íre ábóraq míéh ánínéna moke kopí péq árámbehri tagehre. Minayabe kopí péq mé púrerinaraq mina tagéna arene púreq ehwéh irena náwinkéhe.

⁷ Maniká íre tagaríáh kégá iwíáhéra, Manikánka itene ehweh kawerue irankeheéra mónkakáq mónkakárue íre wahto ehwéh teawenéhe íwíáhowe.

⁸ Sega mira onserahnue púreriyeho. Itega íre teawétáq Maniká Iteriboga ite tabonaho naneq tagariéhre.

⁹ Minayabe púrerirataq mahraréq,

Íópeqté Ítéribóo, arenáwíq pankerone.

¹⁰ Arega mah kehiná kéhíná wahnah wahnah-naritahna tanáhráq apubúue ábóraragúno ato. Moke íópeqté ké are awahbeh sansánonserah mah marákóipéqté ké moq are awahbeh sansá miraoro aito.

¹¹ Ibora itene táhutahuq awehraq kirabo aito.

¹² Mó kegá ahabáraitáhtáq itega mina íre iahreraq masa peh suone. Itega miraúnanserah itene ahabáq moq íre ahreraq matiahno.

¹³ Ahabáqka ite saiqnariahrahirabeq íre móito. Owainawanka saiqnariahrahirabeqte meiqme móbeq móito.

[Arega ahriahri wahnah wahnahnaite págege kiotaikóna aní míahnaq arensabé iwíáh íwíáh atone. Aiq míre.] Miraue púreroro úwe.

Mó kené ahabáq íre ahreraq matíáhro ú ehwehne.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mó kegá ahabáraitéhraq íre iahreraq matíéhraqmé íópeqté Ítéribógá itega onserahninkehe. Wega itene ahabáq íre ahreraq matiankehe.

¹⁵ Mó kegá ahabáraitéhraq iahreraq matíáhnaraqmé íópeqté Ítéribógá moq itene ahabáq ahreraq matiankehe úwe.

Sísaga táhutahuqsabé awehrié sansa teriu ehwehne.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Itega táhutahuq awehri-irataq péhepehe sansáno kegá abiah marera mirao serahniyeho. Mó kegá se tagéra, Kaweq ke wóe íwíáhigeheéra mi kegá awehriotaq abiah máráhwe. Teiníboq írátíáhro. Mi sansáno kegá awehriotaq tagah kegá sensabé iwíáh íwíáhonsabé mókake mó apéq íre meyangéhe.

¹⁷ Arega táhutahuq awehriinaraq arene auranabiah pabeq paberé arene ayahra kaweq komúúno.

¹⁸ Mirainaraq are tagehra kegá táhutahuq awehrionayabé íre ahtebahrahowe. Iteribo íre ábóraq míéh ánínéna moke kopípeq árámbehri tagehnsabé ápeq náwinkéhe úwe.

Sísaga kaweq naneq morábí sáhonsabé teriu ehwehne.

(Árúka 12.33-34)

¹⁹ Sísaga mó mahraréna, Mah marákóípeq kaweq naneqmarínsabé irutaboiréq morábí sáhiyeho. Mah marákóípeq sáharáh náneq sósahbahrankírana abehq náneq ka sóirara aebó kégá aebóowe.

²⁰ Peh morá íópeq kaweq naneqsabé irutaboiréq mitaq morábí sáharáhro. Mitaq íre sósahbahrankinae. Íre abehq náneq ka sóinae. Aebó kégá mitaq íre aebóorahowe.

²¹ Itene kaweq naneq morábí sáharáhrabeqsabé irutaboironeheqmóe úwe.

Itene iurame inonkataq kéh áráhmú tahnsane ú ehwehne.

(Árúka 11.34-36)

²² Sísaga mó mahraréna, Arene aurame arene anonkataq kéh áráhmú tahnsáne. Arene auranka kaweq naneq tagehnaraq arene arupipeq téhranae. Arene auranka ahbabárorahi naneq tagehnaraq arene arupipeq sunkíkírinae.

²³ Arene arupipeqté téhrehme sunkíkíragínaraq kaweq sansá íre miraorahé peh ahbabáq sansanorahóne úwe.

Téhtaré wáhnáhné arambehri moráráq íre seh-gioráhi ehwéhne.

(Árúka 16.13)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká téhtaré wáhnáhné arambehri íre moráráq sehgoráhire. Wegá mó wahnáhnsábé awahbéna mó wahnáhnsábé íre awahbanae. Wegá mó wahnáhné arambehri kawerue sehgiéna mó wahnáhné arambehri áhwára áhwárainae. Mina inserah itega Manikánsabe irutaboiro sansánkákáq móneyabé irutaboiro sansánkákáq íre moráráq sehgoráhowe úwe.

Iwíáh kikiriyeho ú ehwehne.

(Árúka 12.22-31)

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhhro. Ite mah marákóipéq mé tanahráq itene táhutahuqkákáq itene inonkataq inerineré naneqkákáqsábé iwíáh kikiriyeho. Oga méwé íre peh morá tópah nahnagae. Itene inonkame íre peh morá inerineré naneq mire.

²⁶ Kabarane sánsá iwíáhue tagahro. Mi kanká ménsúmehnsú uqmarena nera kéhtáq koawaq-mena nahupeq sahiro? Írakaumo. Íópeqté Ítéribógá

mi kansábé iwíáhéna pehipi kiraboire. Itewe wehuke puana Maniká Iteriboga itensabé anotahtaq iwíáhéna kawerue kirabo aitéh mino.

²⁷ Arega arene oga mé tanahráqsábé iwíáh kikirinaraqmé ábátáq mérearahráhiro? Ahqáho. Írakaumo úwe.

Íre mationa naneq náinkéhe ú éhwéhne.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Aneraneré naneqsabé aneqsabé iwíáh kikiroo? Uworapeqté árá iyéh náneqsabé iwíáhue tagahro. Uworapeqté náneqka íre arambehrire. Korósi íre kogahnire.

²⁹ Anotah wahnáh ání Sórómóni naho ména we áhnte mensáméhnsá matawéna áhnte kawéq awahriq korósi matiowe. Uworapeqté kawéq árá iyéh náneqka moke Sórómónine kawéq awahriq naneq kiotaikire.

³⁰ Uworapeqté náneq íre kagai naneq mire. Ibora iyéhрана ahbiah tahnsá kekírataq tagire. Manikánsabe pehgárita q aiq pútare atáh kéo, Manikánka mi kawéq árá sukiwíéhnsábé wega ite moq sukita hráhi mino.

³¹ Aneq nanehnkono? Né waní eheqte tuiro? Aneqtaté aneranerue míanehnkono éq iwíáh kikiriyeho. Ahqáho.

³² Maniká íre tagariáh kégá minayabe iwíáh iwíáhéra sene sirupipeq iwíáh kikirowe. Iteriboga ite íre mationa naneq aiq tagariéhre.

³³ Ahriahri Manikánka wahnah wahnah-nirabeqte sánsánsábé irutaboireq sehgióro. Sehgieq we kaweqtaq míéhnserah ite moq kaweqtaq míaneheqmúne éq iwíáhoró. Mirairataq Manikánka ite íre mationa naneq náinkéhe.

34 Ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho. Ahbiah sína naneqsabé mi tanáhráqsabé iwíáhigehe. Irupipeq umehorahi naneqsabé ibora aiq awehraq kéhranawe ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho úwe.

7

Mó kené sánsá íre saraq sitáhro ú ehwehne.

(Árúka 6.37-38,41-42)

¹ Sísaga mó mahraréna, Mó kené sánsá saraq siteq ahbabáq ke woe íre oro. Mirairataq Manikánka itene sánsá moq saraq itena ahbabáq ke woe aitankéhe.

² Itega mó kené sánsá saraq sitáhnserah Manikánka itene sánsá moq saraq itankéhe. Itega mó kené sánsá saraqme náriénserah Manikánka moq mina tahnsanue saraqme náinkéhe.

³ Arenawahrah aniné aurapi pehgáriq átútú tagé arerene aurapi anotah sehikára kéhnsabé aneqs-abé arerene auransabé íre iwíáhono?

⁴ Arene aurapi anotah sehikára kéhrahwe aneqs-abé arenawahrah anínsabé, Arene aurapite átútú meauwanínkono eno?

⁵ Are ahbabáq kopéráhpéróna aní móne. Téhwe arerene aurapite séhikára merue anehemé arenawahrah aniné aurapite átútú kawerue tagé meauwahráhone.

⁶ Manikánsabe suwahrieh kewé Manikáne epéqté éhwéh íre teriéro. Mirairataq ianká wehukení pehnserah sega ite íwíoqnagehe. Póéráhqka kaweq naneq segarúpípéq abasawe maisarúéhnsarah sega mi ehwéh íre irasa peh awiréh aitaneherawoe úwe.

Págageue púreroro ú ehwehne.

(Árúka 11.9-13)

⁷ Sísaga mó mahraréna, Itega púrerirataqmé náio ira naneq náinkéhe. Págegeue kabarirataq ábórarínaq taganeheq móe. Onsaraq pako pakoirataq sitankéhe.

⁸ Nánio i anínká meyan kéhe. Kabari anínká ábóraq marankéhe. Onsaraq pakobakoi anímé Manikánka siatahnana nahupeq kibekinkehe úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Arenahninká arens-abé, Tópah nánio ínaraqmé arega ebah náwiníbo? Írakaumo.

¹⁰ Wega, Paseh nánio ínaraqmé wehe náwiníbo? Írakaumo.

¹¹ Ite sibowáréh ahabároraho keéq itene animarí peh kaweq naneq nári nárino mino. Íópeqté Ítéribógá wensabé, Nánio e kewé peh kaweq naneq nárinkéhe.

¹² Mó kegá ite iuwahbeh sansánue ite kaweraitáhnserah itega moq mina tahnsanue se kawerarítáhro. Mi sansámé Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakáq áwahe wíre úwe.

Sobuya méhpéhpéq kibekoro ú ehwehne.

(Árúka 13.24)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Sobuya méhpéhpéq kibekoro. Iraipéqté méhpéh anotah abáé méhpéh míre. Iraipéqté áh moq abae ah marapeq tunsíá áh kéhrara áhnte kegá mi ahtápéq poku pokuowe.

14 Oga mérapeqté méhpéhmé sobuya méhpéh míre. Oga mérapeqté áhmé moq sobuya ah senah-peq kiriéh áh kéhrara mibeq kieyabe umehi puara íre áhnte kegá mi ahtápéq kiegieowe úwe.

Péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare aritého ú ehwehne.

(Árúka 6.43-44, 13.25-27)

15 Sísaga mó mahraréna, Íre Manikáne ehweh peh seyene péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare aritéhboq mi kené arambehri tagariáhro. Ábóraq se sipisípiq tahnsá méra peh sirupipeqmé úrinsi iá tahnsa miáhwe.

16 Sene arambehri kawerue tagarawéq sene sánsá ahtebahrahowe. Ógaranká inunara íre íyéhre. Káránkáránsáhnka pópo íre íyéhre.

17 Kaweq awánkánká kaweq será íyéhranawe abehq awánkánká íre kaweq será íyéhre.

18 Kaweq awánkánká abehq será íre iyahráhire. Abehq awánkánká kaweq será íre iyahráhire.

19 Kaweq será íre íyéh awánkámé apiwe ira paríehre.

20 Minayabe péhe éhwéh irare kené arambehri tagarawéq sene sánsánsábé iwíáhorahowe úwe.

21 Sísaga mó mahraréna, Áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintáhwe. Íre mi ehwéh irarenka Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhowe. Írakaumo. Íópeqté Náníbó awahbeh arámbéhrí mirao kegá sebataq mitaq kioráhowe.

22 Sainsuahna tanáhráq áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintera, Arenáwírue Manikáne ehweh iraruraage. Arenáwírue

owainawamarí kaqsuq kaqsururauge.
Arenáwírue ótaq sansámárí miraurauge irarigehe.

²³ Irarirataq ínégá sensabé, Itewe íre tagaríóge.
Ite ahbabáq ke puaq íné nueq pokoro aritaníe úwe.

Nah piehya anítéyábé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 6.47-49)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh irena sehgi
ánímé ahtebia ání wene nah págege marákóráq
pearéh ání tahnsane.

²⁵ Págege marákóráq pearéh púana anotah
ibónsirana wání períéhkana sóiririrana wene nah
íre kúrugúruue sokogia peh págegeue kéhre.

²⁶ Néne ehweh irena íre sehgi ánímé múguwahgu
aní wene nah mareqmareq marákóráq pearéh ání
tahnsane.

²⁷ Anotah ibónsirana wání períéhkana sóiririrana
wene nah kúrugúruue sokogire. Sokogirana moke
íre kaweragire úwe.

²⁸ Sísaga mi ehwéh síwáhnorue parabaruowara
író kega wene ehwehnsabé áhtenuwe.

²⁹ Mósísine ehweh síwáhnoro kegá
síwáhnorunserah Sísaga íre úwe. Wegá ahtebia
ánínká tahnsa síwáhnorú púara wene ehweh író
kega áhtenuwe.

8

Sísaga anotah naonkákáq ání kawerato ehwéhne.

(Máhka 1.40-44; Árúka 5.12-14)

¹ Sísaga sáwéhrapeqté tuwara peh íregárita q kegá
we kérowe.

² Kérowana anotah naonkákáq ánínká weba
séna áhtenú púana arehunseraráq ména

wensabé, Anotah aníno, are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

³ Úwana Sísaga ayahnkahkahrue wenaneq táhtorena wensabé, Aiq mirauge. Are awaho ani míahno atowana mina irarútaq wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwe.

⁴ Kaweragúwana Sísaga wensabé, Írátiahno. Mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánípa pokue arene anonka móreawo. Are awaho ani úkire ighboq Mósísiga irarúnserahnue Manikánsabe titirúno úwe.

*Kíápéténine arambehri aní kawerato ehwéhne.
(Árúka 7.1-10)*

⁵ Sísaga Kápénéáma suwahpeq sútaq 100 Aroma sontiá kéné kíápéténiga weba séna, Séhréh ainto éna,

⁶ Anotah aníno, néne arambehri aní néne nahtapeq ména anotah erirana íre nogoráhire úwe.

⁷ Úwana Sísaga wensabé, Ínéga arene nahtapeq kogawerataníe

⁸ úwana kíápéténiga wensabé, Íné pehgáriq aní múge. Are anotah aní míahna puah néne nahtapeq íre súno. Peh mahtaq mé ehweh irarinana néne arambehri aní kaweragíno.

⁹ Íné moq wahnah sansá tagaríoge. Néne wahnah aiq míéhrana íné moq wahnah anínéna sóntiá ke wahnahnuge. Ínéga mó sontiá ánínsábé, Pokúno atótáq wega apubúue pokire. Mó sontiá ánínsábé, Mahbeq súno atótáq wega apubúue ínéba sire. Néne arambehri ánínsábé, Miraúno atótáq wega apubúue miraire úwe.

10 Úwana Sísaga mi ehwéh irotaq áhtenána we anehe su keyábé, Teiníboq írátíáhro. Mah anínká ínénsabe anotahta q aiq pútare aintena ínéga mirainawire íwíáhire. Nánuwahrah Asiú kégá ínénsabe mina tahnsanue íre aiq pútare aintáhwe.

11 Teiníboq írátíáhro. Íó kiembogirabeqte kéreq íó tupekirabeqte kéreqka séra Manikánka wahnah wahnahnirabeq kibekéra tútuue méra Ébáráhmareh Áhísáhkireh Sékópareh moráráq táhutahurigehe.

12 Manikánka nánuwahrah Asiú keyábé, Ínéga wahnah wahnahnurabeq máhoro irara sega ahqáho atonsabe máhpeq sunkíkírirabeq kaqsuankéhe. Kaqsuahnaraq sega mitaq uwo uwo éra ibisagehe.

13 Minayabe, Íráhro éna kíápéténinsabé, Arene nahtapeq pokúno. Arega aiq pútare aintahnanserah inkehe úwana mi tanáhráq wene arambhiri aní kaweragúwe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwehne.

(Máhka 1.29-31; Árúka 4.38-39)

14 Sísaga Pítane nahupeq kibekúwana Pítane ahrahnawa osoro awáhrééna máhriqtaq míowana tagówe.

15 Sísaga mi ininé ayahnkara táhtorowana wene awahre kaweragúwana irigéna táhutahuq tíwe náwuwe.

Sísaga áhnte awahré ké kawerarito ehwehne.

(Máhka 1.32-34; Árúka 4.40-41)

16 Íó tupekútaq wehukega owainawanka subiqmaq subiqmarú ke meriqmera Sísaba mórítówe.

Móritówana Sísaga peh ehweh irarúnka owainawamarí kaqsuena moke awahre ke kaweraritowe.

¹⁷ Kaweraritonsabe Manikáne ehweh aiq pútaragúwe. Wene ehwéh irarú ani Áísáíaga Manikáne púkuipéq naho sehiranue mahraréna, Wega moke itene awahre meyhre úwe. (*Aisaia 53.4*)

Sísaga we kéreyabe irarú ehwehne.
(*Árúka 9.57-60*)

¹⁸ Sísaga peh íregáritaq weba sáhurió ke tagéna ite we kérahwána keyábé, Mah kawéhú seberaebéq pokonehe

¹⁹ úwana Mósísine ehweh síwáhnorú anínká weba séna wensabé, Íwáhnoraníno, are poku pokuónarabeq kéraníe úwe.

²⁰ Úwana Sísaga wensabé, Úrinsi iá wene nahme ebahnarahpipeq kéhre. Kabarane nahme sehwerapeq kéhre. Íné wehukení úku aníné nahme íre kéhre

²¹ úwana mó aní we kéro anínká wensabé, Ebeqme nánibo pukinana komaisarena anehe are kéraníe

²² úwana Sísaga wensabé, Pusa kégá pukira ke maisaragéhboq íné séniro úwe.*

Sísaga irarúnka sóiriq táqnáigú ehwehne.
(*Máhka 4.36-41; Árúka 8.22-25*)

²³ Sísareq ite we kérahwána kereqka sípiipéq kibekue kure kure

* **8:22:** Sísaga pusa keyábé irarúmé áwahewé sene sirupipeqté síwá pusa ké tahnsa míáh keyábé irarúwe.

24 káwehu ákáhtaq kowana Sísá sípiipéq sugowana apubúue anotah soirírúnka anotah nonaburóróúwana wánínka kiegambehgue sípi wánípipeq tupekinaúwe.

25 Tupekinaútaq ite we kérahwána kega Sísá iriateq wensabé, Wánípipeq tupekue pukonehboq kaweraito ewanana

26 wega itensabé, Aneqsabé áhreoo? Itega ínénsabe pehgáriqtaq aiq pútare aintáhwe éna irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wánínka moq túbáh agúwe.

27 Túbáh agúwaq itega áhtenéq itete náhenéq, We aneq anípo? Sóiriqkakákáq wánínkakaqká wene ehweh íréhre ewanae.

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.

(Máhka 5.1-17; Árúka 8.26-37)

28 Sísaga sípi kéwewena kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kárára kené marakórapeq kúwe. Mitaq wehuke maisia ónápípeq kaegaeuya anitéreq piehgiúwe. Sirupipeq míó owáináwámárínká mi anité subiqmaq subiqmaru puara anotah uwóyánsá aruqaruruyara mó kegá sensabé áhreéra mi ahtápéq íre nogoráhúwe.

29 Segá Sísá tagéra apubúue kareéra wensabé, Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraitaníbo? Kamah aina tanáhráq íre sinsabé ite kamah ainie seno uye.

30 Se míórabeq ákáhtaq wahtotaq íregáritaq poeráhqmárínká uworapeq náwe sahtaqme nowe.

31 Nonsabe owainawamarínká Sísansabé, Ite eqmaq íuwéhnaraqmé mi poeráhqmáríné sirupipeq eqmaq iuwo éra pagu pagunuwe.

³² Pagu pagunuwana Sísaga sensabé, Pokurero aritowara sega mi anité suera póéráhqmariné sirupipeq kowíówara mi kamárínká sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq tunse wánínkue pukuwe.

³³ Póéráhqtaq wahnahnu kegá tagéra sensuwahpeq pehbeheráh pokéra owainawanka subiqmaq subiqmarú anité éhweh teriera moke tago naneqsabé éhwéh sensuwahrah teríúwe.

³⁴ Teríúwara moke mibeqté kégá Sísaba kure wensabé, Itene marakó sue pokúno éra pagu pagunuwe.

9

Sísaga aiayah pukia ání kawerato ehwehne.

(Máhka 2.1-12; Áruká 5.17-26)

¹ Sísaga sípiipéq kibekéna káwehu seberaebéq wewawahpeq pokúwe.

² Mó kegá íre ah nogoráhú aní aiayah pukia ání wene máhriqkakáq sehitaqmaqme sehgiwera Sísaba móátówe. Segá iwíáhéra, Sísaga kaweratanawire iwíáhuwana Sísaga sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbáq móne. Arene ahbabáq aiq kawerató púah arene arupipeq eyoyóue miahno úwe.

³ Úwara Mósísine ehweh síwáhnoru kegá seye náhenéra, Mah anímé, Íné Maniká míóge iwíáhéna anotah ahbábárire uwe.

⁴ Uwana Sísaga sene iwíáh tagéna sensabé, Irupipeqmé aneqsabé ahbabáq iwíáho?

⁵ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwéh teaw-inínkono? Arene ahbabáqsabe kaweratóge teaw-inínkono? Are irigue arene máhriq mewe ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwéhmé ahnabo?

⁶ Íné wehukení úku anínká mah marákó marákó wehukene ahbabáq kaweraritahráhuge. Sokigi ainíboq tagaríáhro éna aiayah pukia ánínsábé, Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwana

⁷ mi anínká irigue wene nahtapeq pokúwe.

⁸ Pokúwara tago kegá áhtenuwe. Manikánka wehukení págege atowana ótaq sansá miraúnsabe sega áhtenára Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

*Sísaga Mátíyunsabé, Íné séniro ú ehwehne.
(Máhka 2.13-17; Árúka 5.27-32)*

⁹ Sísaga mitaq suena ahtaqqeq nogutaq táhkísi moné méyáhwa aní néníwíq Mátíyu íné tagówe. Tagówana íné táhkísi moné méyáwharabeq néne ópísirapéq tútuue míáhwana tagéna ínénsabe, Íné séniro úwana irigue kéréhwa.

¹⁰ Sísaga nahtapeq táhutahurútaq áhnte táhkísi moné meyo kereq mó ahbabáq kéreqka mitaq séra Sísareq ite we kéréhwána kereq moráráq táhutahurowane.

¹¹ Táhutahurowanara Péhrasi kegá mina tagéra ite Sísá kéréhwána keyábé kasenára, Ite iwáhnori anínká aneqsábé táhkísi moné aebóo kereq mó ahbabáq kéreq moráráq táhutahuriro uwe.

¹² Uwana Sísaga mi ehwéh irena sensabé, Sótegha awaho ke maráhsíni íre náriasa peh morá awahre ke nárire.

13 Mina inserah ínégé kaweqtaq míáh ké siahrabéna séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahbabáq ke siahrabéna kaweraritanieéna suge. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Titiré sansansábé íre nuwahbena peh arutaboiré séhréh arite sansansábé nuwahbehre ire. *(Hosea 6.6)*
Mi ehwéhmé iwíáhue tagéq ahtebahro úwe.

Sísaga táhutahuq awehrio sansánsábé síwáhnorú ehwehne.

(Máhka 2.18-22; Áruká 5.33-39)

14 Sóni kéro kega Sísaba séra wensabé, Itereq Péhrasi kereqka mó tanáhráq mó tanáhrárué táhutahuq awehriúnara árahinsabé are kéréh kéga táhutahuq íre awehrioo uwe.

15 Uwana Sísaga sensabé pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwénká wene iyahnaboba míéhtáqmé sega íre ibisia peh iwíáh íwíáhowe. Mókake o menáhwé seba íre míahnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga wensabé sirutaboiréra táhutahuq awehrigehe úwe.*

16 Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukenínká nahonáh sáhkétí kawerinieéna o ambántaráté íre párúwe kawerire. Miraitaq tahirímé nahonáh sáhkétí mó subanki irino.

17 Wehukenínká o nahníaq sera ano naho naho mémene áuyahwa antéhyápípéq íre ahkíre. Miraitaq tahirímé sera anonka muinaraq nahonáh antéhyá

* **9:15:** Mi ehwéh áwahewé Sísá o menáhwé tahnsa ání míre. O menáhwéné iyahnabowe Sísá tagáriáh ké tahnsane.

tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino. Wehukeníká o será ano o antéhyápípeq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe.†

Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganúq ato ehwehne.

(Máhka 5.22-43; Áruká 8.41-56)

18 Sísaga mi ehwéh síwáhnorútaq Asiu kené wannah anínká Sísaba séna áhtónsabe arehunserarác ména wensabé, Nániyahu peh amahnága putíéhre. Arene ayahnkaratáté koráhtoréhnaq we oga úkinae

19 úwana Sísaga irigue mi aní kérowaq ite we kérahwána kegá moq kérahwáne.

20 Ahtapeq kowanana awahre iní, airápété téhtaré ópéq wene korahq íre taraqnagú inínká Sísá anehepeq kúwe.

21 Anehepeq kure wewe náhenéna, Íné peh wene korósi koráhtoráhnaraqmé kaweraintankéhe éna wene korósi ayehrápéq koráhtorowe.

22 Táhtorowana Sísaga pabeqme we tagéna wensabé, Arega ínénsabe aiq pútare aintahna puana aru ukiq atóge úwana mi tanáhrác mi iní awaho ini úkúwe.

23 Sísaga pokue wannah aniné nahtapeq kibekúwara pembíáhnú kereq ibitunátúnánu kereq míówana tagówe.

† **9:17:** Ahwa inínká tátúbi awera íre tíríre. Tírítác tahirimé osoréh áwérá anonka muwe tátú tapoue awera téhpipeq sáhagi irino. Mina inserah Sísane o ehwéhmé wehukene naho sánsánká íre awehraq kéhre.

24 Tagéna sensabé, Mi ahrárwé íre airaiq pukia peh sugéhre. Máhpeq túmíáhro úwara wensabé awiréh atówe.

25 Awiréh atówana wega moke míó ke kaqsuena mi ahráriné máhriqtapéq kowéna wene ayahnkara táhtorowana irigúwe.

26 Irigú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara moke mi marákórápéqté kégá írówe.

Aura pira ánitéreq ahkambu anínseq kawerarito ehwéhne.

27 Sísaga mitaq suena ahtapeq kútaq aura pira ánitégá we kéréra wensabé, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

28 Sísaga nahupeq kibekúwara mi anitégá weba suyana Sísaga sensabé, Itene iura kaweraitahráhunsabé aiq pútare aintehyo úwara sega wensabé kowe atera, Are aiq miraorahóne uye.

29 Uyana Sísaga siura táhtoqme sensabé, Itega ínénsabe aiq pútare aintehyanserah mirainauge úwara

30 mi tanáhráq siura tagahrahuye. Tagahrahuyana wega sensabé págegeue iraréna, Miraunsabé mó ke teríyeho aritowara

31 sega wene ehweh íre sehgira Sísaga miráú ehweh teríuyana mi ehwéh moke mi kehiná suwahpeq abae agúwe.

32 Mi anitégá pokuyataq mó kegá owainawanka subiqmaq subiqmarú ani, ehweh íre orahú ani meqmera Sísaba móátówe.

33 Sísaga owainawa kaqauwowana mi anínká ehwehnúwara moke tago kegá áhtenéra, Ísara

marákórápéq morá ibora mahna tahnsa tagóne uwe.

³⁴ Uwara Péhrasi kegá mahraréra, Owainawamariné wahnahnka Sísa págege atéhnsábé owainawamarí kaqsuahráhire uwe.

Sísaga tagó ke arutaboirarito ehwéhne.

³⁵ Sísaga moke mi ke suwahpeqkákáq áhnte kehiná suwahpeqkákáq nogena Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh síwáhnoréna moke awahre kereq kaweraritowe.

³⁶ Sísaga sáhurió ke tagéna sensabé arutaboiraritowe. Se íre wahnahnkakákáq sípísípíq tahnsa méra kaweqtaq íre míahrahéra sirupipeq iwíáh kikiru puana sensabé arutaboiraritowe.

³⁷ Minayabe ite we kérahwána keyábé mahraréna, Nera kéh táhútáhúq áhnte kéhnserah Maniká íre tagariáh ké áhnte míáhwe. Táhutahuq koawaqmíáh ké peh táhmaro míáhnserah Manikáne ehweh korerié ké peh táhmaro míáhwe.

³⁸ Minayabe, Maniká Iteribonsabé, Arene sotápéq koawaqmiahráho ke eqmaq suo ue púreroro.

10

*Eqmaro ke airápété téhtaré kéné síwíq kéh éhwéhne.
(Máhka 3.13-19; Áruká 6.12-16)*

¹ Sísaga airápété téhtaré ké we kérahwána keyábé íáhrabéna owainawamarí kaqsuera moke awahre ke kaweraritageheéna págege aitowe.

² Ite eqmaq iuwo kewe iteíwíqmari mahraue Sáímóniwe mó awíq Pítae. Pítane ábáqkawawé

Ehntarue. Se ábárahre Sébérine ahninkáwáraré Sémísireq Sónirere.

³ Mó anímárí iteíwíqmari mahraue Pírípi, Pátórómíyu, Tó máhsi, íné Mátíyue. Sísá íre kérena íné Mátíyuwe táhkísi moné meyháwa aní miáhwa. Mó eqmaq suo aníte sensíwíqmé Ápíásane ahninkáwá Sémísireq Táriásarere.

⁴ Mó eqmaq suo aní Kénáni marákórápéqté aní wenáwíq Sáimónie. Mó aní Sísane naruo koweriranaú aní wenáwíqtare Súrása Ísikáriótie. Iteíwíqmé mirauee.

Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.

(Máhka 6.7-13; Áruká 9.1-5)

⁵ Sísaga ite airápété téhraníte eqmaq iuwanaútaq itensabé mahraréna, Wáhnaupéqté kéné marakórapeqkakáq Sámária ke suwahpeqkakáq íre pokoro.*

⁶ Peh morá Ísara kebá pokoro. Se tanahraipéq tabanagi sipísipíq tahnsa kée.

⁷ Seba pokue mahraréq, Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtonagire teriéro.

⁸ Awahre ke kawerariteq pusa ké iririteq náonkakáq ké kawerariteq owainawamarí kaqsúáhro. Págege aitónsábé ápeq íre méyháro. Pehipi séhréh ariteq kawerarítáhro.

⁹ Pokonehe irataq ebah monéákáq sehenáh monéákáq kahnaraq mitaq mareq pokoro.

* **10:5:** Sámária keyabé éhwéhmé púku anehepeqte séhíramé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrabeq tagáhnó.

10 Unah íre mewe pokoro. Téhtaré síótí súu pegiqnáhnkarankákáq íre mewe pokoro. Séhréh aritéh kégá arambehri aní awehraq apéq náwigéhe. Minayabe ite íre matíéhra naneq náigéhe úwe.

11 Sísaga ite we kérahwána keyábé mó mahraréna, Mó ke suwahpeq kirataq Manikáne ehwehnsabé awahbeh aní kogabaroro. Ábóraq maréhrataq wega itensabé, Néne nahtapeq segáéro ínaraqmé wene nahtapeq kogáéro. Moke mi ke suwahpeq míéhra tanáhráq peh morá mitaq kaegaeoro.

12 Wehukene nahtapeq kirataq mi karírónánínsábé, Manikánka iru ukiq itankéhe teriéro.

13 Terírataq sega ite mehweh aitéhrataq seba míáhro. Segá íre mehweh aitéhrataqmé mah ehwéhmé mewe mó kené nahtaqqeq pokoro.

14 Mó anínká ite íre mehweh aitena itene ehwehnsabé iuwahriehre ínaraqmé wene nah sueq itene igárátáq kahna tanáhúq poruarueq pokoro.

15 Teiníboq írátíáhro. Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreqka naho ahbabáruwe. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi kegá miraunka ákáhtaq kamah arinkéhe. Ite íre mehweh aitera itene ehwehnsabé iuwahriehre ira kegá mirairanka Manikánka anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

Íwíoqnagehe ú ehwehne.

(Máhka 13.9-13; Árúka 21.12-17)

16 Sísaga itensabé mó mahraréna, Írátíáhro. Sip-ísípiqka úrinsi iápá míéhnserah íwíoqnehra keba eq-

maq iuwaníe. Wehe ahtebia ká míéhra na kiboki uwarena ká míéhre. Mi katáre míehya serahnoro. Ahtebia ánimárí méq uwarena ánimárí míáhro.

¹⁷ Wehukega ite íre kaweraitéhboq kawerue auráq matíáhro. Segá ite kaunsíri ke kotiorabeq móitera sene momiwí nahtápéq áréti sahtáté iu-bigéhe.

¹⁸ Néne sánsá sehgiónsábé ákáhta q wahnáh kéreq anotah wahnáh kéreqka ehweh aitageheéra seba móitagéhe. Mi tanáhráq sereq mó nahnsó kéreq néne ehweh terigéhe.

¹⁹ Segá ehweh aitéhrarabeq móitéhrataq aneq ehwéh irarehknkono éq árahue terienéhnkono éq iwíáh kikiriyeho. Írakaumo. Mi tanáhráq Manikáne Awanka iwíáh aita hnaq ehwéh irarero.

²⁰ Mi tanáhráq íre iteitene ehweh irarigehe. Manikáne Awanka iwíáh aita hna ehwéh irarigehe úwe.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Mó anínká wenawah wenábáq kotiorabeq móritena sáhsi keyábé, Subiq suahro aritankéhe. Sibowárehga moq sene animárínsábé mina tahnsanigehe. Sene animárínká sinoibone naruo úkéra mó keyábé subiq suahro aritagéhe.

²² Néne sánsá sehgió púara ómi kegá itens-abé iuwahriehre aitagéhe. Itega néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákáq kawerue sehgi rataq Manikánka meirena airaiq kaweraitankéhe.

²³ Mó ke suwahpeq íwíoqnehrataqmé mitaq sueq pehbeheráhnue pokue mó ke suwahpeq kowíáhro. Teiníboq írátíáhro. Ísara kené táhúnipéq itene arambehri íre parabarúéhrataq íné wehukení úku

anínká kouwekinauge.

²⁴ Sigaru anínká wene tísá íre kiotaikire. Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire.

²⁵ Sigaru anínká wene tísaba mía míairana arambehri aní wene wahnahpa mía míainserah itega ínéba mía míaowe. Mó kegá íné iteruwahnsabé owainawane wahnah wenáwíq Pésébúrie aintárónsabé sega ite ínéba mía míaó ke moq íre kaweq ehwéh aitagéhe úwe.

Peh Manikánsabe áhreoro ú ehwehne.
(Árúka 12.2-7)

²⁶ Sísaga mó mahraréna, Íwíoqnah keyábé áhreyeho. Amahnága moke kopípéq keh náneq mókake ábóraraginae. Moke epéqté éhwéh ábóraraginae.

²⁷ Ite sunkíkírirabeq teiú éhwéh téhrehrebeq teriéro. Epéq írah éhwéh nahnsorapéqté sawai sawaiue teriéro úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Peh morá itene inonka subiq suahráho keyábé íre áhreoro. Mi kegá iteyuwa íre subiq suahráhowe. Írakaumo. Minayabe sensabé íre áhreoro. Peh morá Manikánsabe áhreoro. Wega ebeq itene inonka subiqmarena anehe iteyuwa iraipéq suahráhire.

²⁹ Peh morá pabusa mónératé téhtaré káriq kabará máhkétirapéq paiqmaráhwe. Iteriboga moke kabamarínsabé iwíáhue tagéna íre kowe atahnarag mi karíq kábará marakóraq pehipi íre márunsurahohire.

³⁰ Mina inserah Maniká Iteriboga ahriahri itensabé iwíáhue tagehre. Itene iyahqnopeqte iyáhrámé sáhnsahwe tagaríéhre.

31 Wega ite aiq moke tagariéh púaq íre áhreoro. Itega kabaramaríkiotaiko puana Manikánka ite íre abitaruanae.

Íné Sísane ani múge iraréyabe ayehitéhneho i ehwéhne.

(Árúka 12.8-9)

32 Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká mó keyábé, Sísane ani múge terinaraq mókake Nánibonsabé, Mi anímé néne ani míre teawinié.

33 Mó ke míáhtaq ínénsabe ahqáho aintéh anímé ínégá mókake Nánibo míéhrapeq wensabé ahqáho ataníe úwe.

Sísansabé anotahtaq arutaboirono i ehwéhne.

(Árúka 12.51-53, 14.26-27)

34 Ínéwé sainkue míáh ké insahwé aitanieéna marakóipeq tutaire íwiáhoo? Írakaumo. Peh sain-suanieéna tutaue.

35 Íné tutau puana ahninkáwágá abowánsabé abiahnsa atankéhe. Ayahunkawagá anowansabé abiahnsa atankéhe. Anahbukawagá ahrah-nawansabé abiahnsa atankéhe.

36 Wenawahrah anímárinká wene naruo úkigehe. *(Maika 7.6)*

37 Wenanoibonsabé anotahtaq arutaboironéna ínénsabe peh ákáhtaq arutaboirahtéh anímé íre néne ani míahrahire. Wene ahninkáwáreq ayahunkawareqsabé anotahtaq arutaboironéna ínénsabe peh ákáhtaq arútábóirahtéh anímé íre néne iyahnabo aní míahrahire.

38 Nánibone arambehri miraunsabé íné awankátaq táhpawe nubiq suagéhe. Ínégá miraunserah miraue séniráhro. Minayabe néne

arambehriraq túbáh agéna peh we awahbeh arámbéhrí sehgí ánimé íre néne ani míahrahire.

³⁹ Wewensabé arutaboiréna peh wewe awahbeh iwíáh mira aruqaruri ánimé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri ánimé oga mérapeq awaq miankéhe úwe.

*Sísa tagariáh ké séhréh aritéh ániné ápeqsabé éhwéhne.
(Máhka 9.41)*

⁴⁰ Sísaga mó mahraréna, Ite mehweh aitáh kégá íné moq mehweh aintáhwe. Ínénsabe mehweh aintáh kégá íné eqmaq núwéh ání moq mehweh atáhwe.

⁴¹ Manikáne ehweh irari anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We Manikáne ehweh irari aní púana séhréh ataníe ire. Séhréh ataníe éna mi anínsábé mehweh atena kiraboime kaweq sansánire. Manikánka wene ehweh irari aní ápeq awinanserah we mehweh atéh ání moq ápeq awinkéhe. Kaweqtaq mía míai anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We kaweqtaq mía míai aní púana séhréh ataníe ire. Séhréh ataníe éna mi anínsábé mehweh atena kiraboime kaweq sansánire. Manikánka kaweqtaq mía míai aní ápeq awinanserah we mehweh atéh ání moq ápeq awinkéhe.

⁴² Teiníboq írátíáhro. Pehgáriq aní íné séniréh ání míéh púana mó anínká né waní náwinana Manikánka mi aniné ápeqme íre tabanagia peh ahreraq kanawire úwe.

11

*Sóniga we kéroya anité Sísaba eqmaq suo ehwéhne.
(Árúka 7.18-35)*

¹ Sísaga moke mi ehwéh ite we kérahwána ke teiuwe. Wega ite airápété téhranité we kérahwána keyábé itene arambehriyabé íwáhnoréna mitaq suena wahtotaq kehiná suwahpeq mó ke síwáhnorinieéna pokúwe.

² Sóni wání meri merini aní karábúsiipéq ména Sísá Karáhéga miráú ehweh irena we kéroya anitégá Sísá kasenigeheéna weba eqmaq suowe.

³ Eqmaq suowara Sísaba kéra wensabé, Sóniga, Arewe Manikánka eqmaraníe ú anípo? Ite mó anínsábé áwénunonehknono ire uye.

⁴ Uyana Sísaga sensabé, Irehya ehwéhnkákáq tagéhya naneqkákáq Sóni koreawétao.

⁵ Ínéga miraunka aura pira kégá tagahwara aigará soriqnah kega ah nogówara náonkakák kéné náo wagirara ahre parosa kégá ehweh irahwe. Pusa ké iriwe oganúq sitena tabonah ke Manikáne kaweq ehwéh síwáhnoruge.

⁶ Ínénsabe árahinabomo íwíáh íre iwíáhia peh ínénsabe kawerue aiq pútare aintéh ánimé aru uk- iqme aní míéhre. Mah ehwéh Sóni koreawétao úwe.

⁷ Úwara Sóni kéroya anitégá mitaq suera pokuy- ataq Sísaga weba sáhurió ke Sóni éhweh teriuwe. Wega mahraréna, Sóniga uworapeq íwáhnoruraitaq koraganehe urotaqmé we inse wíre íwíáhuroo? Sóririrana onega míu míu inserah Sóni mó iwíáh mó iwíáhi aní míre íwíáhéq koragaroo? Írakaumo. Sóniwe íre mina tahnsa aní míre.

8 Sóni koraganehe urotaqmé we inse wíre íwíáhéq koragaroo? Kaweq korósí aneraneria ání koragaroo? Írakaumo. We íre mina tahnsa ání míarairara kaweq korósí aneraneria kéwé uworapeq íre mía peh wahnah kené nahtapeq mía míaowe.

9 We inse wíre íwíáhéq koragaroo? We Manikáne ehweh irari aníne íwíáhuroo? Aiq pútaq iwíáhowe. Írátíáhro. We Manikáne ehweh irari anínéna moke mó ke áwáhu ke kiotaikuraire.

10 Sóni éhwehme Manikáne ehwehnka mahraréna,

Néne ehweh korerina anímé ebeq eqmarahnana are sina ah kawerarankéhe ire úwe.
(*Malakai 3.1*)

11 Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Sóni wání meri merini aní anotaḥ anínirara moke mó kegá we íre kiotaikowe. Íre kiotaikowana Manikánka wahnah wahnahnirabeq íópipeq kibeki aní pehgáriq anínká Sóni kiotaikire.

12 Sóniga ehweh iraruraitaqkakáq amahnágaákáq págege sansáno kegá íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kibekoneheqmúne éra sene págege sansánowe.

13 Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teiúwana Sóniga suraire.

14 Sene ehweh aiq pútare arítáhmé kawerowe. Sega pabeqme ehwéh irarume Éráísa mónkakáq sinae ewe. Sóniga menah surainsabé sene ehweh aiq pútaraguraire.

15 Íre parosa áhréákáq kéo, írátíáhro úwe.

16 Sísaga mó mahraréna, Amahnága oga míáh kéwé ite aneq tahnsá kée teinínkono? Itewe káriq anímárínká máhkétirapéq ogi ogionserah tahnsá ké wóe. Mó anímárínká mó anímárínsábé abiahnsa aritera sensabé,

17 Igonkónúnaraq itega íre ábáhrowe. Ibitunántúnánúnaraq itega íre íbisahwe ewe.

18 Sóniga suraitaq wega táhutahuq awehriéna náhniáq sera ano íre narainsabé sega abiahnsa atera, Owainawanka iwíáh atéh ání míre atárówe.

19 Íné wehukení úku anínká surautaq táhutahuqkakáq náhniáq sera anonkakaq pehipi nogara sega ínénsabe abiahnsa aintera mahraréra, We kobuq kahburi uwoyansa aní míre aintera táhkísi moné meyáh kéreq mó ahabábáq kéreqne iyahnabo aní míre aintáhwe. Sega ínénsabe mi ehwéh irarewara Maniká tagariáh kégá ahtebé sansánirataq mó kegá tagéra, Se aiq pútaq sansánowe ewe úwe.

*Sísaga, Kamah ainehboq kawerurero ú ehwehne.
(Árúka 10.13-15)*

20 Sísaga mó kehiná suwahpeq áhnte otáq sánsánúwara tago kegá sene ahabábáq sansa íre súónsabe Sísaga mi keyábé ehweh aritowe.

21 Wega mahraréna, Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéréro, kamah ainehboq kawerurero. Iteruwahpeq áhnte otáq sánsá miraurage. Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqka mina tagotaq tahirímé sene ahabábáq naho suera kaweqtaq míó irino. Sega mina tagotaq tahirímé sene ahabábáq aiq súónsabe

Manikánka tagankeheéra nahonáh kórósí aner-
anerue tanah abaq marera sene ahbabáqsabe
tútuue ibiso irino.

²² Teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aitahna
tanáhráq mi keyábé peh ákáhtaq kamáh arinkéhe.
Mi tanáhráq ite Kórásíni suwahpeqte kéreq
Pétásáira suwahpeqte kéreq anotahtaq kamah
ainawire.

²³ Kápénéáma suwahpeqte kéó, ite kaweq ke
míone éq minayabe íópeqté mátábúrápéq kionehe-
qmúne íwíáhoo? Írakaumo. Mibeq íre kioneheqmóe.
Peh iraipéq kowíáhro aitanawire. Ínéga págege
otáq sánsá iteruwahpeq miraauragaq tagarowe.
Miraauranserah Sóróma suwahpeq miraowataq
tahirímé mi kegá sene ahbabáq sansa suera kaweq-
qtaq míó irino. Sene ahbabáq súotaq tahirímé
Manikánka sensuwahpeq íre kekira peh kéh irino.

²⁴ Amahnága teiníboq írátíáhro. Manikánka
ehweh aitahna tanáhráq wega Sóróma suwah-
peqte keyábé arutaboirena peh ákáhtaq kamáh
arinkéhe. Mi tanáhráq ite anotahtaq kamah
ainawire úwe.

*Sísaga, Ínéba sero éna ahrenahro aitaníe ú
ehwehne.*

(Árúka 10.21-22)

²⁵ Sísaga púrerue mahraréna, Nániboo, arega
moke íópeqkákáq mah marákó márakóákáq wah-
nahnóne. Wehukene sánsá ahtebah kewé arene
sánsá íre sokigi ariasa peh morá káriq aní tahnsa ké
arene sánsá aiq sokigi aiene. Minayabe arensabé
iwíáh íwíáh atóge.

²⁶ Nániboo, arerega iwíáhue aiq miraóne úwe.

²⁷ Sísaga mitaq mío keyabé mó mahraréna, Nániboga moke náníre. Mó kegá íné Manikáne ahninkáwá íre tábúsoqme tagariáhwana Nániboga we-bataq íné wenahni tagariéhre. Mó kegá Nánibo íre tagariáhwana ínébataq wenahninká we tagaríóge. Íné wenahninká sokigi aiéna kegá moq Maniká Iteribo tagariagehe úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Págege arámbéhríeq irupipeq umehi keo, ínéba sero. Ínéba sirataq ahrenahro aitená iru ukiq itaníe.

²⁹ Néne arambehri sehgieq néne sánsá ahte-bahro. Íné uwaresa ánínéna pehwehrue mía míau aní púaq ínéba sirataq irupipeq ukiq itahnaq ahrenagehe.

³⁰ Néne arambehriwe irupipeq íre págegeorahi arámbéhrí wíre. Mi arámbéhrí sehgirataq irupipeq eyoyó aitaníe úwe.

12

Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriéyabe irarú ehwehne.

(Máhka 2.23-28; Áruká 6.1-5)

¹ Mi tanáhráq ahrena ahrena wehekáh Sísareq ite we kérahwána kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikowanaraq irupibiúwaq itega mí será késabariqme késabariqme ue kure nahwane.

² Nahwanara Péhrasi kegá tagéra Sísansabé, Tagáhno. Are kэрáh kэгá ahrena ahrena wehekáh íre mirao naneq sansánowe. Minayabe sega ahabárowe uwe.

³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhírámé Tébitireq we kэрó kereqka

sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnsahwe ahte**ba**ho?

⁴Tébitíga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna Manikánka tagankeheéra máró paréti mewe nówara we kéro kega moq nowe. Nonsabe íre mirao naneg miraowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kégá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá nahrahowe ire. *(1 Samuel 21.1-6)*

⁵Mósísine ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné ehweh aiq sáhnsahona wino. Mi ehwéhniká teimé ahrena ahrena wehekáh sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq arambehriuwana Manikánka íre abiahnsa aritowe ire.

⁶Teiníboq írátíáhro. Íné mahtaq ména Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kiotaikuge.

⁷Manikáne ehwehnka mahraréna, Titiré sansansábé íre nuwahbehkana peh arutaboire sansa séhréh arite sansansábé nuwahbehre ire. *(Hosea 6.6)*

Itega mi ehwéh ahte**ba**htaq tahirímé íné séniráh ké kaweqtaq míáh keyábé, Ahbabárowe íre aritewáh irino.

⁸Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáh wahnah wahnahnuge úwe.

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákáq áni kawerato ehwehne.

(Máhka 3.1-6; Áruká 6.6-11)

⁹Sísaga mitaq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekúwana

10 sawenkahnia áyáhnkákáq ání míowe. Péhrasi kegá Sísa ehweh ataneheéra we kasenéra, Ahrena ahrena wehekáh wehuke kaweratewé Mósísine ehwehnka ahqáho atehro uwe.

11 Uwana Sísa sensabé, Ahrena ahrena wehekáh itene ka íre wahto matáípeq tupekitaq mi ka tumeyáh mino.

12 Wehukenínká ménkámehnká aiq kiotaiki mino. Minayabe ahrena ahrena wehekáh Mósísine ehwehnka kaweq sansánsábé íre ahqáho atéhre.

13 Íre ahqáho atéhre éna sawenkahnia áyáhnkákáq ánínsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kaweragúwana ébeq ayáhnkárá tahnsa úkúwe.

14 Péhrasi kegá tueague sío síoéra, Sísave árahue subiq suanéhnkono uwe.

Sísave Manikáne arambehri anínsábé éhwéhne.

15 Árahue subiq suanéhnkono u ehwéh Sísa irena mitaq suena pokúwara áhnte kegá we kérowe. Áhnte kegá we kérowana moke awahre ke kawer-aritena

16 sensabé, Íné ehweh mó ke teriyeho aritowe.

17 Sísa áhnte awáhré ké kaweraritonsabe Manikáne ehweh irarú ani Áísáiaga sehiranú ehwehnká aiq pútaragúwe. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh wega sehiranue mahraréna,

18 Néne arambehri mirai aní ínega omaq ató aní aiq míéhre. Wensabé nirutaboíréna wene arambehriyabé nuwahbehre. Ínéniwanka

weba mía míainana wega nahnso ke kaweq sansá terinkéhe.

19 Wegá íre ehwehinae. Wegá íre anotahtaq ehwehninae. Ahtapeqté íre sawai sawaiinae.

20 Wegá mareqmareq sah íre airaiq piteruanae. Áráhmu pehgáriq téhráhnaraq íre puinsuanae. Ahqáho. Mirainaga kaweq sansánká ahbabáq sansa kiotaikinae.

21 Nahnso kegá wene ehweh irera, Ite kawerai-tankéhe íwiáhigehe úwe. *(Aisaia 42.1-4)*

Owainawanka Sísa séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Máhka 3.20-30; Áruká 11.14-23, 12.10)

22 Mó kegá aura pira ání, íre ehwehnorahú aní meqmera Sísa móaátówe. Wene arupipeq owainawa mío púana we íre ehwehnorahú aní, aura pira ání míowe.

23 Sísa mi aní kaweratowana ehwehnéna aura tagówe. Mina tago kegá áhtenéna seye náhenéna, Kaweratéh ánímé Tébitine anahwabómo uwe.

24 Péhrasi kegá kawerato ehweh irera, Pésébúri owainawane wahnahnka Sísa págege atena séhréh atéh púana Sísa owainawamarí kaqsuahráhire éra seye náhenéna ehmuniq éhmúníruwe.

25 Ehmuniq éhmúníruwana Sísa sene iwíáh tagéna sensabé, Wahba márakórápéqté kegá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe. Sen-suwahraheq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe.

26 Owainawanseq wenawahraheq ebehotaq tahirímé se sainkéra págegeue morá ké íre míahraho irino.

27 Ínéga owainawa kaqsúótáq owainawane wahnahnka séhréh aintéhtáq tahirímé ite kéiráh kégá owainawa kaqsúáhtáq insega séhréh aritéh iripo? Ite kéiráh kégá itene ehwehnsabé íre tábúsoréhre aitáhwe.

28 Manikáne Awanka págege aintena séhréh aintéh púana owainawa kaqsuq kaqsuruge. Mina tagéq Manikánka wahnah wahnahni sansá iteba aiq sire éq tagaríáhwe úwe.

29 Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká ayahnsa kira wéhné ménsámehnsá meyanieéna wene nahupeq árahue kibekorahiro? Ebeqme ayahnsa kira wéh táhtoqme táhru táhruarena anehe wene nah-tapeqté ménsáméhnsá pehipi meyahráhire úwe.

30 Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká íre néne iyahnabo aní míéhmé néne naruo aní míre. Wehukenínká ínéreq íre soruparitéhrataqmé wega wehuke karegaráh aruqarurire.

31 Peh morá Manikáne Awansabe abehq éhwéh atáh kéwé Manikánka mi ke íre insahwé aritankéhe. Mi ahabábáq peh ahreraq matiankehe úwe.

32 Íné wehukení úku anínsabé níéhruru aintéh ánimé Manikánka insahwé atahráhire. Manikáne Awansabe éhruru atéh ánimé Manikánka amahnágaákáq mókakeakáq mi aní íre insahwé atena wene ahabábáq peh ahriahri ahreraq matiankehe úwe.

Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyanae i

ehwéhne.

(Árúka 6.43-45)

³³ Sísaga Péhrasi keyábé mó mahraréna, Peh morá kaweq awánkánká kaweq será íyéhre. Íre kaweq awánkánká abehq sérá íyéhre. Wehukenínká awanká sera tagéna mi awánká ahtebehre.

³⁴ Itewe wehene animárí móe. Itene irupipeq kék náneq itene íwéhga irarerahire. Itene irupipeq íre kaweq iwíáh kék púaq kaweq ehwéh íre irarerahowe.

³⁵ Kaweq anímé wene arupipeq kaweq iwíáh kék púana kaweq sansánire. Ahbabáq animé wene arupipeq ahbabáq iwíáh kék púana ahbabáq sansanire.

³⁶ Teiníboq írátíáhro. Ehweh aitahna tanáhráq Manikánka wehukene ehweh iwíáhue tagéna moke sene abehq éhwéhnsábé saraqmarankéhe.

³⁷ Kaweq ehwéh irare irareóna aníno, Kaweq aní móne atankéhe. Ahbabáq ehweh irare irareóna aníno, Ahbabáq ani móne atankéhe úwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Máhka 8.11-12; Árúka 11.29-32)

³⁸ Táhmaro Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka Sísansabé, Íwáhnoraníno, itega Manikáne arambehri miraóna aní taganehboq arega ótaq sansánúno uwe.

³⁹ Uwana Sísaga sensabé, Amahnága oga míáh kégá Manikánsabe íre iuwahbehraq ahbabáq ke míáhwe. Ótaq sansánúno ewo? Írakaumo. Wehukení wenáwíq Sónaga sóreq wanípípéq tupekútaq Manikánka ótaq sansá miraúwe. Peh morá mi sansá teienaq iwíáhue tagagehe.

40 Sóna apahtáro wéhékáh anotah pahné arupipeq mionserah íné wehukení úku aní apahtároráq marakóipeq míanie.

41 Níníbe suwahpeqte kégá ahabáruwana Sónaga ehweh koreriutaq wene ehweh irera sene ahabábáq sansa suera kaweqtaq míówe. Minayabe Manikánka ehweh aithana tanáhráq Níníbe suwahpeqte kégá iriwe méra ite amahnága oga míáh keyábé, Íre kawerowe éra ehweh aitagéhe. Amahnága iteba míó ánímé Sóna kiotaiku aní múge. Níníbe suwahpeqte kégá Sónane ehweh írónserah árahinsabé néne ehwehme íre iraho?

42 Sórómóniga Ísara ke wahnahnútaq wahnaupeqté kéné wahnah inínká wene ahtebia éhwéh iraníeéna íre wahtopeqte weba súwe. Teiníboq irátíáhro. Amahnága iteba míó ánímé Sórómóni kiotaiku aní múge. Mi inínká Sórómónine ahtebia éhwéh ironserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho? Minayabe Manikánka ehweh aithana tanáhráq mi inínká iriwe ména itensabé ehweh aitankéhe úwe.

*Owainawanka kouwekinsabé éhwéhne.
(Árúka 11.24-26)*

43 Sísaga Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqsabé mó mahraréna, Owainawanka wehukení auwena pokitaq wání íre kéhrabeq no-gena ahrenahrahirabeq kabarire. Kabarirana irakauninsabé iwíáhéna,

44 Ínéga súo náhtápéq seuwekinauge éna áúwátái wéhúkénipá kouwekire. Kouwekéna wene nah tagehrana aiq kabantáhwe kaweraréhre.

⁴⁵ Kawerarena mó abapete téhraníte áhnte ahbábáq ówáínáwámárí koweriréhre. Moke mi owáínáwámárí mi anípá kowiáhwe. Téhwe peh morá ówáínáwánká mi anípá miéhtáq íre kawerire. Anehemé áhnte owáínáwámárinká weba miáhnsábé anotahtaq íre kawerire. Mi aní íre kaweraginserah amahnága ite oga miáh áhbábáro ke íre kaweqtaq míaneheqmóe úwe.

Sísane anowaréh ábákawaréhwe inseréhbo i ehwéhne.

(Máhka 3.31-35; Árúka 8.19-21)

⁴⁶ Sísaga nahupeq ména ehweh teriutaq we-nanoreq wenábáqmarinseq máhpeq iriwe méra Sísareq ehwehnéyabe suwahbówe.

⁴⁷ [Suwahbówana mó anínká Sísansabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq iriwe méra arensabé áhrabowe úwe.]

⁴⁸ Úwana Sísaga míó keyabé mahraréna, Náinowé insebo? Náníbáqsome inseréhbo éna

⁴⁹ ite we kérairesana ke ayahnáwíqme mahraréna, Mah kewé náinoreq náníbáqmarinseq móe.

⁵⁰ Íopeqté Náníbó awahbeh arámbéhrí sehgió kéwé náníbáqmari móe. Náinahnoreh wóe. Náinoréh wóe úwe.

13

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Máhka 4.1-9; Árúka 8.4-8)

¹ Mi wehekáh Sísaga nahtapeqté tueyokéna káwehu ayehráq tunse mitaq tútuue míowe.

² Tútuue míowara íregáritaḡ weba sáhatió púana Sísaga wánípipeḡ ko sipíipéḡ kibekue tútuue míowara moke míó kega arahwéraḡ iriwe míówe.

³ Míówana Sísaga áhnte pabeḡme ehwéh síwáhnorúwe. Wega mahraréna, Ayu suitabeh anínká wene sotápéḡ ayu suitabanieéna pokire.

⁴ Suitabehtaḡ mó ayú ahtaḡ megirana kabaranka sésiḡ nehre.

⁵ Mó ayú kiruraḡ megirana pehgáriḡ marákó kéhnsábé mi ayú apubúue kiapoue kíréhre.

⁶ Anotah patáhitaḡ tamurupague íre ánúḡ píéh púana ehyatagire.

⁷ Mó ayú náwerarúítáḡ megirana náwe kirena kárígariirana sera íre íyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákóráḡ megirana kiapoue kirena áhnte será iratanire. Mó ayú 100 será íyéhrana mó ayú 60 será íyéhrana mó ayú 30 será íyéhre.

⁹ Íre parosa áhréákáḡ kéo, kawerue íráhro úwe.

Sísaga moke pabeḡme ehwéh teriunsabe irarú ehwehne.

(Máhka 4.10-12; Árúka 8.9-10)

¹⁰ Síwáhnorúwaḡ ite we kérahwána kegá Sísaba séḡ wensabé, Mó ke síwáhnorónaraḡ aneqsábé pabeḡme ehwéh terieno ewane.

¹¹ Ewanana Sísaga itensabé, Manikánka íópeḡ wahnah wahnahnirabeḡte éhwéhmé menah wehukega íre írátíahrahurowe. Amahnága Manikánka mi ehwéh ite sokigi aíre. Peh mó ke íre sokigi aríre.

¹² Manikánka wene ehweh kawerue íréh ání mó sokigi awinana áhnte ahtebanae. Wene ehwehns-

abé anetaníbo i aní mó íre sokigi awinana we pehgáriq ahtebeh naneq abitaginae.

¹³ Minayabe wehuke pabeqme ehwéh teríúge. Sene siuranka tagéra íre tagaríáhwe. Sene siahrega irera íre írátíáh púana pabeqme ehwéh teríúge. (*Lo 29.4*)

¹⁴ Minayabe Manikánka iwíáh atowana Áísáiaga sehiranú ehwehncá aiq pútaragire. Mi ehwéhme Manikánka irarú ehweh wega sehiranue mahraréna,

Itega ehweh ireq itene irupipeq íre írátíáhwe. Itega tagéq itene irupipeq íre tagaríáhwe.

¹⁵ Mi kené sirupipeq íre ahtebahrahowe. Seyene siahre aiq parokire. Seyene siura aiq mútúgire. Sega íre miraotaq tahirímé sene siuranka tagéra sene siahrega irera sene sirupipeq ahtebéra sene ahababáq suera íné níáhrabo irino. Sene ahababáq suera íné níáhrabotaq tahirímé kawerarító irino úwe. (*Aisaia 6.9-10*)

¹⁶ Sísaga ite we kérahwána keyábé mó mahraréna, Itene iuranka áhntetaq tagahnsabe itene iahrega áhntetaq írahnsábé iwíáh íwíáhoró.

¹⁷ Teiníboq írátíáhro. Áhnte Manikáne ehweh iraru kereq kaweqtaq mía míau kereqka itega tagah naneq tagéyabe suwahbówara íre tagowe. Itega írah éhwéhnsábé sega ireyabe suwahbówara íre írówe úwe.

Sísaga ayunsabe éhwéh áwahe pahsuo ehwéhne.

(Máhka 4.13-20; Árúka 8.11-15)

¹⁸ Sísaga itensabé, Ayu suitabé pabeqme ehwéh áwahe ahtebagehboq írátíáhro.

19 Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh siahrega irera íre ahtebah kewé ahtapeq megi ayú tahnsane. Owainawanka sirupipeqté mi ehwéh apubúue seaebóire.

20 Kiruraq megi ayúme kiapoinserah wehukeníká Manikáne ehweh irena arupipeq eyoyóena apubúue kowe atéhre.

21 Manikáne ehwehnka arupipeq íre ánú píéhnsábé pehgáriq tanáhráq sehگیرe. Mi ehwéh sehگیرnsábé mó kegá áwíoqnahwana íre kaweq sunúq sire. Mi tanáhráq wega túbáh agéna Maniká áúwéhre.

22 Náwe tarúitáq megi ayúme wehukeníká Manikáne ehweh irena sehginie íwíáhéna mah marákó marákóipéqté náneqsabé iwíáh iwíáhéna ménsámehnsánkakaq móneakáqsábé arutaboire. Náwe soaginserah minawarinká saiqnaríéh púana wega Manikáne arambehri íre miraire.

23 Kaweq marákóráq megi ayúme wehukeníká Manikáne ehweh irena arupipeq tábúsoqme iwíáhíre. Kaweq marákóráq kaweq será íyéhnserah wega mi ehwéh sehgienna Manikáne arambehri kawerue miraire. Kawerue miraéna mó anínká 100 tahnsá áhnte kaweq arámbéhríirana mó anínká 60 tahnsá kaweq arámbéhríirana mó anínká 30 tahnsá arámbéhríire úwe.

Náweyabé pabeqme ehwéhne.

24 Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka íópeqté wahnah wahnahnime wehukeníká wene sotápéq kaweq ayú uqmatainserahne.

²⁵ Inokáhpeq wehuke sugé tanahráq wene naruo anínká sure kaweq ayú uqmataitaq náwe uqmarena pokuraire.

²⁶ Kaweq ayú kirena iyanauraitaq náweakáq kítáire.

²⁷ So abone arambehri anímárínká sure wensabé, Arene sotápéq peh kaweq ayú uqmatonawe mah nawé eheqte kirehro urowe.

²⁸ Urowana sene wahnahnka sensabé, itene naruo anínká mi nawé uqmataire urairara sega wensabé, Náwe soranéhnkono urowana,

²⁹ Ahqáho. Náwe soréhrataq kaweq naneqkakáq pagorúéhboq moráráq kirankéhe.

³⁰ Moráráq kirahnana nera kahnaraq ínégá arambehri keyábé, Téhwe mi nawé saue airíwe ira paríáhro. Anehe kaweq será isiwe néne ménsámehnsá kéh náhúpéq sáharáhro aritaníe uraire úwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 4.30-32; Árúka 13.18-19)

³¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime pehgáriq ayú tahnsane. Mi ayúmé íre mó sotápéqte ayú tahnsane. Írakaumo. Mi ayúmé pehgáriq ayúne.

³² Wehukénínká mi pehgáriq ayú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah awánká úkéna moke mó ménsáméhnsá kiotaikire. Anotah awánkánirana kabamarínká séra ayahnaweraq sene nah píáhwe úwe.

Muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 13.20-21)

³³ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Tírí ínínká muoráhi naneq páráwahipéq maqme ayahnirana moke múíre. Manikánka íópeq wahnah wahnahnime mina páréti muoráhi naneq tahnsáne úwe.

*Sísaga peh pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.
(Máhka 4.33-34)*

³⁴ Sísaga weba sáhurió ke ehweh teriena sensabé íre pahsuqme teriasa peh pabeqme ehwéhmári teriuwe.

³⁵ Manikáne ehweh irarú aniné ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga peh pabeqme ehwéh teriuwe. Mi pukúípéqté éhwéhnká mahraréna, Ehweh teriénaraq peh pabeqme ehwéh teriníe. Mah marákó marákó miraútaqkakáq menahnkákáq epéqté éhwéh káráirana amahnága teriníe ire. *(Buk Song 78.2)*

Sísaga náweyabé áwahe pahsuo ehwehne.

³⁶ Sísaga weba sáhurió ke suena nahupeq kibekúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mi pabéqmé éhwéh náwe uqmatai ehwéhmé pahsuqme teio ewane.

³⁷ Ewanana Sísaga itensabé pahsuqme teiena, Kaweq ayú uqmatai anímé íné wehukení úku aníne.

³⁸ Somé mah marákó marákóe. Kaweq ayúmé Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráho ke wóe. Náwewe owainawane anímári móe.

³⁹ Náwe uqmatai anímé owainawa mire. Nera kahna tanáhráqmé mah tanáhráq parabagínana Manikánka sainsuahna tanáhráq mire. Sera ísira kewé íópeqté ké wóe.

40 Náwe sauwe ira paríáhnserah mah tanáhráq parabagínana Manikánka sainsuahna tanáhráq sinawire.

41 Mi tanáhráq ínέ wehukení úku anínká íópeqté ké eqmaq suahnara Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhira ke míéhrataq moke ínέhgíó kéreq mó ahhábábq kéreq sorupagehe.

42 Sorupéra anotah iráipéq kaqsuehrara mitaq íbiséra uwo uwo oneherawoe.

43 Mi tanáhráq Manikáne animarí Sensiboga wahnah wahnahnirabeq kaweqtaq méra patahi serahnigehe. Íre parosa áhréákák kéó, kawerue íráhro úwe.

Móne antéhyá sotápéq kopéq suo ehwéhne.

44 Sísaga mó mahraréna, Manikánka íópeq wahnah wahnahnime wehukenínká móne antéhyá wene sotápéq ubuqme kopéq suonserahne. Mó anínká mi antéhyá ábóraq marena áhnte moné mipipéq kéhnsábé mitaq mó akariaréhre. Wene arupipeq eyoyóirana móne paiqmianieéna moke wene ménsámehnsá paiqmarena mi moné mewena móne antéhyá kéh só kobaiqmárehre úwe.

Pásésuqsabé pabeqme ehwéhne.

45 Sísaga mó mahraréna, Manikánka íópeq wahnah wahnahnime ménsámehnsá paiqmaq paiqmari anínká kaweq pásésúq paiqmaranieéna kabari serahnire.

46 Wega peh morá pásésúq áhnte kaweq pásésúq tagéna moke wene ménsámehnsá paiqmarena mi moné mewena mi pásésúq kobaiqmárehre úwe.

Pah siqmíáhnsábé pabeqme ehwéhne.

47 Sísaga mó mahraréna, Manikánka íópeq wahnah wahnahnime kahweraté uwe taga tagao serahnire. Wehukega káwehupípeq anotah kahwératé uwe taga tagaéra áhnte mó naneq ka mó naneq kanue maqmíáhwe.

48 Maqmíáhtáq kahweipéq áhnte kéhrara arahwéraq tútuue méra pah siqmíáhwe. Siqmarera kaweq ka pah antéhyápípeq sáharera íre kaweq ka súáhwe.

49 Mina onserah mah tanáhráq parabagínaraq íópeqté kégá sure kaweq ke míéhrarabeqte áhbábáq ké aiqme meriqmera

50 anotah iráipéq tuparuehrara mitaq ibiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

51 Sísaga ite we kérahwána keyábé, Teiú éhwéh moke aiq iraho úwaq itega wensabé, Aiq irone ewane.

52 Ewanana Mósísiga sehgióro ú ehweh iráh kégá íné wahnah wahnahnu ehwéh aiq ahtebahwe. Mi kégá anotah nah matiéh ánínká mira inserahnowe. Anotah nah matiéh ánínká peh morá páqnáhípeq áhnte mensáméhnsá matiéhre. Wegá mi páqnáhípeqte o mensáméhnsánkákáq nahonáh ménsáméhnsánkákáq mewé máhpeq tueyokire úwe.*

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé suwahrió ehwehne.

(Máhka 6.1-6; Áruká 4.16-30)

* **13:52:** Anotah nah matiéh ání éhwehme áwahe mahraue kéhre. Mósísiga sehgióro ú ehweh ahtebéra Sísane ehweh ahtebah kégá Mósísine naho éhwéhnkákáq Sísane o ehwéhnkákáq síwáhnrorahowe. Manikánka íópeqté wahnah wahnahnirabeqte sánsá ahtebéra síwáhnrorahowe.

⁵³ Sísaga mi pabéqmé éhwéh teiena mitaq suena

⁵⁴ wenawahperurá pokúwe. Mitaq momiwí nahtápéq kibekéna síwáhnorúwara író kega, We árahue ahtebia ání úkurairo éra, Wega ótaq sansá árahue mirairo éra áhtenuwe.

⁵⁵ Áhtená, We peh nah píéh áníné ahninkáwá wíre. Wenanowé Máhría wíre. Sémisiwe, Sósépawe, Sáímóniwe, Súrásawe, wenábáqmari móe.

⁵⁶ Wenanahnoreh mahtaqté ánimáří móe. Minayabe we árahue ahtebia ání úkurairo éra

⁵⁷ wensabé abiahnsa atówe. Abiahnsa atówana Sísaga sensabé, Manikáne ehweh irari anínsábé mó ke suwahpeqte kégá iwíáh íwíáh atáhwe. Peh morá wenawahpeqte kéreq wenawahraheqka wensabé íre iwíáh íwíáh atáhwe úwe.

⁵⁸ Úwana sega wensabé íre aiq pútare ató púana mitaq áhnte otáq sánsá íre miraúwe.

14

Sóni wání meri merinú aní pukú ehwehne.

(Máhka 6.14-29; Árúka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Sísá éhweh mitaq teri mahtaqté terinuwana mi tanáhráq anotah wahnáh ání Érótiga irowe.

² Irena wene arambehri keyábé mahraréna, Mah anímé Sóni wání meri merini aní míre. We pukéna mó oga úkurai puana amahnága págege otáq sánsánire úwe.

³⁻⁴ Sóni oga míotaq wega Érótingsabé ehweh atena mahraréna, Arenábáqne ahre meronawe Mósísiga sehgióro ú ehweh aiq anterutone úwe. Wenábáq Pírípine ahre Éróríása meyonsabe Sóniga ehweh atowana meyo inínká mi ehwéhnsabé

ayehitónsabe Sóni abiahnsa atowe. Abiahnsa atowana Érótiga, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáhro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe.

⁵ Móátówana Érótiga, Sóni subiq suaníe íwíáhéna túbáh agúwe. Wehukega, Sóniwe Manikáne ehweh irari aní míre íwíáhunsabé sensabé áhreéna túbáh agúwe.

⁶ Érótime anowagá we maqmio ahreraq ko tanáhráq sútaq wereq máhoro ú kereqka táhutahuruwana Éróriásane ayahunkawagá mitaq ména ábáhrúwe. Ábáhrúwana Érótiga iwíáh íwíáhéna wensabé,

⁷ Arega nánio ina naneq náwiníe éna, Pópoqnahga tagaríehtáq awinauge úwe.

⁸ Mi ahráriné anowagá Sóninsabé abiahnsa atena weniyahu pagu pagunúwana wega Érótingsabé, Íné Sóni wání meri merini aniné ayahqno kiraqsuq maqme kunubaipéq maqme ménio úwe.

⁹ Úwana Érótiga mi ehwéh irotaq wene arupipeq umeh agúwe. Pópoqnahga tagaríehtáq awinauge ú púana wene arupipeq iwíáh kikiruwe. Ínéreq táhutahuro kegá néne ehweh íráh púana niye-hitéhneho éna, We awahbeh naneq náwéro úwe.

¹⁰ We awahbeh naneq náwéro úwana Érótiga eqmaq auwo aninká karábúsiipéq tunse Sónine ayahqno kiraqsuena kunubaipéq maqme mewe séna

¹¹ mi ahrárí awuwana wenano móawuwe.

¹² Sóni kéro kega we subiq súo ehweh irera sure wene anonka sesehiwera mómaisarera Sísa koreawúwe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kiraboú ehwehne.

(Máhka 6.31-44; Áruká 9.10-17; Sóni 6.1-13)

¹³ Sóni subiq sutowana Sísaga irena mitaq suena sípi kéwewena kure abatapi pokinaúwe. Áhnte kegá, We seberaebéq pokire u irera sensuwahpeq suera peh marakóipeq pehbeheráh kure Sísá kinaúrabeq kuwe.

¹⁴ Sísaga mitaq kure sípiipéqté arahwéraq tuegútaq áhnte wehekéq tagéna sensabé arutaboíraritena awahre ke kaweraritowe.

¹⁵ Ío tupekinaútaq ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Amahnága penkinaire. Mahtaq peh abatapi púah mah kegá mó ke suwahpeq sene táhutahuq kobaiqmaragéhboq eqmaq suo ewane.

¹⁶ Ewanana Sísaga itensabé, Se aneqsabé pokige-hbo? Itega táhutahuq kirabooro úwe.

¹⁷ Úwaq, Ite íre áhnte tahutáhúq peh moberíáh parétiákákq téhtaré páhnikákákq matione ewanana

¹⁸ Sísaga itensabé, Mina mewe sero úwe.

¹⁹ Mewe sero éna míó keyabé, Náweraq tútuue míáhro éna mi parétiákákq páhnikákákq mewena íopeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atowe. Kaweróne atena paréti keqme ite we kérahwána ke náiuwaq itega míó ke náriewáne.

²⁰ Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkíq márówe.

²¹ Mi tahutáhúq no wehwé íregárita 5 táhúséni (5,000) weh wóe. Ani ahre áhnte míó púara íre sáhnsáhúwe.

Sísaga wání káwehu abobóráhtaba nogu ehwéhne.

(Máhka 6.45-52; Sóni 6.16-21)

22 Sísaga ite we kérahwána keyábé, Sípiipéq ki-asagoro seberaebéq ite nonótáh pokoro éna eqmaq iuwowe. Ite we kérahwána ke eqmaq iuwena anehe mó ke sensuwahpeq eqmaq suowe.

23 Eqmaq suena púrerinieéna sáwéhrapeq kiuwe. Penkútaq Sísá webataq ména

24 púrerúwaq ite we kérahwána ke sípiipéq káwehu ákáhpi míahwane. Anotah soírírúwana wáninka nonaburóróúwana mi sipí íre peheráh korahúwe.

25 Ahyahbinkerotaq Sísaga wání abobóráhtaba iteba súwaq

26 we tagéq anotah ahrééq, Wahnsa wíre íwíáhéq áhreéq kareowanane.

27 Kareowanana Sísaga apubúue mahraréna, Pehitaq míáhro. Íné úge. Íre áhreoro úwe.

28 Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, aiq pútaq are inaraqmé ínénsabe, Wání abobóráhtaba noge ínéba súno ainto úwe.

29 Ínéba súno ainto úwana Sísaga wensabé, Máho úwana Pítaga sípiipéqté tuegue wánítaba Sísaba áhníbórá kúwe.

30 Áhníbórá kéna sóiriq tagéna áhreéna wánípipeq tupekinaútaq Sísansabé, Néne Wahnahno, íné séhréh ainto éna áwíahraq súwe.

31 Áwíahraq súwana Sísaga apubúue tubanantáwena wensabé, Arega ínénsabe íre kawerue aiq pútare aintahne. Aneqsabé árahinabomo íwíáhono úwe.

32 Segá sípiipéq kiasaguyana sóiriq táqnáigúwe.

33 Ité sípiipéq míahwana kegá Sísansabé iwíáh íwíáh ateq, Are aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wóne atahwáne.

*Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.
(Máhka 6.53-56)*

³⁴ Itega sípiipéq seberaebéq kure Kénésáréti marákórápéq kowanara

³⁵ mitaq míó kega Sísa tagéra, we Sísaé uwe. Sísaé éra, Awahre ke mitaq meriq mahtaq merirue sero uwara moke awahre ke meriqmera Sísa ba mórítówe.

³⁶ Awahre kegá Sísansabé, Arene ambanta ayehrápéq táhtoranéhnkono éra wene ambanta táhtoró ke ómi kaweragúwe.

15

*Manikáne ehwehnka iteinahbúréhne sansá kio-taikire i ehwéhne.
(Máhka 7.1-13)*

¹ Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sarúsarama suwahpeqte Sísa ba sure wensabé,

² Are kéréh kéga iteinahbúréhne sansámé aneqsabé anteruaho? Sene siyahnkara íre pabeq paberia peh náwíqkakaq síyáhnkárátáté táhutahuq nahwe uwe.

³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe aneqsabé peh iteitene sánsá sehgióneheéq Manikánka sehgióro ú ehweh anetaníbo éq anteruaho?

⁴ Manikáne ehwehnka mahraréna, Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáho ire.

Mi ehwéhnká mó mahraréna, Wenanoibonsabé íre kaweq ehwéh arítéh ání subiq súáho ire. *(Kísim Bek 20.12, 21.17)*

⁵ Manikáne púkuga miraue irariraq itega síwáhnoréq, Wehukenínká wenanoibo séhréh

aritahráhi monébópoq mó nanepopoq matawéna wenanoibonsabé mahraréna, Mahnawé Maniká íre áwátáutaq tahirímé náíú irino ire.

⁶ Wehukenínká miraue irariraq itega, Mi anínká wenanoibonsabé anetaníbo ime aiq kawerire ewe. Wega se íre séhréh aritéhmé aiq kawerire ewe. Minayabe iteitene ehweh sehgiónsábé Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhwe.

⁷ Itewe peh kopéráhpéro ahbabáq ke woe. Itega miraonsabé Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga naho sehiranú ehwehncá aiq pútaragire. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh Áísáíaga sehiranue mahraréna,

⁸ Mah kegá ínénsabe síwéhrate iwíáh iwíáhéra peh sirupipeq ínénsabe íre suwahbehre.

⁹ Segá peh wehukene sánsá síwáhnoréra, Mahnawé Manikáne sánsá míre ewe. Minayabe sega ínénsabe péhepehe iwíáh iwíáh aintáhwe úwe. (*Aisaia 29.13*)

*Sísaga, Wehukeníné arupipeqté iwíáhgá ahbabáratáhire ú ehwehne.
(Máhka 7.14-23)*

¹⁰ Sísaga míó keyabé, Ínéba sewíáhro. Néne ehweh ireq iwíáhue tagahro.

¹¹ Wehukenínká táhutahurinka íre ahbabáratéhre. Írakaumo. Peh morá wehukeníné áwéhipeqté éhwéhnká ahbabáratéhre úwe.

¹² Ite Sísá kérahwána kegá weba séq wensabé, Arega iraréna ehwéhnká Péhrasi ke siyehitehme aiq tagahno ewanana

¹³ Sísaga itensabé, Íópeqté Náníbógá íre uqmaréh náneqme pagoruankéhe.

14 Péhrasi kewé pehregarítáhiro. Segá iwíáhéra, Ite siyahnkahrúna ke úne ewe. Írakaumo. Se peh aura pira ké míáhwe. Aura pira ánínká mó aurá pira ání ahnkahrínaraq mataipéq moráráq inahn-suboyeherawoye úwe.

15 Úwana Pítaga Sísansabé, Mah pabéqmé éhwéh pahsuqme teio úwana

16 wega sensabé, Wehukenínká táhutahurinka íre ahbabáratanae uge. Mi ehwéhnume ite moq íre írátíaho?

17 Táhutahuqka wehukeníné iwíáhipeq íre túíre. Peh ahmbiupipéq tunse tueagire. Mínawé íre iraho?

18 Wehukeníné áwéhipeqté éhwéhmé wene arupipeqté áhwárehre. Wene arupipeqté íwíáhgá ahbabáratanae.

19 Wehukeníné arupipeqté ahbabáq iwíáh áhwárehre. Mó aní subiq suewé, mó aniné ahre weh abariéwé, aebówé, péhe éhwéhmé éhruruéwé,

20 mahnawarinká wehukení ahbabáratéhre. Peh náwíqkakaq áyáhtaté nehuka wehukení íre ahbabáratéhre úwe.

Nahnso inínká Sísansabé kawerue aiq pútare ato ehwéhne.

(Máhka 7.24-30)

21 Sísaga mitaq suena Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqne marakórapeq pokúwe.

22 Mibeqté Kénáni marakórápéqté ínime íre Asiu anínká Sísaba séna wensabé, Tébitine anahwao, anotah aní móne. Owainawanka náníyahu subiqmaq subiqmarinsabé arutaboirainto úwe.

²³ Arutaboirainto úwana Sísaga peh ehiya míowaq ite we kérahwána kegá Sísansabé, Mi inínká inehé séna áhnte ehwéhnsabé kaqsuo éq pagu pagunowane.

²⁴ Pagu pagunowanana Sísaga mahraréna, Manikánka peh morá Ísara kebá eqmaq núwátáire. Ísara kewé tabanagi sipísipíq tahnsa kee úwana

²⁵ mi inínká Sísaba séna áhtónsabe wene aigárápí arehunseraráq ména, Anotah aníno, séhréh ainto úwe.

²⁶ Séhréh ainto úwana Sísaga wensabé, Animáriné táhutahuq mewe iamáripá tuparuwé íre kaweq sansáne úwe.*

²⁷ Úwana wega Sísansabé, Anotah aníno, arega irarénawe aiq pútaróne. Iamáriné sibowáné tahbe tehnopeqte megi apípí mewe nahtaq sibowágá íre kaqsúéhre. Mina inserah séhréh ainto úwana

²⁸ Sísaga wensabé, Arega ínénsabe anotahtaq aiq pútare aintahna iní móne. Are awahbeh naneq mirainauge úwana mi tanáhráq wene ayahunkawa apubúue kaweragúwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

²⁹ Sísaga mitaq suena Kehrari kawéhú ayehráq kure sáwéhrapeq kiena mitaq tútuue míowe.

³⁰ Tútuue míowara áhnte kegá aigará soriqnah kereq aura pira kéreq sawenkahnia áiyáyáhnkákáq

* **15:26:** Sísaga mi inínsabé íre ehweh atena peh pabeqme ehwéh teawuwe. Nahnsa kewé mi iamári tahnsanowara Asiu kewé mi animári tahnsa móe. Minayabe wene ehwehme áwahewé mahraréna, Nahnsa ke séhréh aitanieéna Asiu ke suotaq tahirimé íre kaweru irino úwe. We tagaríomé mi inínká wensabé aiq pútare atowana we séhréh atowe.

kéreq íre ehwehnorahu kereq áhnte mó awahre kereq meriqmera Sísaba suwana wega moke mi awáhré ké kaweraritowe.

³¹ Ehweh íre irarerahu kegá ehweh iraruwara sawenkahnia áiyáyáhnkákáq kégá awaho ke úkuwara soriqnah kega ah nogúwara aura pira kégá siura ebíúwara tago kegá áhtenuwe. Áhtená ite Ísara kené Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

Sísaga 4 táhúséni (4,000) weh kirabou ehwehne.

(Máhka 8.1-10)

³² Sísaga ite we kérahwána ke íáhrabéna itensabé, Mahtaq míáh kégá ínéba apahtáro wéhékáh méra amahnága se táhutahuq íre kéhnsabé sensabé nirutaboiruge. Íre kirabo aritasa pehipi eqmaq súáhnaraq ahtapeq siunúnkaq surahiyeho. Pehipi íre eqmaq suaníe úwe.

³³ Úwaq ite we kérahwána kegá wensabé, Mahtaq peh abatapinirara míáh ké peh íregárita q míáhwe. Se awehraq tahutáhúq nagehboq árahue áhnte tahutáhúq meyahráhuo ewane.

³⁴ Ewanana Sísaga itensabé, Árahue paréti kehro úwaq itega wensabé, Abapete téhtaré párétiákáq táhmaro pehgáriq pahnkákáq kéhre ewane.

³⁵ Sísaga weba sáhurió keyabé, Marakóra q tútuoro éna

³⁶ mi abápété téhtaré párétiákáq pahnkákáq mewena Manikánsabe, Kaweróne atena ite we kérahwána ke keqme iuwaq itega moke mó ke náriewáne.

³⁷ Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé abapete téhtaré páhsíkétí úsawe obenkíq márówe.

³⁸ Mi tahutáhúq no wehwé 4 táhúséni (4,000) weh wóe. Ani ahrewe peh áhnte míó púara íre sáhnsáhúwe.

³⁹ Siyahbankirowana Sísaga mi ke eqmaq suena sípiipéq kiasague Mágára marákórápéq pokúwe.

16

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Máhka 8.11-13; Árúka 12.54-56)

¹ Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka Sísaba séra wega ahbabárinkeheéra wensabé, Manikánka are séhréh atahna taganehboq íópeqté ótaq sansánúno uwe. Ótaq sansánúno éra áhwárawe tagowe.

² [Áhwárawe tagowana wega sensabé, Íó tupeki-taq penehriraq tagéq íre ibonsinawire ewe.

³ Ahbiahipeq ibo muqmuriraq tagéq iboramé ibonsinawire ewe. Íópeq tagéq ibone sánsá ahte-bahwe. Mina aiq ahtebéq peh ínégá amahnága mirau arámbéhrí tagéq íre ahtebahwe.]

⁴ Amahnága oga míáh kégá Manikánsabe íre iuwahbehraq ahbabáq ke míáhwe. Ótaq sansá sokigi aio ewo? Írakaumo. Sóna sóreq wanípípéq míotaq Manikánka ótaq sansá miraúwe.* Peh morá mi sansá iahreraq itahnaq iwíáhue tagagehe. Mó otáq sánsá íre sokigi ainíe éna se suena pokúwe.

Páréti muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 8.14-21)

* **16:4:** Wehukení wenáwíq Sónansabé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrabeq tagáhno.

⁵ Ite Sísá kérahwána kegá káwehu seberaebéq pokowanaraq páréti ibitagúwaq íre meyahwáne.

⁶ Sísaga itensabé, Tagariáhro. Péhrasi kereq Sáyúsi kereqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

⁷ Úwaq itega iteite náhenéq, Itega páréti ibitaginsabé mi ehwéh teíre ewane.

⁸ Ewanana Sísaga itene ehweh ahtebéna itensabé, Ite páréti íre kéh éhwéhmé aneqsabé sío síoo? Itega ínénsabe pehgárita q aiq pútare aintáhwe.

⁹ Amahnága teiú éhwéh íre iraho? Ínéga 5 táhúséni (5,000) weh moberíáh párétí keqme kirabourautaq arahqmé áhnte matome íre iahreraq kehro?

¹⁰ Abapete téhtaré párétí keqme 4 táhúséni (4,000) weh kirabourautaq arahq áhnte matome íre iahreraq kehro?

¹¹ Íné íre párétiyabé iraruge. Minayabe árahinsabé íre iahtebaho? Péhrasi kereq Sáyúsi kereqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

¹² Úwaq ite we kérahwána kegá iwíáhéq, Íre páréti muoráhi naneqsabé peh Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka síwáhnoro ehwéhnsabé irarire éq iahtebahwane.

Pítaga Sísansabé, Are Manikáne ahninkáwá wóne ú ehwehne.

(Máhka 8.27-30; Árúka 9.18-21)

¹³ Sísaga Sésaría Pírípái suwahpeq wahtotaq kútaq ite we kérahwána keyábé kasenéna, Mó kegá íné wehukení úku anínsabé inse aintaho úwe.

¹⁴ Inse aintaho úwaq, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewe. Mó kegá, Are

Éráísa wire ewara mó kegá, Are Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Sérémáia wire ewe. Mó kegá, Are peh Manikáne ehweh irari aní míre ewe ewane.

¹⁵ Ewanana Sísaga itensabé, Itega ínénsabe inse aintaho úwana

¹⁶ Sáímóni Pítaga wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne. Maniká mía míai anínirah are wenahni móne úwe.

¹⁷ Úwana Sísaga Pítansabé, Sónine ahninkáwá Sáímónio, arega irarénayabé iwíáh iwíáhúno. Arega irarénawe peh wehukega íre iwíáh atáhwah iraréne. Peh morá íópeqté Náníbógá iwíáh atéhre.

¹⁸ Teiníboq írátíáhro. Arenáwíq Pítæ.† Wehukega ebahtaq pearáh náh íre míu míuia peh págegeue kagainserah íné tagaríáh kéwé séhréh aitahnaq págegeue mía míaiagehe. Íné tagaríáh kégá pukirataq iraipéq íre pokigehe.

¹⁹ Íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte ónsáráté kí áwúge. Arega mah marákóipéq ahqáho atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq ahqáho atanae. Arega mah marákóipéq kowe atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq kowe atanae.

²⁰ Kowe atanae éna ite we kérahwána keyábé, Ínéwé Manikánka omaq ato aní míre mó ke teriyeho úwe

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 8.31-9.1; Áríuka 9.22-27)

²¹ Mi tanáhráq Sísaga ite we kérahwána keyábé Sarúsarama suwahpeq pukinaú ehweh pahsuowe.

† **16:18:** Káríki kené ehweh Pítæ úmé ebahne.

Wega itensabé, Sarúsarama suwahpeq pokinauge. Mitaq mibeqté Asiu kené aboawah wehreq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka níwíoqnéra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwe.

²² Úwana Pítaga Sísá meqmena móbeq móatena wensabé ehweh atena, Néne Wahnahno, arega iraréna ehwéhmé aiq pútaragínehboq Manikánsabe ahqáho ato inauge úwe.

²³ Úwana Sísaga pabeqme Pítansabé, Owainawano, móbeq míahno atena, Arega iraréna ehwéhmé Manikánka íre iwiáh atéhre. Minawé peh wehukeníne iwiáh púah íné pokona ah parosúéhneho úwe.

²⁴ Sísaga ite we kérahwána keyábé mahraréna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwiáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniro.

²⁵ Wewensabé arutaboiréna peh wewene awahbeh iwiáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwiáh susuri anímé oga mérapeq awaq miankéhe.

²⁶ Wehukenínká moke mah marákóipéqté ménsáméhnsá matiéhtáq tahirímé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi mensáméhnsánká árahue séhréh atéh iripo? Oga mérapeq awaq meyabe aneqtaté paiqmarankéhbo? Ahqáho. Íre paiqmarahráhire.

²⁷ Nánibone patahga tahnsa téhreh naneqkakáq

íné wehukení úku anínseq íópeqté kéreqka túónagake moke mah kehiná kéhínáné arambehri iwíáhue tagéna sainsuanauge.

²⁸ Teiníboq írátíáhro. Táhmaro iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme íné wehukení úku aní Wahnah aní míahnaq tagéq anehe pukigehe úwe.

17

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Máhka 9.2-13; Áruká 9.28-36)

¹ Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagúwana wega Sémísireq Sónireq mi abárahre mó aní Pítarerue meriqmena anotah sawéhrápéq kiuwe.

² Kiuwara sega tagotaq Sísane auranabiah mó kugú kaweq kugú agúwe. Wene auranabiah patahga tahnsa agúwana wene korósi anotah tabérábé téhreh tahnsá úkúwe.

³ Téhreh tahnsá úkúwara Mósísireq Éráísareqka íópeqté tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

⁴ Ehwehnuwana Pítaga Sísansabé, Itene Wahnahno, ite mahta q mionayabé aiq kawerire. Are awahbáhnaraqmé ínega apahtáro úqna pearaníe. Arene morá Mósísine morá Éráísane moráue pearaníe úwe.

⁵ Pearaníe útaq anotah tabérábé írábúyánká seubítíowana mipéqté éhwéhnká mahraréna,

Mah animé niruní nénáhní míre. Iné wensabé anotah nuwahbehre. Wene ehweh íráhro úwe.

⁶ Úwara Sísá kéro anítógá anotah ahréera sirehunseraráq méra siuranabiah marakóiperatíowana

⁷ Sísaga seba séna se táhtotawéna sensabé, Íre áhreoro. Irigoro úwara

⁸ sega awahnkanéra mó ke íre tagéra peh morá Sísá webataq tagowe.

⁹ Sáwéhrapeqté tuegutaq Sísaga sensabé, Iteiyuwanka tageh naneq amahnága mó ke teríyeho. Íné wehukení úku aní pukéna iriwe oga úkonaraq terigéhe úwe.

¹⁰ Úwara we kéro anítógá Sísansabé kasenéra, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Éráísa ebeq sínaraq anehe Manikánka omaq ato aní anehe sinae eme aneqsabé irareo uwe.

¹¹ Uwana Sísaga sensabé, Éráísaga moke náneq kaweratanieéna suraire.

¹² Ínéga teiníboq írátíáhro. Éráísawe aiq suraire. Wega suraitaq we tagaro kegá, We Éráísa wire íre iwíáhia peh seye suwahbarai sansánurowe. Seye suwahbarai sansánéra we íre kaweratárowe. Segá we áwíoqnaronserah íné wehukení úku aní moq níwíoqnagehe

¹³ úwara we kéro anítógá ahtebéra, Sísaga irarime Sóni wání meri merini anínsábé irarire uwe.

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Máhka 9.14-29; Árúka 9.37-42)

¹⁴ Segá áhnte ke míópi tueguwana mó anínká Sísaba séna we áhtónsabe arehunseraráq ména wensabé,

¹⁵ Anotah aníno, nénahninsábé arutaboirate séhréh ato. We uwoyansanéna iraipéq tabiqme tabiqmeéna anotah erirana wánípipeq aguaguire.

16 Meqmena are kéréh kébá móátóge. Móátógarawe sega íre kaweratahráhowe úwe.

17 Íre kaweratahráhowe úwana Sísaga mió keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míaume ahkake awehraq kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo? Ahkake parabaginabo éna abowansabé, Arenahni ínéba meqme súno úwana meqmena súwana

18 Sísaga owainawansabé, We auwe pokúno atowana auwena pokútaq mi aní kaweragúwe.

19 Ite we kéréhwána kegá itebataq Sísaba séq wensabé, Itewe árahinsabé owainawa íre kaqsuahráhuo kasenowane.

20 Kasenowanana itensabé, Itega pehgárita q aiq pútare aintáh púaq íre kaqsuahráhowe. Teiníboq írátíáhro. Manikánka séhréh aitahnaga miraorahúne íwíáhirataq wega séhréh aitéhnká miraorahowe. Téhwé mi iwíáh pehgáriq awánká ayu tahnsá kahnaraq itega sáwéhyabe, Móberagúno atéhrataq mirainawire. Mira íwíáhirataq áhnte pagégé sánsá miraorahowe.

21 [Ínéga kaqauwó ówáínáwá wehukega pehipi íre kaqsuahráhowe. Táhutahuq awehriéq púrerareq mina tahnsa owáínáwámáří kaqsuahráhowe úwe.]

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáq irarú ehwehne.

(Máhka 9.30-32; Árúka 9.43-45)

22 Sísareq ite we kéréhwána kereqka Kehrari marákórápéq nowánaraq wega itensabé, Segá íné wehukení úku aní móintehrara nubiq suaneherawoe.

²³ Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwaq ite we kérahwána kené irupipeq umehagúwe.

Sísaga, Táhkísi moné awo ú ehwehne.

²⁴ Sísareq itereqka kure Kápénéáma suwahpeq kowanaraq Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáhnká Pítaba séna wensabé, Ite íwáhnori anínká momiwí nahtápéq táhkísi moné awinkéhbo úwana

²⁵ kowe úwe. Kowe éna nahupeq kibekúwana Sísaga wensabé ebeq kasenána, Sáímónio, mah marákóipéqté wáhnáh kéga inseréhne táhkísi moné meyaho? Sensuwahrahne móne meyaho? Mó kahnáhné móne meyaho? Inseréhne meyáhwe íwíáhono úwana

²⁶ Pítaga wensabé, Mó kahnáhné móne meyáhwe úwana Sísaga wensabé, Minayabe ite Maniká kahnah míoya puata wene momiwí nahtápéq kawerinkeheéta táhkísi moné íre náwéyataq tahirí aiq kaweri irino.

²⁷ Segá itensabé abiahnsa aitéhboq pehipi aweyéhe. Mi tahkísí móné meyankéhboq arega wání káwehutapeq pokue úku wánípipeq tuparuqme tagehnana téh pariahna pahné áwéhipeq tagé mipéq ebah moné tagankehe. Minawé arereq ínereqne táhkísi moné awehraq kanae. Mina mewe táhkísi moné meyéh ání móawo úwe.

18

Manikánka wahnah wahnahnirabeqte anotah anímé insebo i ehwéhne.

(Máhka 9.33-37; Árúka 9.46-48)

¹ Mi tanáhráq ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kiotaiki anímé insebo ewane.

² Ewanana Sísaga káriq aní áhrabéna ite ákáhpi atena

³ itensabé, Teiníboq írátíáhro. Itene píribahri sansá sueq káriq aní tahnsa úkirataq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhowe.

⁴ Wewensabé íre iwíáh íwíáhi aní peh mah káriq aní tahnsa ména íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq mó ke kiotaikire.

⁵ Ínénsabe arutaboiraintena mahna tahnsa káriq aní séhréh atéh ánínká íné moq séhréh aintéhre.

Ahbabáq sansanká aiq pútare atona sansá saiq-naruahráhi ehwéhne.

(Máhka 9.42-48; Árúka 17.1-2)

⁶ Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká ínénsabe aiq pútare aintéh aní ahbabáq sansa áúgi ínaraqmé anotahtaq íre kawerire. Áúgii anínká káriq aní áúgi ínaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhruue púrúrúia káwéhúpípéq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirímé aiq kaweri irino úwe.

⁷ Síúgio kewé anotah ahbábárowe. Mah marákó marákóipéq ahbabárorahi sansá peh kagaire. Áúgi anímé ahbabáq áhwáreh puana Manikánka anotahtaq kamah awinawire.

⁸ Arene aiayahnkaka are ahbabáratana ínaraq mina kiraqsuo. Íre aiayahnkakaq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Moke aiayahnkakaq ahri-ahri teh iráipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁹ Arene auranka are ahabáratana ínaraq mina piruqme suo. Peh morá áúránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Téhtaré áúránkákáq ahriahri teh iráipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire úwe.

¹⁰⁻¹¹ Sísaga mó mahraréna, Káriq animárínsábé abehq náneq mire íwíáhiyehboq kawerurero. Teiníboq irátíáhro. Se wahnahno íópeqté kégá íópeq Nánibo míéhrabeq ahriahri mía míaowe. [Íné wehukení úku anínká tabanago ke kaweriritanieéna suge úwe.]

Sipisípiq tabanaginsabé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 15.3-7)

¹² Sísaga mó mahraréna, Sipisípiq wahnahni anínká áhnte sipisípiq 100 sipisípiq matiéhtaq peh morá ká tabanagínaraq wega anerinkehbo? Aneq iwíáhoo? Wegá íre tabanago kamáí 99 sipisípiqmáí uwaruntú sahtaqme nahrabeq sitena tabanagi ka kogabarinkehe.

¹³ Mi ka ábóraq marahnaraq iwíáh íwíáhinawire. Íre tabanagi kamárínsábé ákáhtaq iwíáh íwíáhéna ábóraq maréh kánsábé anotahtaq iwíáh íwíáhinawire.

¹⁴ Sipisípiq wahnáhnká wene tabanagi kansábé arutaboirinserah íópeqté Ítéríbógá wene animáí tabanague iraipéq pokiyeho éna arutaboirire úwe.

Are ahabáratéh aní kawerate sansa ehwéhne.

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Íné tagaríéh anínká are ahabáratahnaraq mó ke íre míéhrataq wene ahbabáqsabe koreawo. Wegá arene ehweh irahnah aiq insahwé atankéhe.

16 Arene ehweh íre irahnaraqmé peh morá ánípópoq téhranítébópoq meriqme weba kúno. Itene ehweh irankéhboq se meriqme kúno.

17 Wega arereq sereqne ehweh íre irahnaraqmé momiwíorabeq Maniká tagariáh ké korerio. Wega moke sene ehweh íre irahnaraqmé we auwe nahnso aní, ahababáq ani tahnsa peh áwé tagahro úwe.

18 Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Itega mah marákóipéq ahqáho atéhra naneq íopeq Manikánka mi naneq moq ahqáho atanae. Itega mah marákóipéq kowe atéhra naneq íopeq Manikánka mi naneq kowe atanae.

19 Mó teiníboq írátíáhro. Ite téhranítégá mah marákóipéq mó naneqsabé moráénue púrerirataq íopeq Maniká Iteriboga irena mirainawire.

20 Ite téhranítégábópoq apahránítógábópoq ínénsabe iwíáhoneheéq momiwíirataq íné itereq míanauge úwe.

Mó kené ahababáq íre ahreraq matiahno ú ehwehne.

21 Pítaga Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, are tagariéh ánínká íné mótaq mótarue ahababáraitahnaraq árahue tanáhráq wene ahababáq íre niahreraq matianinkono? Abapete téhtaréráq wene ahababáq íre niahreraq matianinkono úwana,

22 Ahqáho. Abapete téhtaréráq íre awehraq kéhre. Arega íre sáhnshoráhóna tanáhráq wene ahababáqsabe iwíáhineho. Wene ahababáqmari íre ahreraq matiahno úwe.

23 Wene ahabábáqmari íre ahreraq matiahno éna, Teiníboq írátíáhro. Manikánka wahnah wahnah-nirabeqte sánsámé mah marákóipéqté wáhnáhnká wene arambehrio ke miraurainserah sansáne.

24 Mi wahnáhnká wene arambehrio kené sítárárai moné kaweraritankehéna síáhraburaire, Anotah moné 10,000,000 Kína tahnsá átárárai aní weba móátáráirana

25 mi aniné átárárai moné áhnte taqnobaguraire. Minayabe wene wahnahnka átárárai moné meanieéna mahraréna, Moke we matiéh ménsáméhnsá paiqmareq mi moné náníéro. Mi anínseq wene ahrereq wene animárínseq paiqmareq mi moné náníéro urairana

26 mi anínká weba séna áhreéna arehunseraráq ména, Ínénsabe arutaboirainte pehwehrue ainto. Arega íntáráhna moné moke awinauge urairana

27 wene wahnahnka arutaboiratena mahraréna, Mi monéyábé anetaníbo éna, Pehipi soraq súáhro uraire.

28 Urairana mi anínká pokue áwáhu arámbéhrí aní wene móne táhmaro Kiná 10 Kína tahnsá átárárai aní tagéna wene anuopi táhtotawéna wensabé, Ínéga átárárau moné nánio uraire.

29 Nánio urairana wega arehunseraráq ména, Ínénsabe arutaboirainte pehwehrue ainto. Arega íntáráhna moné mókake awinauge urairana

30 mi ehwéh íre irasa karábúsiipéq móátáráire. Móatena, Moke nánínagake pugeq auwaníe uraire.

31 Urairara mó arámbéhrí kégá mina tagéra sirupipeq págege agurairara sega sene wahnah moke koreawátówe.

32 Koreawátówana sene wahnahnka wene aram-

behri anínsabé áhraburairana surairana wensabé, Arewe íre kaweq arámbéhrí ání móne. Arega ínensabe arutaboirainto énana néne móneyabé anetaníbo éna íre ahrreraq matióge.

³³ Ínéga arensabé nirutaboiratónserah arewé árahinsabé áwáhu arámbéhrí anínsabé íre arutaboiratahno éna anotah abíáhnsánuraire.

³⁴ Abiahnsanéna mi aní meqmena karábúsiipéq móátaráire. Néne móne moke nánínagake pugeq auwaníe uraire úwe.

³⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh parabaruenta anehe Pítarehyabe, Íné tagaríéh anínká ite ahbabáraitahnaq itene irupipeq wene ahbabáq íre ahrreraq matíáhro. Ahrreraq matíéh rataq teawú wáhnáhnká miraurainserah íópeqté Náníbógá mina tahnsaninkehe úwe.

19

Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irarú ehwehne.

(Máhka 10.1-12; Áruká 16.18)

¹ Sísaga mi ehwéh parabaruenta Kehrari marákórápéq suena Sorana aroipéq seberaebéq Súría marákórápéq pokúwe.

² Pokúwara áhnte kegá we kérówara mitaqté áwáhré ké kaweraritowe.

³ Péhrasi kegá Sísaba séra wega ahbabáq ehweh irarinkeheéra áhwárawe tagéra kasenéra, Weh wewega iwíáhue wene ahre suewé mirao naneg sansápo uwe.

⁴ Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka mah marákó márákó mirarotaq wega wehakaq ahreakáq mirarowe ire.

⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Minayabe o menáhwénká wenanoibone nahtapeq suena wene ahrereq moráráq mía míagehe. Peh morá áníné áú tahnsa úkigehe ire. (*Stat 1.27, 2.24; Malakai 2.15*)

⁶ Itega mi sehirámé íre sáhnsahwe tagaroo? Se peh morá ání tahnsa úkóyansabé se íre mó aní mó aní tahnsa méra peh morá ání tahnsa míagehe. Manikánka, Wehakaq ahreakáq moráráq mía míao tao aritonsabe wehga wene ahre súéhneho úwe.

⁷ Wene ahre súéhneho úwara Péhrasi kegá wensabé, Mósísine ehwehnka mahraréna, Wehga wene ahre kaqsuaníe ínaraqmé pépahqtaq sehiranue móawena kaqsuankéhe ire. (*Lo 24.1-4*)

Mósísiga mah ehwéh aneqsabé irarúwo uwe.

⁸ Uwana Sísaga sensabé, Itereq itene igaqnaréhreq saiyo ke míona puana Mósísiga mah ehwéh irarúwe. Manikánka téh wehuke mirarotaq mira íwíáh íre úwe.

⁹ Teiníboq írátíáhro. Wene ahre íre ahbabáq ini míahnaraq awehkawagá pehipi kaqsuena mó ahre meyéhmé wega aiq ahbabárire úwe.

¹⁰ Ite we kérahwána kegá Sísansabé, Wehreq wene ahrereqsabé teienawe mahbiga ahre íre mera ahriahri peh míahnaraq aiq kawerire ewane.

¹¹ Ewanana Sísaga itensabé, Itega irare ehwéh moke mahbigaunká íre sehgoráhowe. Peh morá Manikánka omaq sitahna kegá sehgoráhowe.

12 Mó mahbígáúnká ahre meyahráhowara mó mahbígáúnká ahre íre meyahráhowe. Móme sinowaréhga maqmíótaq sene sinonka íre kaweraguraire. Minayabe mi mahbígáúnká ahre íre meyahráhowe. Móme wehukega síwáhnta pirúáhwará ahre íre meyahráhowe. Mó mahbígáúnká iwíáhéra, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhrí kawerue sehgiunayabé amahnága ahre íre meyaneheqmúne ewe. Mah ehwéh sehgoráhi anínká irankéhe úwe.

Sísaga, Káriq anímárínká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Máhka 10.13-16; Árúka 18.15-17)

13 Wene ayahnkaratáté táhtoqme púreraritankeheéra mó kegá káriq anímári meriqmera Sísaba mórítówe. Mórítówaq ite we kérahwána kegá mórító keyabé suwehgu ariteq ahqáho aritahwánana

14 mi káriq anímári ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Káriq anímárínká ínénsabe aiq pútare aintáh serahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe úwe.

15 Awaq miagéhe éna Sísaga wene ayahnkaratáté mi káriq anímári táhtotawéna mitaq suena pokúwe.

Áhnte mensáméhnsánkákáq ánínsábé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(Máhka 10.17-31; Árúka 18.18-30)

16 Peh morá wéhgá Sísaba séna wensabé, Íwáhnoraníno, oga mérapeq awaq mianíboq aneq kawéq árámbéhrí ininkono kasenúwe.

17 Kasenúwana Sísaga wensabé, Aneqsabé ínénsabe kaweq sansánsabé kasenono? Peh morá ánínká webataq kaweqtaq mía míaire. Oga mía míainkehboq Manikánka sehgióro ú ehweh sehgio úwe.

18 Úwana wega Sísansabé, Aneq sehgióro ú ehweh sehginínkono úwana Sísaga wensabé, Mó aní subiq súéhneho. Mó aniné ahre abariineho. Mó anínsabé péhe éhwéh atéhneho.

19 Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáhiro. Arerensabé arutaboironanserah arene iyahnabo anínsabé moq arutaboirúno úwe. *(Kisim Bek 20.12-16)*

20 Úwana mi anínká Sísansabé, Moke mi ehwéh kawerue sehgiúge. Móme aneq arámbéhrí ininkono úwana

21 Sísaga wensabé, Are kaweqtaq míankehboq pokue moke matiahna mensáméhnsá paiqmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íopeq kaweq naneqmarí matiankehe. Tabonah ke moke nárie íné séniro úwana

22 mi anínká irena áhnte mensáméhnsá ko púana wene arupipeq umeh agúwana pokúwe.

23 Sísaga ite we kérahwána keyábé mahraréna, Áhnte mensáméhnsá matiáh kégá íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kieyabe anotah pagégéue mirao naneq mire.

24 Teiníboq írátíáhiro. Kéhma anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéaginayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnte mensáméhnsá matiéh ánínká íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

25 Úwaq itega mi ehwéhnsábé anotah ahténéq Sísansabé, Minayabe insega oga mérapeq awaq mi-ahráhiro ue kasenowane.

26 Kasenowanana Sísaga ite ebitáwéna itensabé, Wehukega íre miraorahowe. Peh morá Manikánka moke miraorahire úwe.

27 Úwana Pítaga wensabé, Itega moke mationa naneq sueq are kérone. Minayabe itega aneq awaq mianéhnkono úwana

28 Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhro. Mókake moke kéh náneq o naneq úkínaraq íné wehukení úku anínká págegeue anotah wahnáhnnonarabeq tútuue ména wahnahninie. Mi tanáhráq itega wahnahnirarabeq tútuue méq airápété téhtaré Ísara ke káhnáhnsábé ehweh ariteq sainsuagéhe.

29 Ínénsabe sirutaboiréra néne arambehri miraoneheéra sene nahme sene marakówé súáhmé amahnága áhnte mó nahmé marakówé awaq miagéhe. Mókake oga mérapeqkákáq awaq miagéhe. Néne arambehri miraoneheéra sinah-nowarehwé siwahwarehwé sensibáqmarimé sensinoibowe sene animárímé súáhmé amahnága áhnte mó kegá sensuwahrah úkigehe. Mókake oga mérapeq moq awaq miagéhe.

30 Amahnága áhnte ebeq se kegá mi tanáhráq sinehe kigehe. Sinehe se kegá ebeq kigehe úwe.

20

Arambehrio ke monseráh ápéq náriu pabéqmé éhwéhne.

1 Sísaga mó mahraréna, So wahnahnurái aní éhweh teiníe. Wega wahnahnurainserah Manikánka íópeq wahnah wahnahnire. So

wahnahnurái anínká wene sotáq arambehrira ke ahbiahipeq kogabaréna

² ábóraq marena sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq morá Kíná morá Kíná tahnsanue* náiníe urairara kowe urowana wene sotápéq eqmaq súátáire.

³ Pópoqnah ákáhtaq kiraitaq paiqnanátapeq kurairara táhmaro mó kegá mitaq peh míarowe.

⁴ Peh míarowana wega sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq awehraq apéq náiníe urairara

⁵ kowe éra koarambehriuowe.

⁶ Wéhékáhnabubunkakáq tunsoreráitaqkákáq wega mó ke ábóraq marena wene sotápéq eqmaq súátáire.

⁷ Íó tupekinauraitaq wega paiqnanátapeq kouwekurairara táhmaro ke mitaq peh míarowe. Peh míarowana wega sensabé, Aneqsabé moke wéhékáh peh míaho urairara, Mó anínká arambehri íre ínsábé peh míone urowana, Aiq míre. Néne sotápéq koarambehrioro arítáráire úwe.

⁸ Koarambehrioro aritena petairabeq so aboga sotáq arambehrio kené wahnah anínsábé áhrabéna wensabé, Moke arambehrio ke síáhrabue ápeq nário. Arambehrirapéq sinehe se ke ebeq nárie ebeq se ke anehe nário uraire.

⁹ Sinehe suro ke morá Kíná morá Kínáue síátáire.

¹⁰ Síátáirara ebeq suro kegá iwíáhéra, Wega métáq se ke morá Kíná morá Kínáue sínsábé ite anotah apéq meyanehq múne íwíáhuowe. Anotah

* **20:2:** Asiu kené móne áwíq íre Kínae. Írakaumo. Sene móne mó awíq kowe.

apéq meyanehemúne íwíáhurowana se moq morá Kíná morá Kínáue síátáirara mewera

¹¹ so abonsabé abiahnsa atárówe.

¹² Abiahnsa atera wensabé, Amahnága se kewé pehgáriq arámbéhríowe. Itewe moke wéhékáh arambehriúnana anotah patáhgá kamah aíre. Minayabe aneqsabé monseráh monseráhnue ápeq náiro urowe.

¹³ Úrowana so aboga sene ehweh irena peh morá ánínsabé, Néne iyahnabo aníno, arensabé íre ahbabáratóge. Ahbiahipeq, Néne sotápéq arambehri éwahnaraq morá Kíná awiníe uguh kowe aintahna wino.

¹⁴ Minayabe arene móne mewe pokúno. Are áwúnserahnue inehe se ke moq náriúge.

¹⁵ Nénéne móne nárie sansá néne arambehri wire. Anehepeqte ké áhnte nariúnsabé ínénsabe abiahnsa aintahna mino uraire úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Pabeqme ehwéh teiúnserah sinehe se kegá ebeq kirarawe ebeq se kegá sinehe kigehe úwe.

Náhbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 10.32-34; Árúka 18.31-33)

¹⁷ Sísaga Sarúsarama suwahpeqte áhtápéq kútaq ite we airápété téhtaré kérahwána ke itebataqsabé mahraréna,

¹⁸ Teiníboq írátíáthro. Ite pokue Sarúsarama suwahpeq míáhnaraq peh morá ánínká íné wehukení úku aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqpa mónuankéhe. Mónuahnara sega íné, Subiq súáthro aritehrara

19 nubiq suageheéra nahnso keba mónuagéhe. Nahnso kegá niwiréh aintera sehikarankákáq áréti sahtáté nubiqmarera awankátaq táhparagéhe. Awankátaq táhparéh rataqmé íné pukonana apahtáro wéhékáhtáq iriwe oganúq intankéhe úwe.

Sémísireq Sónireqka anotah anité úkéyabe suwahbó ehwehne.

(Máhka 10.35-45)

20 Sébérine ahrega sene ahninkáwáraré meriq-mena Sísaba séna arehunseraraq ména wensabé, Ínéga teawéna ehwéh miraúno úwe.

21 Úwana Sísaga wensabé, Aneq ehwéh kehro úwana wega wensabé, Arega wahnah wahnahnónarabeq míéh naraq nénah nité mó anímé arene ayah púpeq mó anímé arene ayah naperue tútuue míagehe arito úwe.

22 Úwana Sísaga mi abáráhréyábé, Itega mah ehwéhmé íre iwíáhóye. Íre iwíáhóye éna pabeqme ehwéh mahraréna, Ínéga no kahpúípéqté náneq itega moq nahrahoyo úwara sega, Aiq nahahúye uye.

23 Uyana Sísaga sensabé, Ínéga no kahpúípéqté náneq itega moq nayehetawoye. Peh néne niyah púpeqkákáq niyah napeqkákáq tútuue míéhra ke omaq sitewé íre néne arambehri wire. Nániboga omaq sitéh ánitégá mitaq tútuue míayeherawoye úwe.

24 Úwaq ite we kérahwána inayáhnkú kegá mah ehwéh ireq mi abáráhréyábé suwehgu aritahwáne.

25 Suwehgu aritahwánana Sísaga moke ite we kérahwána keyábé, Ínéba sewíáhro éna itensabé,

Mah marákóipéqté sánsámé mó kegá sene ehweh sehgigeheéra wahnah kegá wahnahnarítáhwe. Sene anotah wehwárínká, Itene ehweh ireq séhgíóro éra págegeue wahnahnarítáhwe. Mi sansá aiq tagaríáhwe.

²⁶ Itewe mi sansá íre oro. Ahqáho. Íné anotah aní míanie íwíáhi anínká wereq míáh ké séhréh aritankéhe.

²⁷ Néne iyahnabone wahnah míanie íwíáhi anínká sene arambehriraq séhréh aritankéhe.

²⁸ Íné wehukení úku anímé mó kegá íné séhréh aintageheéna tutaugo? Írakaumo. Ínéga mó ke séhréh aritanieéna tutauga. Áhnte ke oga míagehboq se merirena kaweraritanieéna pukinie úwe.

Sísaga aura pira ánité kawerarito ehwéhne.

(Máhka 10.46-52; Árúka 18.35-43)

²⁹ Itega Séríko suwahpeq suahwánara áhnte kegá Sísá kéroúwe.

³⁰ Kéroúwara aura pira ánitégá ahnayehráq tútuue méra Sísá kótaikire u irera anotah ehwéhne mahraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

³¹ Uyara míó kega suwehgu aritera ehiya míáhtaó arítówara sega íre túbáh agia peh mónkakáq anotahtaó iraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

³² Uyana Sísaga iriwe ména sensabé síáhrabéna, Aneraitanínkono úwara

³³ sega wensabé, Anotah aníno, iura kaweraito uyana

³⁴ Sísaga sensabé arutaboiraritena sene siura táhtorowara sega apubúue tagéra Sísá kéroúye.

21

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Máhka 11.1-11; Árúka 19.28-40; Sóni 12.12-19)

¹ Itega Sarúsarama suwahpeq wahtotaq konehe owanaraq itega Óríwi sawéhrápéq kiowáne. Mi sawéhwé Páítápási suwahpeq wahtotaq kéhre. Mitaq kiowánaraq Sísaga we kéroya aníte eqmaq sua-naútaq

² sensabé, Isebeq wahtotaq ke suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh kátaré, tónkiakáq wene áráhqkakaq tagéta pugeqme meqme setao.

³ Pugeréhataq mó anínká itensabé, Aneqsabé pugerehyo ínaraqmé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye teawétao. Teawírataq wega apubúue, Meqme pokotao inkéhe éna eqmaq suowe.

⁴ Manikáne ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga tónki kowerahtao éna eqmaq suowe. Manikáne ehweh irarú anínká naho sehiranue mahraréna,

⁵ Moke Sáióna* suwahpeqte ké korerieq mahrarero. Amahnága itene Wahnahnka iteba sire. We uwaresa ání miéhрана tónkiga áhkokóuena sire. We tónki áráhqne abobiahtaq tútuue miéhрана meqme sire koreríero úwe. *(Sekaraia 9.9)*

⁶ Mi aníte eqmaq suowara pokue Sísaga teriunserah

⁷ mi kataré meriqme séra sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkíné abobiahtaq kierútu agúwe.

* **21:5:** Sáiónawe Sarúsarama suwahpeqsabé mó awíre.

⁸ Áhnte kegá Sísansabé iwíáh íwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme abaeue móarówara mó kegá awanká ayahnawe apiwe ahtapeq awahrirarówe.

⁹ Awahrirarówara Sísareq moraráq ebeq ku kereq anehe ku kereqka anotah ehwéhne mahraréra, Tébitine anahwansábé iwíáh íwíáh atone. Itene Wahnah áwirue si anínsábé iwíáh íwíáh atone. Maniká íópeq míhraq míhsabé iwíáh íwíáh atone uwe.

¹⁰ Sísaga Sarúsarama suwahpeq kútaq ómi mibeqté kegá kurináhnéra áhnte ehwéhnera, Mi anímé insebo uwara

¹¹ Sísareq su kegá, Mah anímé Manikáne ehweh irari aní wenáwíq Sísae. We Néhsara suwahpeqte Kehrari marákórápéqté áníne uwe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwéhne.

(Máhka 11.15-19; Árúka 19.45-48; Sóni 2.13-22)

¹² Sísaga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené wéhuwehu tahbéwári pioruena kiboki paiqnanánu kené síahwarí paentárara aruowe.

¹³ Paentárueña sensabé, Manikáne ehwehka mahraréna, Néne nahme púreré nahne ue áwíratagéhe ire. *(Aisai 56.7)*

Itega miraonka mah nahmé aebó kegá mehwatíáhnserah nah úkire úwe.

¹⁴ Aura pira kéreq soriqnah kereqka Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq kibekéra Sísaba suwana kaweraritowe.

15 Kaweraritowara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sísaga kawerarito arámbéhrí tagowe. Tagowara mibeqté káriq anímárínká mahraréra, Tébitine anahwansábé iwíáh iwíáh atone uwara irera mi kegá Sísansabé abiahnsa atówe.

16 Abiahnsa atera wensabé, Sega irare ehwéhmé aiq irahno uwara Sísaga sensabé, Aiq íróge. Manikáne ehwehnka mahraréna, Káriq anímárínseq inahunahnímárínseqka arensabé iwíáh iwíáh atáhwe ire. *(Buk Song 8.2)*

Itega mi ehwéhmé íre sáhnsahoo éna

17 se suena Sarúsarama suwahpeq suena Pétáni suwahpeq kogauwe.

Sísaga irarúnka awanká apubúue ehyatagú ehwehne.

(Máhka 11.12-14,20-24)

18 Ahbiahipeq Sísaga Sarúsarama suwahpeq kouwekinaútaq ahtapeq ména arupibiúwana

19 awanká tagówana awankánara sabátáhq koragówana íre serankakáq peh ánáh kowe. Awankánara írakaunúnsabe Sísaga mi awánkánsabé, Mókake sera íre iyaniewóne úwana mi awánká apubúue ehyatagúwe.

20 Apubúue ehyatagúwaq ite we kérahwána kegá tagéq kurináhnéq wensabé, Árahue apubúue ehyatagirowana

21 Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhro. Itega árahinabomo iwíáh íre iwíáhia peh Manikánka mirainawire iwíáhirataq ínégá unserahnoneheqmóe. Íre peh morá mahna tahnsanigehe. Itega mi

sawéhyábé teaweq, Saweho, arega mitaq sue anotah kawéhúpépéq kogahno teawírataqmé mirainawire.

²² Itega, Manikánka mirainawire íwíáhéq púrérirataq itega teawíra ehwéh irena mirainawire úwe.

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwéhne.

(Máhka 11.27-33; Árúka 20.1-8)

²³ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna síwáhnorúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka weba séra kasenéra, Arega miraóna naneq árahinie miraono? Insega miraúno atáráiro? Teio uwe. Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga itensabé moq kaseninie.

²⁴ Ínéga kasenona ehwéh tenírataqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teiníe úwe.

²⁵ Teiníe éna kasenéna, Sóniga wání meri merininkeheéna insega eqmaq áúwátáiro? Manikánka eqmaq áúwátáiro? Peh wehukega eqmaq áúwátóo? Teniéro úwe.

Teníéro éna, Tenírataqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teiníe úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawenéhknono? Manikánka Sóni eqmaq áúwátáire ue teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare ataróo inae éra,

²⁶ Itega wensabé, Wehukega Sóni eqmaq áúwátówe ue teawénaraqmé mahtaq sáhuriáh kégá, Sóniwe Manikáne ehweh irarurai aní míre íwíáho puara iubíyeho éra sío síouwe.

²⁷ Sío síoéra Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áúwátáiramo. Itega íre tagarione uwana Sísaga

sensabé, Itega íné íre teniéwe. Minayabe ínéga moq ínénsabe miraúno aintárái aní íre teiníe úwe.

Se ábárahreyábé pabeqme ehwéhne.

²⁸ Sísaga sensabé mó mahraréna, Ínéga teiéna ehwéh iwíáhue tagahro. Se ábárahreyábé teiníe. Sibowágá awahwánsabé, Iboramé néne sotápéq koarambehriúno atáráirana,

²⁹ Ahqáho. Nuwahriehre éna anehe mó iwíáhéna wenabone sotápéq koarambehriuraire.

³⁰ Sibowágá ábáqkawansabé monseráh éhwéh teawátáirana, Koarambehrinauge éna anehe íre koarambehriuraire.

³¹ Mi abáráhrégá sibowá awahbarai iwíáh in-sega sehgirairo úwara sega wensabé, Awahwágáe uwe.

Uwana Sísaga sensabé, Teiníboq írátíáhro. Aebó kéreq ahababáq ininsónseqka Maniká awahbeh sansá sehgiera wega wahnah wahnahnirabeq ebeq kiraq ite sinehe kigehe.

³² Sóni wání meri merini anínká iteba séna kaweqtaq mía míaorahi sansá sokigi aiátáiraq wensabé íre aiq pútare atárówe. Aebó kéreq ahababáq ininsónseqka wene ehweh irera wensabé aiq pútare atera sene ahababáq sansa sutowe. Sutowaq tagéq iteitene ahababáq sansa íre susa mó iwíáh íre owe. Wensabé íre aiq pútare atárówe úwe.

Sotáq wahnahnuro ahababáq keyábé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 12.1-12; Áruká 20.9-19)

³³ Sísaga sensabé mó mahraréna, Mó pabeqme ehwéh teiníboq írátíáhro éna, Anotah wehgá sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena wira arena wahnahnína uqná peataire. Pearena náhniáq

sera ano kunubaipéq sarerankeheéna mata ubuqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqintewáhro aritena mitaq suena íre wahto wáhnaupéqté ké suwahqpeq pokuraire.

³⁴ Náhníáq sera irái tanáhráq wene arambehri keyábé, Ákáhtaq koweyáhro éna se sotáq wahnahnuro kebá eqmaq súátáire.

³⁵ Eqmaq súátáirara sotáq wahnahnuro kegá se táhtoqme mó aní subiqmarera mó aní subiq suera mó aní ebahnsa subiqme kaqsutowe.

³⁶ Kaqsutowana so aboga áhnte mó ke eqmaq sutairara sotáq wahnahnuro kegá téh eqmaq sutai ke íre kawerarítáro serahnuowe.

³⁷ Anehe so aboga wenahni eqmataire. Eqmarena iwíáhéna, Nénahni púara sotáq wahnahnuro kegá wensabé áhtenéra wene ehweh iragéhe éna eqmataire.

³⁸ Eqmatairana wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahninkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq we subiq suanéhe iwíáhéra

³⁹ we táhtoqme máhpeq móatera subiq sutowe.

⁴⁰ Subiq sutonsabé so aboga sínaraq wene sotáq wahnahnuro ke anere aritankéhbo kasenúwe.

⁴¹ Kasenúwara sega Sísansabé, So aboga kouwekínaraq mi ahbábáq ké kamah ariena subiq suanawire. Sera putáhnaraq wega kawerue náwíra ke wene sotáq wahnahnigeheéna eqsitankéhe uwe.

⁴² Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka ínénsabe mahraréna, Nah píáh kégá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire. Itene Wahnahnka mirainsabé

itega, Kaweq sansáne íwíáhúne ire.† (*Buk Song 118.22-23; Aisaia 28.16*)

Ite Asiu kewé mi sehirá íre sáhnsahoo?

⁴³ Teiníboq írátíáhro. Manikánka wahnah wahnahnirabeq itewe íre awaq mianeheqmóe. Wehukega so kawerue wahnahnéra kaweq tahutáhúq ísíwe sene wahnah áwíranserahnira kegá awaq miagéhe.

⁴⁴ [Mi wahqtáq inahnsúbira kené siyahnsamé piteginae. Mi wahqká megue wehukení subinaraq wene ayahnsamé abiro abiro aginawire úwe.] (*Aisaia 8.14-15*)

⁴⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh irarúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka irera, Wega itensabé irarire uwe.

⁴⁶ Uwara mitaq míó kega, Sísawe Manikáne ehweh irari aní míre íwíáhunsabé Péhrasi kereqka Sísá táhtoqme karábúsiipéq móataneheqmúne íwíáhéra míó keyabé áhreu puara túbáh aguwe.

22

Táhutahuronehboq mahbeq sero únsabe pabeqme ehwéhne.

(*Árúka 14.16-24*)

¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna,

² Íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokira sansámé anotah wahnáhnká miraurainserahne. Mi wahnáhné ahninkáwágá ahre meanauraitaq wenaboga wehekeq kiraboiniééna áhnte tahutáhúq kawerataire.

† **21:42:** Asiu kegá sene nahmarí ebahtaté pearówe. Minayabe Káríki ehwéhmé wahq éhwehme íre kéhre. Peh ebahne kéhre.

3 Táhutahuq kawerarena wene arambehri keyábé, Ínéga máhoro urau keyábé, Táhutahuq aiq téhre. Mahbeq sero koreriéro urairara koreriátówara sega íre surowe.

4 Íre suro puana wahnah anínká mó arámbéhrí keyábé, Mi ke mónkakáq koreriéro. Sensabé mahrarue korerieq, Káhoakáq áráhqqakaq subiqmarena tirúgana aiq téhre. Moke táhutahuq amahnága aiq kawerunsabé peheráh sero ue koreriéro éna eqmaq sutaire.

5 Eqmaq sutairara koreriátówara sega mi ehwéhnsábé anetaníbo éra seyene ahwiminurowe. Mó anínká wene sotápéq pokurairana mó anínká wene paiqnaná nahtápéq pokurairara

6 mó kegá wahnahne arambehrio ke táhtoqme íre kaweraritera subiq sutowe.

7 Subiq sutowana wahnah anínká anotah abíáhnsánéna wene sóntía ke eqmataire. Eqmatairara sóntía kegá subiq suto ke subiq suera sene nahmarí kekirutowe.

8 Kekirutowana wahnah anínká mó arámbéhrío ke síáhrabéna sensabé, Nénahni ahre meyéhnsábé táhutahuq kawerarena síáhrabu kegá abehq sánsánonsabé ahqáho arítóge.

9 Minayabe wahba áhtápéq pokue moke tagehra keyábé, Táhutahuq kowe nagehboq máhoro arítáhro urairara

10 wahba áhtápéq pokue moke tagaro ke meriqmera surowe. Kaweq kereq ahbabáq kereq meriqmera surowana wahnahne nah kígíuraire.

11 Kígíurairana wahnah anínká meriro ke koragéna pahouwiuro awahriq ambántá íre awahriria surai aní tagówe.

¹² Tagéna wensabé, Árahinsabé awahriq ambántá íre aneranerue suria pehipi seno uraire. Urairana mi anínká íre ehwehnorahurairana

¹³ wahnah anínká wene arambehri keyábé, Mah aniné aiayah táhru táhruue máhpeq sunkíkírabeq tuparúáhro. Mitaq sunkíkírabeq moke míáh kégá anotah ibiséra uwo uwo urowe úwe.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mah pabéqmé éhwéh áwahe íráhro. Manikánka íregárita q keyábé, Máhoro irara áhnte kégá, Iuwahriehre e puana wega peh táhmaro omaq sitéhre úwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné awenéhnkono u ehwéhne.

(Máhka 12.13-17; Árúka 20.20-26)

¹⁵ Úwara Péhrasi kégá móbeq pokue sío síoéra, Sísaga ahbabáq ehweh irarinkehboq áhwárawe tagéq aneq pagégé éhwéh kasenonehnkono éra iwíáhuwe.

¹⁶ Iwíáhéra táhmaro se kéro kereq Éróti kahnáh kéreq Sísaba eqmaq suowara kure Sísansabé, Anotah aníno, ite tagarionawe arewe aiq pútaq ehwéh iraréna aní móne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh iwíáhône. Arega wehuke íre ehnenia peh Manikáne sansá ahriahri tábúsoqme pahsuqme iwáhnoróne.

¹⁷ Minayabe ite iahtebanehboq teio. Aneq iwíáhono? Itega Aroma kené wahnah aní Sísáhri táhkísi moné awenéhnkono? Árahonehnkono? Arega iwíáhône ehwéh teio uwe.

¹⁸ Teio uwana Sísaga sene sirupipeqté áhbábáq iwíáh tagéna sensabé, Itewe kopéráhpéro ke wóe. Aneqsabé áhwárawe tagéq níwíoqnaho?

19 Táhkísi ira moné teniéro úwara sega peh morá ébáh móné ábóraq márové.

20 Ábóraq márována Sísaga sensabé, Mah monéraq pikísahakáq áwíqkakaq insene kehro úwara sega wensabé,

21 Aroma kené wahnah aní Sísáhrinee uwe. Uwana Sísaga sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewe Maniká náwéro úwe.

22 Péhrasi kega wene ehweh írótaq áhtenéra we auwera pokuwe.

Sísaga, Pusa ké oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Máhka 12.18-27; Áruká 20.27-40)

23 Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe íwíáhu kee. Mi wehekáh táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

24 Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna, Íre aninkákáq wéh pukínaraq wenábáqka kéweini meyankéhe. Mi inínká maqmarahna animári wenawahne animári míageheéna meyankéhe ire. *(Lo 25.5)*

25 Minayabe abapete téhranité se ábárahnahnah iteba míarowe. Sensuwahga ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

26 Pukurairana náhmbáh 2 abaqkávágá awahwáné kéweini mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana náhmbáh 3 abaqkávága moq monseráhnurairé. Moke mi abaráhnháhnahka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurowana

27 sinehemé mi iní moq pukuraire.

28 Moke mi abáráhnáhnahnka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaraq insene ahre míanabo kasenuwe.

29 Kasenuwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhíránkákáq wega págegeue miraorahi sansánkákáq íre ahtebah puaq áhwára áhwára ahbabáq iwiáhowe.

30 Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitahnaraq se peh íopeqté ké tahnsa mía míaiagehe. Mi tanáhráq wehga ahre íre meyangéhe. Ahrega íre wehkigehe.

31 Pusa ké iriwe oganúq sitahnayabé Manikáne púkuipéqté séhírámé íre sáhnsahoo?

32 Wene ehwehnka ite teiena, Íné Ébáráhmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópane Maniká múge íre. *(Kisim Bek 3.6)*

Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga míáh kéné Maniká míre* úwara

33 mitaq sáhurío kega mi ehwéh irera áhtenuwe.

Sísaga Manikáne kiotaiki ehwehnsabé irarú ehwehne.

(Máhka 12.28-31; Árúka 10.25-28)

34 Sísaga irarúnka Sáyúsi kegá ehiyansá aguwara Péhrasi kegá irera momiwíera Sísaba suwe.

35 Suwana peh morá Péhrasi aní, Mósísine ehweh síwáhnoru anínká Sísaga ahbabáq ehweh irarinkeheéna áhwárawe tagéna kasenúwe.

* **22:32:** Ébáráhmareh naho pukuwara maisarówana áhnte opéq parabagútaq Manikánka mah ehwéh irarúwe. Wega, Íné mi kené Maniká múge irarú ehweh áwahewé se íre airaiq pukia peh amahnága oga míáhwe úwe.

³⁶ Kasenéna, Íwáhnoraníno, sehgióro ú ehwehmé aneq ehwéhnká mó ehwéh kiotaikiro úwana

³⁷ Sísaga wensabé, Kiotaiki ehwéh teaweníboq iro.

Maniká itene Wahnahnsabé arutaboirúno.
 Moke arene arupipeqkákáq moke
 arenawankakákáq moke arene
 iwíáhónaipéqkákáq Maniká itene
 Wahnahnsabé arutaboirúno.

³⁸ Mah ehwéhnká moke mó sehgióro ú ehweh aiq kiotaikire.

³⁹ Mó kiotaiki ehwéh iro. Arerensabé arutaboirónanserah mó anínsábé moq arutaboirúno ire.

⁴⁰ Mah ehwéhtaré áwahe wíre. Moke Mósísine ehwehnkákáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnkakákáqmé ábogehrapeqté éhwéh míre úwe. *(Lo 6.5; Wok Pris 19.18)*

Manikánka omaq ato aní éhweh Péhrasi keyábé Sísaga kasenú ehwehne.

(Máhka 12.35-37; Árúka 20.41-44)

⁴¹ Péhrasi kegá momiwíuwana Sísaga sensabé,

⁴² Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anínsábé aneq iwíáhoo? We insene anahwa míanabo úwara, We Tébitine anahwa míanae uwe.

⁴³ Uwana Sísaga sensabé kasenéna, Manikáne Awanka iwíáh atowana Tébitiga mi anínsábé, Néne Wahnahne atowe. Wega aneqsabé irarúwo? Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana igonkó pukúipéq sehiranúwana mi ehwéhnká mahraréna,

⁴⁴ Maniká itene Wahnahnka néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue míéhnaraq arene naruo

saiqnariankehe atóge úwe ire. *(Buk Song 110.1)*

⁴⁵ Írátíáhro. Tébitiga mi anínsábé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo kasenuwe.

⁴⁶ Kasenuwara Péhrasi kegá Sísansabé mó ehwéh íre kasenuwe. Wensabé áhtenéra mó tanáhráq mó tanáhrárue mó ehwéh íre kasenuwe.

23

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahbabárowe ú ehwehne.

(Máhka 12.38-39; Árúka 11.43,46, 20.45-46)

¹ Sísaga ite we kérahwána kereq weba sáhurió kereqsabé mahraréna,

² Mósísiga naho síwáhnorúnserah wene ehweh ahtebah kereq Péhrasi kereqka wene ehweh íwáhnorowe.

³ Íwáhnorue teié éhwéh moke kawerue sehgióro. Íwáhnoro ehwéh seyega íre sehgiro puaq sega mirao sansániyeho. Áhnte ehwéh iraréra seyega mi ehwéh íre sehgiro puaq mirao serahniyeho.

⁴ Wehukenínká mó aní anotahtaq piahbiahrahátéhnserah Péhrasi kegá seyene íre sehgioráho ehwéh tei teinowe. Piahbiahrahátéh ánínká umehi naneq matíéh aní íre náwioréhnserah Péhrasi kegá teri terino ke íre séhréh aritasa peh áwé tagahwe.

⁵ Kaweq sansá pehipi íre miraowe. Peh mó kegá tagageheéra miraowe. Manikáne ehweh pépahqtaq sehiranarera káriq pokísípéq maqme mó kegá tagageheéra sene siyahnkaratáq sene siyehitaq táhpawe nogówe. Mó kegá tagéra sensabé iwíáh

íwíáh aritageheéra íre wahto nahgáq sene korósiraq táhrarera aneranerue míáhwe.

⁶ Sega táhutahururabeq aboawah wehwári tútuue míáhrabeq méyabe suwahbehre. Momiwí nahtápéq peh kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre.

⁷ Sega máhkétirapéq nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre. Mó kegá sensabé, Íwáhnoraníno ateyabe suwahbehre.

⁸ Mó kegá itensabé, Íwáhnoro ke wóe aitého. Ite ábárahnah nah tahnsá míáhwana ite íwáhnori anímé peh morá áníne.

⁹ Marakóipeqté keyábé, Nánibo wone aritého. Iteribo peh morá ánínéna íópeq míéhre.

¹⁰ Mó kegá itensabé, Itene Wahnah mone aitého. Manikánka omaq into aní ínébataq itene Wahnah míóge.

¹¹ Ite míáhrabeqte kiotaiki anímé arene arambehri séhréh aitéh aní míankehe.

¹² Wenáwíq pankerena, Íné anotah aní múge i anímé pehgáriq aní míankehe. Wenáwíq íre pankerena peh uwareasa aní míahnaraqmé anotah aní míankehe.

Kopéráhpéro ke kamah arina ehwéhne.

(Máhka 12.40; Áruká 11.39-52, 20.47)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Mó kegá íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte áhtápéq kíyehoéq parosúáhwe. Ite mibeq kieyabe íre iuwahbehre. Peh mibeq kieyabe suwahbeh ke saiqnarítáhwe.

14 [Kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Itega kéweinínsónsábé péhe éhwéh terieq sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe meweowe. Mó kegá ite kaweqtaq míáh ké wóe igeheéq wehuke míáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq ite anotahtaq kamah ainawire úwe.]

15 Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Peh morá ání ite kéiréh ání míankeheéq itega íre wahto ahtápéq pokue mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue síwáhnoréq sóreq waní seberaebéq pokue síwáhnorurowe. Ité kéiréh ání úkitaq itega miraonka mi aníné ahabábáq itene ahabábáq kiotaikirana áhnte ahabábáq aruqarurire. Wereq itereq moraráq iraipéq pokoneheq móe úwe.

16 Sísaga mó mahraréna, Itega mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa míáhwe. Minayabe Manikánka kamah ainawire. Itega síwáhnoréq, Wehukeníká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetaníbo ewe. Mi anínká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kéh mónégá tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahabábárire ewe.

17 Ite múguwahguo ke méq íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Mi monéwé kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká mi moné aiq kiotaiki mino.

18 Itega mó síwáhnoréq, Wehukenínká iraréna, Titiré tahbéqá tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetaníbo ewe. Mi anínká iraréna, Titiré tahbéraq Maniká awe naneqka tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahabáarire ewe.

19 Ite íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Titiré naneq kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe titiré tahbéqá mitaq kéh náneq aiq kio-taiki mino.

20 Minayabe wehukenínká iraréna, Titiré tahbéqá tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi tahbéyábé irarire. Wega moke tahberapeq kéh náneqsabéákáq irarire.

21 Wehukenínká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi nahnsábé irarire. Manikánka mi nahtápéq mía míai puana wega irarime Manikánsabeákáq irarire.

22 Wehukenínká iraréna, Íonka tagaríéhtáq aiq pútaq mirainauge ime íre peh morá íonsabe irarire. Manikánka mitaq íópeq tútuue ména wahnahni puana wega irarime wahnahni anínsábéákáq irarire úwe.

23 Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púaq ite kamah ainawire. Moke itene sotápéqté ménsáméhnsá saraqme abapete itaréitaré tahnsa matawéq peh morá Manikáne arambehri mirao ke mewe síéwe. Kawerowe. Pehgáriq naneqmarí táwiomé, kímé, náwahbiame, moq saraqme síéwe. Kawerowe. Mi sansámé

sehgieq íre súáhro. Peh kaweq sansámé mó keyábé irutaboirme Manikánsabe aiq pútare atáhmé mi sansámárí ite íre sehgiówe. Íre sehgiónsábé Manikánka kamah ainehboq mi sansámárinkákáq moq sehgióro.

²⁴ Itega, Mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa míáhwe. Itega múguwahgui aní tahnsa míáhwe. Abehq náneq ka múguwahgui aniné né wanípípeq kéhrana wega anotahtaq éhnehéna mi pehgáriq ká súéhre. Mi pehgáriq ká suena anotah ka wenáwíq kéhma wene né wanípípeq kéhrana mi anotah kiotaiki ka íre tagéna pehipi nehre. Itega mi aní tahnsa míáhwe úwe.*

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Itega káhpuaqák párétahakák pabeq paberotaq peh ábórapeq pabeq paberéq arupipeq íre pabeq paberowana peh náwíqkakaq mitaq kéhre. Mina onserah itene inonka pabeq paberowana itene irupipeqmé aebó íwíáhwé iteite iuwehbeh iwíáhwé peh mitaq kéhre.

²⁶ Péhrasi keo, ite peh aura pira ké tahnsa móe. Káhpua arupipeq kawerue pabeq paberirataq mókake ábórapeqkákák náwíq íre kanae úwe.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Wehuke maisaráhtáq mó kegá kaweraráhwana kaweq matábú kéhrana peh maisia máipípeq wehukene

* **23:24:** Mi pabéqmé éhwéh áwahewé mahraue kéhre. Mi aní tahnsanéq múguwahguéq pehgáriq sansá sehgieq kiotaiki sansámárí íre sehgiówe úwe.

ayahnsankakaq kambaresa náneqkakákáq kéhre. Ite mina tahnsa ké míáhwe.

²⁸ Mó kegá ite tagéra, Kaweqtaq míáh ké wóe íwíáhowana peh itene irupipeq kopéráhpéq iwíáhákákáq ahabábáq iwíáhákákáq kéhre úwe.

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Subiq suera maisarówaq itega se maisarórabeq ebah mitaq pentabaráhwe. Kaweqtaq mía míauero ke maisarórabeq itega awahriraráhwe.

³⁰ Itega mahraréq, Itene igaqnaréhga míótaq ite moq míahwanaraq tahirímé sega Manikáne ehweh iraru ke subiq súótaq se íre subiq suahwána irino ewe.

³¹ Itega mi ehwéh irareme Manikáne ehweh iraru ke subiq súó kene animarí múnene ewe.

³² Sene animarí méq itene igaqnaréhga áhwáro ahabábáq itega soruparowana anotah úkire.

³³ Wehene animaríno, ite moq wehemarí móe. Manikánka ehweh aitena sainsuahna tanáhráq, Iraipéqsábé iuwahriehre éq, Tabanagoneheqmúne íwíáhoo? Írakaumo. Mi tanáhráq ite íre tabanagorahowe.

³⁴ Minayabe teiníboq írátíáhro. Manikáne ehweh irare kereq ahtebia kéreq íwáhnoro kereq iteba eqmaq suaníe. Eqmaq suahnara iteba sirataq itega táhmaro subiq sueq mó tahmáro awankátaq táhpareq mó tahmáro itene momiwí nahtápéq sahtaté subiqmareq kaqsueq mó ke suwahpeqte mó ke suwahpeqtenue kaqsuagéhe.

³⁵ Mirairataq kaweqtaq mía míaira ke subiq súéhra puana Manikánka kamah ainawire. Naho mío wehukéní Ábéri kaweqtaq mía míáuwana subiq suowana pukúwe. Pérékíane ahninkáwá Sékáráíae. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq titiré tahbé wahtotaq korabeq Sékáráía subiq súówana pukúwe. Téhwe Ábéri subiq suowara anehe áhnte mó ke subiq súówara sinehe Sékáráía subiq súówe. Moke mi ahabábáqmé iteba kagaire.

³⁶ Teiníboq írátíáhro. Moke mi ahabábáq amahnága oga míáh kébá kagai puana minayabe kamah ainawire úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte keyábé arutaboírú ehwehne.

(Árúka 13.34-35, 19.41-44)

³⁷ Sísaga mó mahraréna, Sarúsarama suwahpeqte kéó, itensabé nirutaboíraitóge. Itega Manikáne ehweh iraru ke subiq sueq Manikánka iteba eq-maró ke ebahnsatate subiq súówe. Kokórega wene áráhqmari arutaboíréna ahwirinserah áhnte tanáhráq ite wahnahnue séhréh aiteyabe nuwah-behraqme itega ahqáho aintáhwe.

³⁸ Írátíáhro. Itega ahqáho aintáhnsábé Manikánka ite iuwena pokire. Iuwena poki puana iteruwahpeqme susa náh tahnsa kanae.

³⁹ Teiníboq írátíáhro. Mókake itega íné pehipi íre tagagehe. Ebeqme mahraréq, Itene Wahnahne áwírue si anínsábé iwíáh iwíáh atone éq anehe íné tagagehe úwe.

(Buk Song 118.26)

24

*Sísaga, Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náh íre kaw-
eraginawire ú ehwehne.*

(Máhka 13.1-2; Áruká 21.5-6)

¹ Sísaga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtáqté wíráipéqté tueyokúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mah kawéq náhmári tagáhno ewane.

² Ewanana wega itensabé, Amahnága itega moke mah kawéq náhmárimé aiq tahgahoo? Teiníboq írátíáhro. Mi peréhnéhnia ébáhmári miraue moráráq íre kagainae. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

*Sísaga, Anehe tanahráq íre kaweq sunúq sínawire ú
ehwehne.*

(Máhka 13.3-13; Áruká 21.7-19)

³ Óríwi sawéhrápéq Sísá tútuue míowaq ite we kérahwána kegá itebataq weba séq wensabé, Arega metaq irarénawe ahkake miraoneherabo? Mi tanáhráq itega ahtebanehboq mah marákó marákó parabagina ínaraq arega kiwekinie inaraqmé aneq ábóraraginabo kasenowane.

⁴ Kasenowanana Sísaga itensabé, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare arítéhboq auráq matawéq tagaríáhro.

⁵ Mi tanáhráq áhnte kegá mótaq mótarue néníwírué séra mahraréra, Manikánka wehuke merirena kaweraritankeheéna peh morá ání omaq atena eqmaq auwankéhe. Ínéwé mi aní múge irarirataq áhnte kegá sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritagéhe.

⁶ Mi tanáhráq ebeho ehwéh ireq mó ebéhowe sóiriq ehwéh iragéhe. Íréhrataq íre áhreoro. Téhwe teiú náneq uméh ebeq sínana anehe tanahráqmé íre apubúue sinae.

⁷ Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebhoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahraherrerue ebhoneherawoe. Mitaq mahtaq ehwehranae. Máriinae.

⁸ Moke minawarinká uwo uwoira tanáhráq áhwáranae úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá ite táhtoqme mó kegá subiq suageheéra meiqmera móitagéhe. Itega néne sánsá sehgió púara mah kehiná kéhínánká itensabé íre suwahbanae.

¹⁰ Mi tanáhráq áhnte kegá néne sánsá sinehepeq suera wensabé wensabé íre suwahbáhnaraq sene naruoba móruagéhe.

¹¹ Mi tanáhráq áhnte kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge éra péhenigehe. Péhe éhwéh irarirara áhnte kegá sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritagéhe.

¹² Miraue ahbabáq sansanká anotah ukína puara áhnte kegá sirutaboire sansa suagéhe.

¹³ Ite néne sánsá íre susa anehe tanahráqkákáq kawerue sehgirataq Manikánka ite meirena oga mérapeq móitankéhe.

¹⁴ Ebeqme Manikánka wahnah wahnah-nirabeqte kaweq ehwéh mah kehiná kéhínánká irageheéra síwáhnorirana anehemé anehe tanahráq sinkehe úwe.

*Íre kaweq sunúq sínaraqsábé éhwéhne.
(Máhka 13.14-23; Árúka 21.20-24)*

15 Sísaga mó mahraréna, Naho Manikáne ehweh irarú ani Táníeriga anotah íre kaweq naneq ábóraraginae teiuwe. *(Daniel 11.31)*

Anehe tanáhráq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáhrabeq mi naneq ábóraragínaq tagagehe. Mah sehirá sáhnsahwe tagah keo, iwíáhue tagahro.

16 Mi tanáhráq Súría marákórápéq míéhrataq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro.

17 Mi tanáhráq máhpeq míéhrataq itene ménsámehnsá kiweyaneheéq nahupeq kibekiyehboq pehbeheráh pokoro.

18 Sotápéq míéhrataq itene korósi koweyaneheéq itene nahtapeq kowekiyehboq pehbeheráh pokoro.

19 Mi tanáhráq kía míéhra inínsónseq inahunah inínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puaq sensabé irutaboirono.

20 Ahrena ahrena wehekáhtáqkákáq ah kariehínagakeakáq mi íre káwéq súnúq sínehboq púreroro.

21 Mi tanáhráq anotah íre kaweq sunúq sinawire. Manikánka mah marákó marákó mirarotaqkákáq amahnágaákáq mina tahnsa sunúq íre kéhre. Mókake mó mina tahnsa sunúq íre sinae.

22 Íre sinae éna, Manikánka aiq iwíáhéna, Íné túbáh agonaraq mi sunúqká ómi mah kehiná kéhíná subiq suahráhire. Ómi subipáhraruehneho éna mi tanáhráq wahtonaraníe iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabe wega omaq sitéh keyábé arutaboiri puana mi tanáhráq wahtonaruankéhe úwe.

23 Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá itensabé, Tagahro. Ite meirena kaweraintanke-

heéna Manikánka omaq ato anímé mahtaḡ míéhre irara mó kegá itensabé, Isebeḡ míéhre igehe. Sene péhe éhwéhnsábé aiḡ pútare arítého.

²⁴ Péhe éhwéh irare kegá séra mahraréra, Íné Manikánka omaḡ intárái aní múḡe ue seneherawoe. Mó péhe éhwéh irare kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múḡe ue seneherawoe. Sir-ataḡ ótaḡ sansánkákáḡ anotah pagégé sánsánkákáḡ miraoneherawoe. Áhnte kegá sene ótaḡ sansá tagéra sensabé aiḡ pútare aritageheéra mi sansá miraigehe. Manikánka omaḡ sitéh kegá moḡ sene péhe éhwéhnsábé aiḡ pútare aritageheéra miraigehe.

²⁵ Moke teiú náneḡ mókake ábóraragínawire.

²⁶ Ábóraragína puara mó kegá itensabé íné éhweh teiera, Abatapi míéhre irataḡ mitaḡ íre koragahro. Segá itensabé, Nahupeḡ míéhre irataḡ mi éhwéhnsábé íre aiḡ pútare arítáhro.

²⁷ Sokaesúéhtáḡ apubúue mibeḡté téhragu mahbeḡté téhraguinserah íné wehukení úku anínká apubúue tuinauge.

²⁸ Pusa káné anonka kéhrabeḡ kúqnumarinká ínsínsíowe úwe.

Anehe íné wehukení úku anínká tuinauge ú ehwehne.

(Máhka 13.24-27; Árúka 21.25-28)

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Íre kaweq sunúḡ sótaikínaraḡ pópoqnah íre patahinae. Inokáhpeḡ íre íónitanae. Wehyoḡmarí íópeḡté meginae. Íópeḡté págeḡe naneḡmarí moke kúrugúruinae. *(Aisaia 13.10, 34.4)*

³⁰ Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká tu-inie onaraq íópeqté náneq ábóraragínara mah kehíná kéhínánká tagéra uwo uwo oneherawoe. Íné íópeqté piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákáq págegeue írábúyápipeqté tuonara tagagehe.

³¹ Túónagake pemiáhnka anotah ehwéhínaraq Manikánka wene íópeqté ké eqmaq suankéhe. Eqmaq suahnaraq wega omaq sitéh ké moke mah marákó marákóípéqté mitaqté kéweriqme mah-taqté kéweriqme ue ue sigheh úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Máhka 13.28-31; Árúka 21.29-33)

³² Sísaga mó mahraréna, Awankánsabe iwíáhue tagéq ahtebahro. Awanká ayahnawe anonkakaq kahnana ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhníbórá sire aiq ahtebóne ewe.

³³ Mina onserah moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq íné túóna tanáhráq aiq wahtotarire. Íné onsaraq miéhre igehe.

³⁴ Teiníboq írátíáhro. Amahnága oga míáh kégá ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragínaraq anehe pukigehe.

³⁵ Íópeqkákáq mah marákó marákóákáq parabaginana néne ehwehmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire úwe.

Sísa tuina tanáhráqmé ómiga íre iahtebóna ehwéhne.

(Máhka 13.32-37; Árúka 17.26-30,34-36)

³⁶ Sísaga mó mahraréna, Íné túóna wehekáhnkákáq áhwahakáq ómiga íre ahtebahwe.

Íópeqté kégá íre ahtebahwe. Íné Manikáne ahninkáwágá moq íre ahteboge. Peh morá Maniká Iteriboga webataq tagaríéhre.

³⁷ Naho naho Nóah mío tanáhráq wehukega ahbabáréra miraunserah íné wehukení úku anínká tuinie onaraq mi tanáhráq oga míéhra kegá mi-raigehe.

³⁸ Anotah waní pianaú tanáhráq wehukega ahababáréra ahriahri miraunserahnéra táhutahuréra ábáhréra pahuiruwana Nóahga wene sípiipéq kibekúwana anotah ibónsúwana wání piowe.

³⁹ Sega mi tanáhráqsábé íre ahtebowana wání pewe subipáhraruowara pukuwe. Sega mi tanáhráq íre ahtebonserah íné wehukení úku anínká túónagake míéhra kegá monseráhnigehe.

⁴⁰ Mi tanáhráq téhranité sotápéq arambehirataq mó aní tumerena mó aní auwankéhe.

⁴¹ Téh initégá tópah karo karoirataq mó iní tumerena mó iní auwankéhe.

⁴² Íné itene Wahnah túóna tanáhráq íre tagaríáh púaq níwénunéq kawerue auráq matiáhro.

⁴³ Anotah wehgá aebó anínká sína tanáhráq ahtebehtaq tahirímé wega áwénunue wahnah-nurawéna aebó anínká kibekina ínaraq tagéna kaqsúéh irino.

⁴⁴ Minayabe iwíáhue tagahro. Íné wehukení úku anínká ite íre iwíáhira tanáhráq kouwekinauge. Minayabe íwéh panantágínaq níwénunoro úwe.

Kaweq arámbéhrí ánínseq íre kaweq arámbéhrí ánínseqsabé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 12.42-46)

⁴⁵ Sísaga mó mahraréna, Ahtebia ání tábúsoqme arámbéhríi animé insebo? Wene wahnahnka mi anínsábé, Mó arámbéhrío ke wahnahnarito atena táhutahuq tanáhráq tópah nário atéhre.

⁴⁶ Wene wahnahnka kouwekéna teawátái arámbéhríi tábúsoqme mirainsabé tagéna wene arambehri anínsábé, Kaweróne atankéhe. Kaweróne atéhnsábé arambehri aniné aru eyoyóinkehe.

⁴⁷ Teiníboq írátíáhro. Wene arambehri anínká tábúsoqme arámbéhríi puana wene wahnahnka, Moke néne ménsámehnsátaq wahnahnúno atanae.

⁴⁸ Ahbabáq arámbéhríi ánínká iwíáhéna, Néne wahnahnka íre apubúue kouwekinae iwíáhíre.

⁴⁹ Mira iwíáhínsabé áwáhu arámbéhrío ke subiq-marena múguwahgu kereq táhutahuq néna píah narúq narurire.

⁵⁰ Wega íre iwíáhíue áwénunína tanáhráq wene wahnahnka séna mina tagéna

⁵¹ anotahtaq kamah awena ahbabáq kopéráhpéro keba móatanae. Mitaqte kégá ibiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

25

Inayáhnkú áhrárigáwé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqme teiú áhrárigáú tahnsane. Inayáhnkú áhrárigáúnká o menáhwé taganeheéra sene áráhmuwarí mewera pokurowe.

² Moberiáh áhrárigáúmé múguwahgu urowara mó moberiáh áhrárigáúmé peh ahtebia áhrárigáú mívarowe.

3 Múguwahgu ahrárigáúnká peh sene áráhmu mewera káráhsíniakáq ire merowe.

4 Ahtebia áhrárigáúnká obenkisa káráhsíní ántéhíyánkákáq áráhmuakáq mewera pokurowe.

5 Pokurowana o menáhwé ire apubúue surains-abé mi ahrárigáú múkúqmahkuréra sugarowe.

6 Inokáhnabubu mó anínká sawai sawaiéna, O menáhwénká áhnbórá sire. Seragahro uraire.

7 Seragahro urairara moke mi ahrárigáúnká irigéra sene áráhmu keqmarówe.

8 Múguwahgu ahrárigáúnká ahtebia áhrárigáúnsábé, Itene áráhmu puinkinaire.

9 Káráhsíni náiéro uowara, Ahqáho. Itene káráhsíni ire awehraq kéhre. Káráhsíni paiqmaráh kébá kobaiqmáráhro uowe.

10 Kobaiqmáráhro uowara múguwahgu ahrárigáúnká káráhsíni kobaiqmaraneheéra pokurowana o menáhwé aiq suraire. Wereq ahtebia áhrárigáúnseq táhutahuroneheéra nahupeq kibekéra onsa paiqmatowe.

11 Onsa paiqmatowara anehe mó ahrárigáúnká sure o menáhwénsábé, Onsa siito uowana

12 o menáhwénká sensabé, Ahqáho éna, Ite ire tagaríoge uraire.

13 Mina uronserahniyehboq íné túóna wehekáhnkákáq áhwahakáq itega ire tagaríáh púaq kawerue níwénunoro úwe.

Móne átárirainsabé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 19.11-27)

14 Sísaga mó mahraréna, Íné túónawe teiú wéhgá miraurainserahne. We anotah wahnáh ánínéna

mó ke suwahpeq pokina uraitaq wene arambehri ke síáhrabéna móne átárlageheéna síátáire.

15 Sene sánsánsabé iwíáhue tagéna síátáire. Mó aní 5 táhúséni (5,000) Kína awena mó aní 2 táhúséni (2,000) Kína awena mó aní 1 táhúséni (1,000) Kína awena se suena pokuraire.

16 Pokurairana 5 táhúséni Kína átárlarai anínká apubúue mi monératé paiqmaq paiqmarurainsabé mó 5 táhúséni Kína meraire.

17 Mira urainserah 2 táhúséni Kína átárlarai anínká mi monératé paiqmaq paiqmarurainsabé mó 2 táhúséni Kína meraire.

18 Merairana 1 táhúséni Kína átárlarai anínká wene wahnahne móne mewena marakó ubuqme mi moné maisawe kopéq sutaire.

19 Íre wahto tanahráq parabagurairana sene wahnahnka kouwekéna sega átárlaro moné kaweraranieéna síáhraburaire.

20 Síáhraburairana 5 táhúséni Kína merai anínká átárlarai monéákáq mó 5 táhúséni Kínaakáq mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 5 táhúséni Kína átárlómé mi monératé paiqmaq paiqmaruraunsabé mó 5 táhúséni Kína matióge urairana

21 wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arámbéhríóna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé, Áhntetaq wahnahnúno ataníe. Arereq ínéreq moráráq iwíáh iwíáhoyehe uraire.

22 Urairana 2 táhúséni Kína merai anínká átárlarai monéákáq mó 2 táhúséni Kínaakáq mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 2 táhúséni Kína átárlómé mi monératé paiqmaq

paiqmaruraunsabé mó 2 táhúséni Kína matiógé urairana

²³ wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arambehrióna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé áhntetaq wahnahnúno ataní. Arereq ínéreq moráráq iwíáh iwíáhoyehe uraire.

²⁴ Urairana 1 táhúséni (1,000) Kína merai anínká sinehe sure wene wahnahnsabé, Arewe págege wahnáh aní móne. Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne.

²⁵ Arene sánsá tagarió púana arene mónewe marakó ubuqme maisawe kopéq sutaugé. Umah. Arega níátóna moné meyo uraire.

²⁶ Meyo urairana wene wahnahnka wensabé, Íre kaweróne. Arewe taoraho íre kaweq arámbéhrióna aní móne. Arega ínénsabe, Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne eno?

²⁷ Néne sánsá tagariahna puah aneqsabé néne íntáriarona moné pénkiipéq íre matono? Miraunaraq tahirímé kouwekutaq mi monéákáq pénkíraq wahnahno kegá áwíra monéákáq náiena irino uraire.

²⁸ Mi wahnáhnká wene arambehri keyábé, 1 táhúséni (1,000) Kína matiéh aniné móne moke mewe 10 táhúséni (10,000) Kína matiéh aní náwéro.

²⁹ Áhnte matiéh aní mónkakáq awenana íregáritaq matiankehe. Tabonah aniné matiéh náneq meyaníe.

30 Mah taoráhó árámbéhrí ánimé táhtoqme máhpeq sunkíkírabeq átáhro. Mitaq moke míáh kégá ibiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

Wehukení úku anínká mókake wehuke sainsue ehwehne.

31 Sísaga mó mahraréna, Ínéga wehukení úku anínká téhreh naneqkákáq íópeqté kéreq túónaraq wahnahnérapeq tútuue págegeue wahnahninie.

32 Tútuue wahnahnonaraq moke mah kehiná kéhíná niuranabiahtapeq seiriwe míagehe. Iriwe míéhrataq sainsuqme téhtaré tuíná araníe. Ménkámehnkáne abowágá wene ka saraqme sipisípiq mó tuiná arena mémewe mó tuiná áréhnserah mah kehiná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

33 Sipisípiq wene ayah púpeq mó tuiná arena mémewe ayahnapeq mó tuiná áréhnserah mah kehiná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

34 Saraqmarena íné anotah Wahnáh anínká niyah púpeq míéhra keyábé, Nániboga kawerowe aitéh kéó, wega wahnah wahnahnirabeq kaweq matábúrápéq sewíáhro. Mah marákó marákó íre mirarotaq ite míageheéna mah matábú kawerowoe.

35 Íné nirupibiuraitaq itega kirabo aintárówe. Íné tahbobóuraitaq itega wání náníátówe. Íné wáhnaupéqté ání míarautaq itene nahtapeq mehweh aintárówe.

36 Íné ninerineré naneq íre káráitaq itega náníátówe. Íné nuwahreuraudaq itega soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné seragarowe teiníe.

37 Mina kaweqtaq míéhra kegá ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaq árahtaq kirabourauno? Are tahbobóuraitaq árahtaq wání náwátáuno?

38 Are wáhnaupéqté ání míaronaraq itene nah-tapeq árahtaq mehweh ataráuno? Are aneranéré naneq íre káráitaq árahtaq náwátáuno?

39 Are awahreuronaraq itega árahtaq soberu-rauno? Are karábúsiipéq míaronaraq itega árahtaq koragarauno éq kasenigehe.

40 Kasenirakake íné anotah Wahnáh ánínká mahrarinie. Teiníboq írátíáhro. Itega nánuwahrah aní pehgáriq aní mina tahnsa atárotaq itega íné moq mina tahnsa aintárówe inie úwe.

41 Sísaga mó mahraréna, Anehe tanahráq ínégá niyahnapeq míéhra keyábé, Nániboga íre kawerowe aitéh kéo, íné nueq ahriahri teh iráipéq kowíáhro. Owainawanseq we kэрáh íopeqté kéreq mitaq míageheéna Manikánka mi irá parearowe. Mitaq kowíáhro.

42 Íné nirupibiuraitaq itega íre kirabo aintárówe. Íné tahbobóuraitaq itega wání íre náníátówe.

43 Íné wáhnaupéqté ání míarautaq itene nah-tapeq íre mehweh aintárówe. Íné inerinéré náneq íre káráitaq itega íre náníátówe. Íné nuwahreurautaq itega íre soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné íre seragarowe inie.

44 Sega ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaqmé tahbobóuraitaqmé wáhnaupéqté ání míaronaraqmé aneranéré naneq tabonahuronaraqmé awahreuronaraqmé

karábúsiipéq míaronaraqmé itega are tagéq árahtaq íre séhréh ataráuno éra kasenigehe.

⁴⁵ Kasenirakake íné Wahnah anínká mahrarinie. Teiníboq írátíáhro. Itega nánuwahrah aní pehgáriq anínsábé ahqáho atárotaq itega íné moq ahqáho aintárówe teriníe.

⁴⁶ Terienara mi kegá ahriahri teh iráipéq pokirara kaweqtaq míáh kégá oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

26

Wahnah kegá Sísa subiq suaneheéra moráénu ehwéhne.

(Máhka 14.1-2; Áruká 22.1-2; Sóni 11.45-53)

¹ Sísa moke mah ehwéh síwáhnoraruena ite we kérahwána keyábé,

² Téhtaré wéhékáh sótaikúwana apahtároráq sótaikú iahreraq ko tánáhráq* sinae. Minayabe ahtebahwe. Mi tanáhráq íné wehukení úku aní awankátaq táhparageheéra móintagéhe úwe.

³ Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka wahnah aní wenáwíq Káiyápásane nahtapeq momiwíuwe. Káiyápásawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahne.

⁴ Mi kegá sío síoéra, Sísave arahue epéq táhtoqme mósubiq suanéhknono íwíáhuwe.

⁵ Mira íwíáhéra, Áhnte wehekéqká táhutahurirataq ehwehéra tobehiehboq Sísa pehraganehe uwe.

* **26:2:** Sótaikú siahreraq ko tanáhráqsábé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé “Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

Peh morá ínínká Sísane ayahqnopeq wéri abaq ato ehwéhne.

(Máhka 14.3-9; Sóni 12.1-8)

⁶ Pétáni suwahpeqte ání Sáímóniwe anotah nao wagú anine. Minayabe mó kegá, Náonkakaq Sáímónie ue wéhuwehu áwíratówe. Sísaga Pétáni suwahpeq ména mi aniné nahtapeq

⁷ táhutahurúwana peh morá ínínká áhnte moné tahnsa wéri ano antéhyá mewe sure Sísane ayahqnotaq antiatowe.

⁸ Antiatowara ite Sísá kérahwána kegá mina tagéq abiahnsanéq iteite náhenéq, Aneqsabé pehipi anti-atehro?

⁹ Íre pehipi antiatéhtáq tahirímé mi werí paiqme áhnte moné mewena tabonah ke nárí irino ewane.

¹⁰ Ewanana Sísaga itene ehweh irena itensabé, Aneqsabé mi inínsabé awehgu ataho? Wega mira aintéh sánsámé kaweq sansáne.

¹¹ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie.

¹² Íné maisarageheéna mi ínínká ninonkataq wéri anti aintena kaweraintéhre.

¹³ Teiníboq írátíáhro. Kaweq ehwéh mah marákó marákó terí terinirataq wega amahnága mirai nanéq ehwehnikákáq terigéhe. Terírataq íréhra kegá wéri abaq intéh ínínsabé iwíáhigehe úwe.

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitané ú ehwehne.

(Máhka 14.10-11; Árúka 22.3-6)

¹⁴ Ite Sísá kérahwána ke airápété téhranité míahwane. Itebaté ání wenáwíqtare Súrása Ísíkaríótie. Wega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kébá pokue

¹⁵ sensabé, Sísa iteba méáúwáhnaraqmé aneq nánianéhbo úwara wega mirainkeheéra sega 30 ebáh móné we náwúwe.†

¹⁶ Náwúwana wega se Sísa móríte tanahráqsábé iwíáhue kabarúwe.

Sísareq we kéro kereqka moráraq táhutahuru ehwéhne.

(Máhka 14.12-21; Áruka 22.7-14,21-23; Sóni 13.21-30)

¹⁷ Íre múi párétí né tanahráq súwe. Mi tanáhráq ebeqte wéhékáh ite we kérahwána kegá Sísa séq wensabé, Sótaikú tanahráq iahreraq kéh táhútáhúq nankehboq eheq kogaweratanéhnkono ue kasenowane.

¹⁸ Kasenowanana wega peh morá ánínsábé iwíáhéna itensabé, Sarúsarama suwahpeq teiátáu anípá pokue wensabé, Íwáhnori anínká mahraréna, Íné tanahráq aiq sire. Ínéreq íné séniráh kéreqka arene nahtapeq sótaikú tanahráq iahreraq kéh táhútáhúq nanehe ire koreawéro úwe.

¹⁹ Koreawéro úwaq itega mi ehwéh sehgieq mi-taq sótaikú tanahráq iahreraq ko tahutáhúq kaw-erarahwáne.

²⁰ Ío tupekútaq Sísareq ite airápété téhraníte we kérahwána kereqka tútuue táhutahurowane.

²¹ Táhutahurowanaraq Sísa itensabé, Teiníboq írátíáhro. Ite míáhrabeqte ánínká néne naruo kow-erirankéhe úwaq

²² ite we kérahwána kegá ireq irupipeq umeh agúwe. Umeh agúwaq ite morání moránínkáue

† **26:15:** Mi 30 ebáh mónéwé árahue monébómo. Itega íre tagarione. Wehukega iwíáhéra ákáhtaq áhnte monée iwíáhowe.

Sísansabé, Néne Wahnahno, arega ínénsabe irareno ue kasenowane.

²³ Kasenowanana Sísaga itensabé, Ínéreq moráráq páréti wahba parétáhípeq pámáhúya anínká néne naruo kowerirankéhe.

²⁴ Kowerirahnarag Manikáne ehwehnka aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo kowerirahna aní anotahtaq kamah aw-inawire. Wenanoga we íre maqmiotaq tahirímé aiq kaweri irino úwana

²⁵ Súrása Sísane naruo koweriranaú anínká wensabé, Íwáhnoraníno, arega ínénsabe irareno úwana Sísaga wensabé, Arerega aiq iraréne úwe.

Sísaga párétiakáq sera ano ko kahpúákáq náriu ehwéhne.

(Máhka 14.22-26; Árúka 22.15-20; 1 Kórína 11.23-25)

²⁶ Itega táhutahurowanaraq Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme ite we kérahwána ke náiena itensabé, Mahnawé niwaq mire. Nahro úwaq nahwane.

²⁷ Nahwanana náhniáq sera ano ko kahpú mewena Manikánsabe kaweróne atena náiena itensabé, Itega ómiga moke nahro.

²⁸ Néne korahq mire. Néne korahq tuinaga itereq áhnte mó kereq Manikánka insahwé aitená itene ahababáq kaweraitankéhe.

²⁹ Teiníboq írátiáhro. Náhniáq sera ano mahtaq mó íre nanie. Mókake Nániboga wahnah wahnah-nirabeq itereq o será ano nanehe úwe.

³⁰ Itega Manikánsabe iwíáh íwíáh igonkónéq máhpeq tueyokéq Óríwi sawéhrápéq pokowane.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máhka 14.27-31; Áruká 22.31-34; Sóni 13.36-38)

³¹ Sísaga itensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga sipisípiq Wahnáh subiq súáhnaraqmé moke
sipisípiqmarínká kobeq séberigehe ire.
(Sekaraia 13.7)

Mi ehwéhnká irarinserah ibora ínókáhpéq ite ómiga
íné nueq kobeq séberigehe.

³² Manikánka íné oganúq intahnaraq Kehrari
marákórápéq ebeq konaq inehe sigehe úwe.

³³ Úwana Pítaga Sísansabé, Ómiga are áúwéhraqmé
ínéga íre auwanauge úwana

³⁴ Sísaga wensabé, Teawiníboq írátiahno. Ibora
ínókáhpéq kokórega ehwehnina inaraq arega íné íre
tagaríóge apahtárórác irariniewóne úwe.

³⁵ Úwana Pítaga wensabé, Mó kegá arereq ínereq iu-
biq íúwéhraqmé ínéga, Are aiq tagaríóge atanauge
úwaq moke ite Sísá kérahwána kegá Pítaga irarú
serahnowane.

Sísaga Késémáni matábúrác kobúrerú ehwehne.

(Máhka 14.32-42; Áruká 22.39-46)

³⁶ Sísareq ite we kérahwána kereqka mitaq sueq
Késémáni matábúrác pokowane. Sísaga itensabé,
Ite mahtaq tútuue miéhra íné móbeq kobúrerono
éna

³⁷ Pítareq Sébérine ahninkáwárárereq móbeq
móritowe. Móritena wene arupipeq anotah uméhue
págege agúwana

³⁸ wega sensabé, Nirupipeq anotah uméhinka
pukorahuge. Mahtaq tótuqméc tagaríáhro éna

³⁹ se suena wahtotaq móbeq pokéna marakóraq káuqmunue ména púrerúwe. Púrerue mahraréna, Nániboo, are awahbáhnaraqmé nirupipeq umehi naneg menuwahráhone. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbeh sansánúno ue púrerúwe.

⁴⁰ Púreraruena we kéro anitóbá kouwekúwara sugówana tagówe. Wega Pítarehyabe, Pehgáriq tanáhráq árahinsabé íre tótuqméq tagariaho?

⁴¹ Iteiyuwanka kaweq sansánsabé suwahbehre. Peh itene inonka mareqmareréq íre miraorahowe. Owainawanka ahababáq aitehnehboq tótuqméq púreroro úwe.

⁴² Púreroro éna mónkakáq se suena kobúrerúwe. Púreréna mahraréna, Nániboo, nirupipeq umehi naneg íre menuwahnayabé are awahbeh sansá sehginie úwe.

⁴³ We kéro anitóbá mó kouwekúwara anotah mukúqmáhkúru puara se peh sugówe. Sugówana tagéna

⁴⁴ Sísaga mónkakáq suena pokue apahtáróráq monseráhnue púrerúwe.

⁴⁵ Púreraruena seba kouwekúwara sensabé, Ite peh ahrenaneheéq sugaho? Írátíáhro. Íné wehúkení úku anípa ahababáq ke kowerire tanahráq aiq sire.

⁴⁶ Pokonehboq irigoro. Tagahro. Néne naruo koweriréh ánínká aiq sire úwe.

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwéhne.

(Máhka 14.43-50; Árúka 22.47-53; Sóni 18.3-12)

⁴⁷ Sísaga ehwehnútaq Súrása we kéro anínká súwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka áhnte

mó ke eqmaq súówara sega pokamarinkákáq sahmárinkákákáq Súrásareq moráráq suwe.

⁴⁸ Seneherautaq koweriro anínká su ke teriena, Ínéga nánkóqnahna anímé Sísá wire. We táhtoráhro úwe.

⁴⁹ Minayabe Súrásaga Sísaba apubúue séna wensabé, Íwáhnoraníno, aiq míahno éna nánkóqnoúwe.

⁵⁰ Nánkóqnoúwana Sísaga wensabé, Néne iyahnabo aníno, arega mirainie íwíáhóna naneq apubúue miraúno úwara wereq su kegá Sísá ambubue táhtotíówe.

⁵¹ Táhtotíówana Sísareq mío anínká wene poka mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítéh áníné arambehri aní apiwe wene ahre kiraq auwowe.

⁵² Kiraq auwowana Sísaga wensabé, Arene poka sabiruo. Ítega ebeho naneq mewe ebehirataq mó kegá mi naneqtaté iubiq suagéhe.

⁵³ Nánibonsabé, Séhréh ainto teawútáq tahirímé séhréh aintanieéna áhnte íópeqté ké ínéba eqmaq súéh irino. Minayabe íre ahtebaho?

⁵⁴ Ínéga mina tahnsanutaq tahirímé íné pukonayabé Manikáne ehwehnka árahue aiq pútaragi iripo úwe.

⁵⁵ Sísaga weba su keyábé mahraréna, Aneqsabé aebó aní táhtoráhnserah pokankakaq sahnkákákáq íné meniraneheéq seo? Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq tútuue íwáhnorurautaq mi tanáhráq itega íné íre táhtotiarowe.

⁵⁶ Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwéh aiq pútaraginkeheéq miraowe úwaq ite

we kérahwána kegá Sísa auweq pehbeheráh pokowane.

Wahnah kegá Sísa ehweh ató ehwehne.

(Máhka 14.53-65; Árúka 22.54-55,63-71; Sóni 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahme wenáwíq Káiyápásae. Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah wehreqka Káiyápásane nahtapeq momiwíue míówe. Momiwíue míówara Sísa táhtoró kega we meqmera Káiyápásane nahtapeq móátówe.

⁵⁸ Se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure nahnoerápéqté mátábúrácq párísiwarí máhpeq tútuue míórabeq kένα sega Sísa aneronehrabomo éna taganieéna tútuue míówe.

⁵⁹ Sísa subiq suaneheéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq moke mó kaunsírí kéreqka Sísansabé péhe éhwéh atéhra keyábé kabaruwe.

⁶⁰ Kabaruwara áhnte kegá iriwe méra péhe éhwéh teríúwe. Sega teríú ahabábácq Sísa íre subiq suahráhu ahabábáre. Sinehe mó anitégá iriwe méra mahraréra,

⁶¹ Mah anímé aiq mahraréna, Ínéga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náh sokoruqme apahtaró wéhékáh mó pearahráhuge uraire uye.

⁶² Uyana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnka iriwe ména Sísansabé, Mi anitégá iraréya éhwéhmé arega íre terieráhono? Sene ehweh aiq pútaq éhwéhpó úwana

⁶³ Sísaga íre iraria peh ehiya míowe. Peh ehiya míowana wega Sísansabé, Maniká oga mía míai

anínká tagaríéhtáq pahsuqme teio. Manikánka ite Asiu ke meirena kaweraitankeheéna peh morá ání omaq atowe. Arewe mi anípo? Arewe Manikáne ahninkáwábo? Pahsuqme teio úwana

⁶⁴ Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne. Teiníboq irátíáhro. Íné wehukení úku aní Manikáne ayah púpeq tútuue ména íópeq írábúyápipeqté tuonaq tagagehe úwe.

⁶⁵ Úwana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnka mi ehwéh irotaq abiahnsanú púana wene korósi subansuena mahraréna, Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Minayabe mó keyábé móme íre kasenoro. Ahqáho. Wega Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhraq íráhwe.

⁶⁶ Minayabe aneratanéhnkono úwara sega wensabé, Wega ahbabáq ehweh aiq irari puaq subiq suo atanéhe uwe.

⁶⁷ Táhmaro kegá Sísane auranabiah tehqni atera siyahtate subiqmárówe. Táhmaro míó kega we siyahpóra subera wensabé,

⁶⁸ Are Manikánka omaq ato aníninaraqmé are subiqmaréh ání insebo? Teio uwe.

Pítaga, Sísá íre tagaríóge ú ehwehne.

(Máhka 14.66-72; Árúka 22.56-62; Sóni 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pítawe máhpeq mátaburapeq tútuue míowana arambehri ahrárigá weba séna wensabé, Are Kehrari marákórápéqté ání Sísareq míarone úwe.

⁷⁰ Sísareq míarone úwana ómiga irátíótaq Pítaga ahqáho atena mi ahráryábé, Arega iraréna ehwéhmé íre ahteboqe éna

⁷¹ mitaq suena ogesáh ogesáhraq kowíowe.

Kowíowana mó arámbéhrí áhrárigá we tagéna wereq mío keyabé, Mah anímé Sísa Néhsara suwah-peqte ánínseq míaraire úwe.

⁷² Úwana Pítaga mó ahqáho atena, Pópoqnahga tagaríéhtáq aiq pútariahnsanuge éna, Arega iraréna anímé íre tagaríóge úwe.

⁷³ Mótaq tahnsa mitaq mío kega Pítaba séra wens-abé, Arereq wereqne ehweh peh morá éhwéh púah are wenawahrah aní móne uwana

⁷⁴ Pítaga ehbonéna mahraréna, Pópoqnahga tagaríéhtáq itega irare anímé íné íre tagaríóge. Ínéga péhe éhwéh teawénaraqmé Manikánka íné nubiq suankéhe úwana kokórega ehwehnúwe.

⁷⁵ Kokórega ehwehnúwana Sísa teawu ehwéh Píta ahrreraq konsabe iwíáhúwe. Mi ehwéhnúme, Kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagaríóge apahtáróráq irariniewóne úwe. Kokórega ehwehnútaq Pítaga mi ehwéh iwíáhéna máhpeq tueagéna anotahtaq ibisówe.

27

Sísa meqmera Páhirátiba móátó ehwehne.

(Máhka 15.1; Áruka 23.1-2; Sóni 18.28-32)

¹ Ahbiahipeq moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísa subiq súéhra ehwéh sío síóera

² wene ayahnkaratáq nágáqtate táhru táhrue meqmera anotah wahnáh aní Páhirátiba móátówe.

Súrása párikirio ehwéhne.

(Eqmaro 1.18-19)

³ Súrása Sísa naruo koweriro anínká mina tagéna, Íre kaweruraige iwíáhéna wega meyo

moné, 30 ebáh moné mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq aboawah wehreqpa sure sensabé,

⁴ Kaweqtaq mía míai aní ahbabáratewóge úwe. Úwara sega wensabé, Íre itereq wehgaq míre. Arerene wíre uwana

⁵ Súrásaga mi moné Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq móruparuena tueyokue wewe móbárikiriowe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá mi moné mewera mahraréra, Mah monéwé wehukení subiq sueyabe moné púaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté monéákákq moráráq íre maranéhe uwe.

⁷ Segá sío síoéra wáhnaupéqté ké maisaraneheéra téh marakóráté párétah mirao marákó mi monéráté paiqmarówe.

⁸ Segá paiqmárónsabe wehukega mi marákóyábé Korahq Marákóe ue áwírarówe. Amahnágaákákq mi awíq peh kéhre.

⁹ Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Sérémáíaga naho mahraréna,

Ísara kegá wehukení paiqmaraneheéra 30 ebáh moné omaq matowe.

¹⁰ Maniká néne Wahnahnka tenínserah sega mi monéráté téh marakóráté párétah mirao marákó paiqmárahwe úwe *(Jeremaia 11.12-13)*

Páhírátiga Sísansabé kasenú ehwehne.

(Máhka 15.2-5; Áruká 23.3-5; Sóni 18.33-38)

¹¹ Segá Sísa anotah wahnáh áni Páhírátiba móátówana wega wensabé kasenéna, Arewe Asiu

kené Wahnahpo úwe. Úwana Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne úwe.

¹² Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísaga ehweh atówana sene ehweh íre ayahqmarena peh ehiya míowe.

¹³ Peh ehiya míowana Páhírátiga wensabé, Segaga ehweh atáh éhwéhmé íre irahno úwana

¹⁴ Sísaga Páhírátine ehweh moq íre ayahqme teawuwe. Íre ayahqme teawunsabe Páhírátiga áhtenéna iwíáh kikirúwe.

Páhírátiga, Sísaga awankátaq táhparáthro ú ehwehne.

(Máhka 15.6-15; Árúka 23.13-25; Sóni 18.38-19.16)

¹⁵ Anotah tahutáhúro tanáhráq mó opéq mó opérué karábúsiipéqté aní Asiu kegá pugeqio teawú ani Páhírátiga pugesuaq pugesarúwe.

¹⁶ Mi tanáhráq ahbabáq ani wenáwíq Páréhba karábúsiipéq míowe.

¹⁷ Áhnte Asiu kegá Páhírátiba suwana wega sensabé, Páréhba pugeq auwanínkono? Sísaga Manikánka omaq atena eqmaréhre e aní pugeq auwanínkono? Inse pugeq auwanínkono kasenúwe.

¹⁸ Kasenéna iwíáhéna, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéga, Sísaga ite kiotaikíneho éra abiahnsa atáh púara ínéba meqme sewe íwíáhúwe. Mira íwíáhú púana wega sensabé, Inse pugeq auwanínkono úwe.

¹⁹ Páhírátiga kotiorabeq wahnahnúwana wene ahrega ehweh eqmarena mahraréna, Asiu kegá ehweh atáh ánínsabé inokáhpeq áónáhéna nirupipeq áhnte uméhirana tagoge. Minayabe mina kaweqtaq mía míai aní pehragato úwe.

20 Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka mío keyabé pagu pagunéra, Mah ehwéh Páhírátí koreawéro. Wensabé teaweq, Páréhba pugeq auwe Sísa subiq suo ue koreawéro éra pagu pagunuwara mío kega, Páréhba pugeq auwo uwe.

21 Uwana Páhírátiga mónkakákq sensabé, Mah anité inse pugeq auwanínkono úwara ómiga, Páréhba pugeqio uwana

22 Páhírátiga sensabé, Sísa Manikánka eqmaréhre e anímé aneratanínkono úwe. Aneratanínkono úwara sega wensabé, Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

23 Páhírátiga sensabé, Aneqsabébo? We aneq ahabáriro úwara sega ehweh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe.

24 Uwana Páhírátiga iwíáhéna, Mahtaq míáh kégá néne ehweh íre irah púana anotah tobéhiyehboq túbáh aginie. Túbáh aginie éna wehukega tagaríótaq wání antehya mewe wene ayahnkara pabeq paberúwe. Pabeq paberaruena sensabé, Tagaríáhro. Mah aní subiq sue íwíáh íre néne peh iteítene iwíáh wíre úwe.

25 Úwara moke mío kega mahraréra, We subiq súéhranka itereq itene animárínseq kamah ainawire uwe.

26 Minayabe Páhírátiga Páréhba pugeq auwena Sísa áréti sahtaté subóro aritena sóntía kégá awankátaq táhpawe subiq suagehéna siuwe.

*Sóntía kégá Sísansabé awiréh ató ehwehne.
(Máhka 15.16-20; Sóni 19.2-3)*

²⁷ Páhirátine sóntía kegá Sísá meqmera wahnah anínká ehwehúrabeq kibekue móatera ómi mó sóntía ké síáhrabuwara Sísaba momiwíuríówe.

²⁸ Momiwíéra moke wene korósi ugurú auwera peh morá tautáúq korósí abaq atera

²⁹ ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atówe. Suki atera wiahnókara wene ayah púpeq atera wene auranabiah tapeq sirehunseraráq méra wensabé péhepehe iwíáh iwíáh atera awiréh atówe. Awiréh atera wensabé, Aiq míahno? Arewe Asiu kené Wahnah mone* éra

³⁰ tehqni atera wiahnó sahtaté ayahqnotaq subiqmarera

³¹ awiréh atówe. Awiréh atera abaq ató korósí akai auwera wewene korósi suki atera awankátaq táhparanehéera meqmera pokuwe.

Sísá awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Máhka 15.21-32; Árúka 23.26-43; Sóni 19.17-27)

³² Sóntía kegá Sísá meqmera awankátaq táhparanehera urabeq pokue Sáírini marákórápéqté ání wenáwíq Sáímóni piehgiútaq saiqnatera, Sísá táhparéhra awánkámé abaqme kúno atónsabe abaq mena kúwe.

³³ Sega pokue Kógóta sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéh áwíqmé áwahewé wehukení ayahqno tánúnsutapére.

* **27:29:** Anotah wahnáh anínká aneranerinserah Sísá aneraneratówe. Mi tanáhráq anotah wahnáh kegá tautáúq korósí sukiera wahnah ayáhúq sukiera sene síahraq tútuue méra wiahnó kara tahnsa náneq siyah púpeq táhtotawéra wahnahnowe.

34 Mitaq sega íre érorahi kítabeh maráhsíní mewera náhníáq sera anopipéq sombirahue Sísá náwúwana nawe tagéna ahqáho éna íre nówe.

35 Íre nówara sega we meqmera awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigárátáq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera, Wene korósi insega meyanabomo éra saraq mianeheéra káhsiue saraqme meyówe.

36 Saraqme mewera tútuue méra Sísá awahnkanuwe.

37 Ehweh átó ehweh kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobóráhpeq awankátaq táhparówe. Mi sehiránká mahraréna, Mah anímé Sísá Asiu kené Wahnahne úwe.

38 Sísá awankátaq táhparórabeq aebó ánité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

39 Pearówara mitaq sótaiku kegá Sísá tagéra awiréh atera sinuo kóbiq kóbiréra wensabé íre kaweq ehwéh atówe.

40 Íre kaweq ehwéh atera mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruqme apahtáróráq mó pearahráhóna aníno, arere séhréhu. Oga míankehboq marakóipeq tueagúno. Arewe aiq pútaq Manikáne ahninkáwá inaraqmé maraipéq tueagúno éra awiréh atówe.

41 Awiréh atówara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené abowah wehreqka Sísansabé moq awiréh atówe.

42 Awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kaweraritena peh wewe íre kawerorahire. Wega,

Íné Asiu kené Wahnah muge íwíáhíre. Wega marakóipeq tueagínaq tagéq wensabé aiq pútare atanéhe.

⁴³ Wega, Íné Manikáne ahninkáwá úge éna Manikánka séhréh aintankéhe íwíáhíre. Manikánka wensabé arutaboírínaraq seséhréh atanae éra awiréh atówe.

⁴⁴ Aebó ánité awankátaq táhparó anitégá moq íre kaweq ehwéhnéra Sísansabé awiréh atówe.

Sísa pukú ehwehne.

(Máhka 15.33-41; Áruká 23.44-49; Sóni 19.28-30)

⁴⁵ Wéhékáhnabubu moke mah marákó marákó sunkíkíragúwana ío tunsorerutaqkákáq peh sunkíkíratiowe.†

⁴⁶ Tunsorerutaq Sísaga wewene ehwehta q Wen-abonsabé anotahta q mahraréna, Írói, Írói, tahmah sabáhtahnie úwe. Mi ehwéhnúmé, Nániboo, Nániboo, aneqsabé íné nuwahno úwe.

⁴⁷ Úwara táhmaro iriwe mío kega irera mahraréra, Éráísansabé áhrabire uwe.

⁴⁸ Mibeqté ánínká pehbeheráh sehenáh tahnsa náneq mewena kítah nah naneqqipéq pámbáhue sehikaratáq maqme pankeqme Sísaga píbira nankeheéna awuwe.

⁴⁹ Awutaq mó kegá, Peh áwé tagahro éra, Éráísaga segaweratanabiramo. Taganeheqmúne uwana wenawa kieyokúwana

⁵⁰ Sísaga mónkakáq anotahta q ehwehnéna wenawa Maniká awena putiowe.

† **27:45:** Wéhékáhnabubume Písini ehwéh 12 kíróku kéhre. Tunsorerutaq 3 kíróku kéhre.

51 Putiotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté páráhnekéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe. Téhtaré úkúwana máríúwana ebahmarí parebare agúwe.

52 Parebare agúwana maisaró oná sigúwe. Sigúwana Manikánsabe aiq pútare atera puku weh áhréné sinonka Manikánka iriritena oganúq sitowe.

53 Maisiapípeqté kie irigéra anehe Sísa oganúkútaq mi kegá Sarúsarama suwahpeq pokuwara áhnte mó kegá tagowe.

54 Máríúwara sóntía kereq sene kíápéténireqka minaakaq moke mó naneqmarínkákáq tagéra anotah ahrééra mahraréra, Mah anímé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre uwe.

55 Sísa íre putiotaq Kehrari marákórápéq suena pokútaq áhnte mó inínsónká we séhréh ataneheéra kérowe. Sísa putiotaq mi ahrérónká móbeq iriwe méra awahnkanuwe.

56 Mágára suwahpeqte íní wenáwíq Máhríae. Wenaogo Máhríawé Sémísireq Sósépareqne sinowae. Mi inítéreq Sébérine ahninkawárárené sinowareqka moq iriwe méra awahnkanuwe.

*Sísane anonka maisé onápípeq maisaro ehwehne.
(Máhka 15.42-47; Áruká 23.50-55; Sóni 19.38-42)*

57 Árimátéa suwahpeqte aní wenáwíq Sósépa. We áhnte monéákáq anínéna Sísansabé aiq pútare atowe.

58 Sísa pukú wehekáh ío tupekútaq Sósépaga Páhirátiba pokéna wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwana kowe atena sóntía keyábé, Sísane anonka mah aní áwéro úwe.

59 Áwéro úwara sega wene anonka áwúwana Sóséparehga Sísane anonka mewera íre wahto taberábe ambántáipéq úbíqme

60 Sósépane o ubusa ónápípeq mómaisarówe. Maisarera anotah ebáh paentáwe kure maisaró mehpeh paiqmarera pokuwe.

61 Mágára suwahpeqte íní Máhriareq mó wenaogo Máhriareqka mitaq tútuue méra awahnkanuye.

Sóntía kegá maisaróabeq wahnahnu ehwéhne.

62 Sísá maisaró wehekáhmé Asiu kene ahrena ahrena wehekáhné ménsámehnsá kawerare wehekáhne. Mí wehekáh parabagúwana mó wehekáh Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka Páhirátiba kosoruparawéra

63 wensabé, Anotah aníno, péhepehenurai anínká oga míaraitaq mahraréna, Íné pukéna apahtáróráq mó oganúkinauge uraire. Itega mi ehwéhnúme aiq iahreráq kéhre.

64 We kété kegá we maisatorabeqte wene anonka segiroqmera mó kopéq suera mó keyábé, We oganúkire teríyehboq arega sóntía keyábé mí maitáq apahtáróráq kowahnahnoró arito. Arega íre mirainaraq anehete péhe éhwéhnká ebeq piah péhe éhwéh kiotaikinae uwe.

65 Uwana Páhirátiga sensabé, Sóntía ke meriqmeq we maisatorabeq pokue mitaq óna paiqme págege atawéq kawerue wahnahnarito úwe.

66 Kawerue wahnahnarito úwara sega sóntía ke meriqmera pokue méhpeh paiqmáro ebáh ónsá

perahsarera mó kegá sirúého éra sóntía keyábé kawerue wahnahnoro arítówe.

28

Sísa oganúkú ehwehne.

(Máhka 16.1-10; Árúka 24.1-10; Sóni 20.1-18)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwana o wíki kowara ebeqte wéhékáh ahbiahipeq ío kiembogútaq Mágára suwahpeqte íní Máhriareq mó wenaogo Máhriareqka maisarorabeq tagayeheéra pokuye.

² Tagayeheéra pokuyana anotah mariúwana Manikáne íopeqté ánínká tunse méhpeh paiqmáro ebáh paentáwe móbeq marena mi ebáhtáq tútuue míowe.

³ Wene auranabiah sokeqsúéh tahnsa kúgú agúwana wene korósi anotah tabérábé píribíríoyáh tahnsane.*

⁴ Mitaq wahnahnurío sontía kegá we tagéra anotah ahréera iransánéra pusa ké tahnsa úkuwe.

⁵ Íopeqté ánínká mi inítéyábé, Íre áhreatao. Íné tagaríomé itega Sísa awankátaq táhpato aní seragéhye.

⁶ We mahtaq íre míéhre. Wega irarurainserah oganúkire. Wene anonka matotaq seragahtao.

⁷ Tagéta peheráh pokue we kétó ke koreríétao. We iriwe oganúkéna Kehrari marákórápéq ebeq kínaq we anehe kirataq Sísa mitaq tagagehe. Aiq teiúge. Koreríétao úwe.

* **28:3:** Tók Písíni ehwéhmé píribiríoyah tahnsane áwíqmé íre kéhre. “Olsem ais” kéhre.

8 Úwara mi inítégá áhreéra peh sene sirupipeq iwíáh íwíáhéra apubúue mitaq suera pehbeheráhnue ite Sísá kérahwána ke teieyeheéra pokuye.

9 Pokue ahtapeq kuyataq Sísareq sereq piehgiúwe. Sísaga sensabé, Pehwehrue míáhtao úwara mi inítégá weba kure wene aigará táhtoqme iwíáh íwíáh atóye.

10 Iwíáh íwíáh atóyana Sísaga sensabé, Íre áhreotao. Nánuwahrahyabé korerieq, Kehrari marákórápéq pokoro. Mitaq íné tagagehe. Koreriétao éna eqmarowe.

Maisarórabeq sóntía ke teríu ehwehne.

11 Eqmarowara mi inítégá pokuyara maisarórabeqte sóntiá kegá Sarúsarama suwahpeq pokue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké moke tago naneq teríuwe.

12 Teríuwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka momiwíue sío síoéra moráénéra sóntiá kegá sene ehweh sehgigeheéra áhnte moné síúwe.

13 Móne siera mahraréra, Mó keyábé mahraue terieq, Inokáhpeq ite sugéwonayabé we kété kegá sure wene anonka mewera eheqpopoq morúáhwe teriéro uwe.

14 Teriéro éra, Anotah wahnáh ánínká ite sugéwaro ehwéh irahnaraq itega mi ehwéh tábúsoqme teawenéhe. Teawénaraq wega ite íre kamahinae uwe.

15 Uwara sóntiá kegá móne mewera mi pehe éhwéh sehgiúwe. Asiu kegá mi ehwéh Súría marákórápéq mitaq teri mahtaq terinuwara

abae agúwe. Miraunsabé mi tanáhráqkákáq amahnágaákáq Asiu kegá mi ehwéhnsábé, Aiq pútaq ehwéhne atáhwe.

Sísaga we kéro keyabé, Néne ehweh koreriéro ú ehwehne.

(Máhka 16.14-18; Árúka 24.36-49; Sóni 20.19-23)

¹⁶ Ite airápété morá ké Sísá kérahwána kegá pokue Kehrari marákórápéq Sísaga teiu sawéhrápéq kiowáne.

¹⁷ Mitaq Sísá tagéq wensabé iwíáh íwíáh atahwáne. Peh táhmaroga sirupipeq téhtaré íwíáhuwe.

¹⁸ Sísaga iteba wahtotaq séna itensabé, Maniká Nániboga íópeqkákáq mah marákó márakóákáq moke wahnahnúno aintena págege aintéhre.

¹⁹ Minayabe pokue mah kehiná kéhíná íné séniráh ké úkigehboq kosíwáhnororo. Nániboreq íné wenahninseq Manikáne Awanseq íwírue wání meriéro.

²⁰ Moke teiátáu ehwéh tábúsoqme sehigigéhbo kawerue síwáhnororo. Kawerue írátíáhro. Amahnágaákáq mókakeakáq mah marákó márakó parabagína tanáhráqkákáq peh itereq mía míainauge úwe.

Manikáne O Ehwehne
God's New Talk: The New Testament in the Awa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

copyright © 1974, 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Faith Comes by Hearing

Language: Awa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

9673cf68-887a-574e-9ac8-846469c86b12